

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra psychologie

**MIMOMANŽELSKÉ VZTAHY RODIČŮ Z POHLEDU DOSPĚLÝCH
DĚTÍ: JEJICH REFLEKTOVANÉ SOUVISLOSTI S VLASTNÍMI
PARTNERSKÝMI VZTAHY**

Extramarital parents' relationships from the perspective of their adult children: their reflected connections with their own partners' relationships

Bakalářská diplomová práce

Autor: Eliška Kufková

Vedoucí práce: doc. PhDr. Irena Sobotková, CSc.

Olomouc

2016

Ráda bych tímto poděkovala především doc. PhDr. Ireně Sobotkové, CSc. za vedení této bakalářské diplomové práce, cenné připomínky, veškeré konzultace a vstřícnost.

Dále bych chtěla poděkovat všem svým respondentům, kteří se do tohoto výzkumu zapojili, za jejich ochotu a otevřenost.

V neposlední řadě chci poděkovat své rodině a Matouši Stuchlíkovi za jejich podporu.

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci na téma: „Mimomanželské vztahy rodičů z pohledu dospělých dětí: jejich reflektované souvislosti s vlastními partnerskými vztahy“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V.....dne.....

Podpis.....

OBSAH

ÚVOD.....	5
TEORETICKÁ ČÁST	
1 RODINA.....	7
1.1 Vymezení pojmu	7
1.2 Rodinné funkce a hodnoty	7
1.3 Systémový přístup	8
1.4 Resilience rodiny	9
1.4.1 Vymezení pojmu.....	9
1.4.2 Rodinný stres	10
2 DOSPÍVÁNÍ	11
2.1 Vymezení pojmu a datace	11
2.2 Dělení.....	12
2.3 Emoční vývoj	15
2.4 Vztah s rodiči.....	16
2.4.1 Teorie attachmentu.....	18
2.4.2 Citová vazba v adolescenci	21
2.4.3 Vztah dospívajících k matce.....	22
2.4.4 Vztah dospívajících k otci	23
2.4.5 Vztah otec–dcera, matka–syn a jejich vliv na budoucí partnerské vztahy.....	24
2.4.6 Role rodiče opačného pohlaví	25

3 MANŽELSTVÍ, NEVĚRA A MIMOMANŽELSKÝ VZTAH	27
3.1 Manželství	27
3.1.2 Vymezení pojmu	27
3.1.3 Manželská spokojenost	27
3.1.4 Manželský konflikt	29
3.2 Nevěra a mimomanželský vztah.....	30
3.2.1 Vymezení pojmu nevěra.....	30
3.2.2 Druhy nevěry	30
3.2.3 Příčiny nevěry.....	32
3.2.3.1 Osobnostní charakteristiky	32
3.2.3.2 Situační charakteristika	33
3.2.3.3 Vztahové problémy	34
3.2.4 Nevěra mužů a žen.....	34
3.2.5 Následky nevěry a mimomanželského vztahu.....	35
3.2.6 Vymezení pojmu mimomanželský vztah	36
3.2.7 Druhy mimomanželského vztahu	36
4 DOSAVADNÍ VÝZKUMY DANÉ PROBLEMATIKY	38
VÝZKUMNÁ ČÁST	
1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM, CÍL VÝZKUMU A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	43
1.1 Výzkumný problém a cíl výzkumu	43
1.2 Výzkumné otázky.....	43
2 VÝZKUMNÝ SOUBOR.....	44
2.1 Výběr vzorku.....	44

2.2 Metody výběru výzkumného souboru	44
2.3 Popis výběrového souboru	45
3 METODOLOGIE VÝZKUMU	46
3.1 Metody získávání dat	46
3.2 Metody zpracování a analýzy dat	47
4 ZPŮSOB KONTROLY VALIDITY VÝZKUMU	48
5 ETICKÉ ASPEKTY VÝZKUMU	49
6 VÝSLEDKY ANALÝZY	49
Analýza vztahující se ke zjištění mimomanželského vztahu	50
Analýza dalšího fungování rodiny	57
Analýza vztahů k rodičům	66
Analýza ovlivnění partnerských vztahů dětí mimomanželskými vztahy rodičů	69
Analýza pohledu dospělých dětí na manželství	74
7 DISKUZE	77
8 ZÁVĚRY	85
Souhrn.....	88
Seznam použitých zdrojů a literatury	91
Abstrakt bakalářské diplomové práce	
Abstract of thesis	
Přílohy	

ÚVOD

Tato bakalářská diplomová práce se zabývá reflektovanými souvislostmi ve vlastních partnerských vztazích nyní již dospělých dětí, které se v období svého dospívání setkaly s mimomanželským vztahem svého rodiče, popřípadě rodičů. Jedná se o téma, které nebylo doposud dostatečně prozkoumáno a nabízí tak prostor k výzkumu. Cílem výzkumné části je popsat a prozkoumat mimomanželské vztahy rodičů z pohledu jejich dospělých dětí, zjistit celkový dopad mimomanželského vztahu na rodinu a její fungování, a reflektovat souvislosti mimomanželských vztahů rodičů s vlastními partnerskými vztahy dětí.

Cílem teoretické části je čtenáře seznámit se čtyřmi kapitolami, zabývajícími se rodinou, dospíváním, manželstvím, nevěrou a mimomanželskými vztahy a v neposlední řadě také s dosavadními výzkumy v této oblasti.

Nejprve se zaměřujeme na rodinu jako celek, významnou jednotku v životě jedince, nastiňujeme oblast rodinných funkcí a hodnot. Dále se také v rámci této kapitoly zabýváme systémovým přístupem, který nabízí teoretický rámec, ale také uplatnitelnost v praxi při práci s rodinou a rodinným stresem, který se pojí s rodinnou resiliencí.

Další kapitolou je období dospívání, ve které uvádíme jeho různá dělení dle odlišných autorů, mapujeme emoční vývoj dospívajícího jedince a rozebíráme jeho vztah s rodiči. V rámci vztahu s rodiči se zaměřujeme na attachment, vztahy s rodiči stejného nebo opačného pohlaví a také na jejich případný vliv na budoucí partnerské vztahy dětí.

V rámci obsáhlé kapitoly manželství, nevěra a mimomanželské vztahy se věnujeme manželství, spokojenosti v něm, ale i konfliktům v rámci manželství. Poté mapujeme téma nevěry, její nejednoznačnou definici, zabýváme se jejími druhy, příčinami, rozebíráme rozdíl mezi nevěrou mužů a žen, a také zmiňujeme následky nevěry. Vymezuje pojem mimomanželský vztah a jeho druhy. V poslední kapitole jsou uvedeny dva výzkumy dané problematiky.

TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINA

1.1 Vymezení pojmu

Rodina je klíčovým pojmem pro tuto práci, protože se v ní zaměřujeme na jedince a vzájemné rodinné vztahy, na to, jak spolu jednotliví členové mezi sebou interagují. Nejprve je třeba rodinu definovat. Pro vymezení tohoto pojmu byla zvolena klasická definice, která nezahrnuje různé alternativy, které jsou v dnešní době spíše převládající nad tímto klasickým rámcem. „*Rodina je základní jednotkou lidské společnosti a nejdůležitějším vztahovým kontextem v životě jedince*“ (Baštecká et al., 2009, 318).

Podle vymezení Hartla a Hartlové (2010, 504) je rodina „*společenská skupina spojená manželstvím nebo pokrevními vztahy, odpovědností a vzájemnou pomocí.*“

Jak uvádí Matějček (1986), lze ve vzájemném soužití v rodině pozorovat mezi jednotlivými členy trvalé a hluboké citové vztahy, dochází v ní k vzájemnému uspokojování psychických potřeb, sdílení společné budoucnosti, prolínání soukromí a dochází zde k výchovnému působení, které je dvojsměrné.

1.2 Rodinné funkce a hodnoty

Rodina má své určité funkce a hodnoty, které jsou mezi jejími členy sdíleny a dále předávány. Jak již bylo uvedeno (například dle Matějčka, 1986) jsou v rodině poskytovány unikátní a pro jedince velmi důležité kvality. Někteří autoři (Matějček, 1986; Vymětal, 2003) uvádí, že jsou určité, v minulosti pro rodiny příhodné funkce, například výroba, vzdělávání, ale i výchova, dnes do větší či menší míry přebírány společenskými institucemi.

Vymětal (2003) v souladu s Pattersonovou (2002), vymezuje tyto základní funkce:

Reprodukční, sloužící především k zachování rodu. Pro dítě je nejlepší variantou úplná a harmonická rodina zaručující optimální prostředí. Řadí zde také sexuální potřeby rodičů, které mimo jiné slouží k udržování vzájemné pozitivní citové vazby.

Ekonomicko-zabezpečovací. Zde se zmiňuje především o transformaci rodiny jako výrobní jednotky, jejíž funkce se změnila především na materiální zajištění.

Socializačně-výchovná. Rodina zajišťuje výchovu a vzdělání dětí, směřuje je k samostatnosti. Zde je stejně jako u Matějčka (1986) zdůrazněno obousměrné působení mezi rodiči a dětmi.

Citově intimní. Tato funkce je v současnosti velmi křehká, její význam narůstá. Je nezbytná pro vytvoření domova, místa bezpečí, přijetí a pocitu sounáležitosti.

Pattersonová (2002) přidává k těmto funkcím ještě **ochranu zranitelných členů**. Matějček (1986) zastává podobný názor jako Pattersonová (2002) a Vymětal (2003) a zdůrazňuje velmi významné rodinné funkce, kterými jsou zabezpečení citového zázemí pro všechny své členy, výchova a následná příprava dětí na samostatný život.

Jak naznačuje Vymětal (2003), dnešní rodina má spotřební charakter, vyznačující se konzumním způsobem života. Intimní a citový rodinný život ustupuje do pozadí, přičemž právě vzájemné vřelé vztahy lze považovat za to nejcennější, co drží rodinu pohromadě. Říká, že funkční rodina poskytuje všem členům „jistotu, zázemí, vzájemně důvěrné a intimní vztahy, spolu s vědomím sounáležitosti“ (91). Matoušek (2003) podotýká, že jsou rodinné hodnoty předávány rodiči prostřednictvím dětí. Dále se odráží v předmětech, které nemusí mít vysokou materiální hodnotu, ovšem pro rodinu mají vysoký význam, a lze je také spatřovat v tom, jak rodina tráví společný čas.

1.3 Systémový přístup

Systémový přístup představuje v současnosti rámeček, který je využitelný nejen teoreticky, ale i prakticky, a to zejména při práci s rodinou. Vhodnost tohoto přístupu je doložitelná terapií a klinickými zkušenostmi, kdy lze jedinci lépe porozumět v kontextu systému jako celku, tedy rodiny (Sobotková, 2012). Tematicky se váže k podkapitole následující, kterou je rodinná resilience a rodinný stres, kterému se věnujeme v systémovém pojetí.

Tento moderní vědecký přístup je založený na obecné teorii systémů Ludwiga von Bertalanffy. Jedná se o globální matematicko-metodologický přístup, uplatňující se v biologických, technických a psychosociálních odvětvích. Do popředí se zde dostává cirkulární (kruhové) chápání, naopak lineární kauzalita, založená na souslednosti příčin a následků, je v pozadí. Stěžejními pojmy jsou organizace, celost, jednotlivé subsystémy a jejich interakce, vzájemné působení prostředí a systému, zpětná vazba a rovnováha neboli homeostáza systému. Systémové pojetí lze aplikovat na rodinu, v níž lze pozorovat vzájemné interakce mezi jejími jednotlivými členy (Kratochvíl, 2009).

O systémovém pojmovém modelu se zmiňuje i Matoušek (2003), který jej chápe jako aplikovatelný pojmový rámec využitelný pro rodinu. Stejně jako Kratochvíl (2009), i on zmiňuje pojmy jako systém, části, vnitřní vazby, zpětné vazby, vnější prostředí. Zdůrazňuje, že je systém vůči vnějšímu okolí ohraničen, pro jeho přežití je však nutná jeho komunikace s vnějším prostředím. Zmiňuje se také o homeostáze, která je v systému udržována prostřednictvím zpětných vazeb.

1.4 Resilience rodiny

1.4.1 Vymezení pojmu

Resilience rodiny je téma, které je zde ve stručnosti nastíněno především proto, že se pojí s rodinnou odolností a jejím fungováním. Rodinnou resilienci lze chápat ve smyslu procesu, ve kterém dochází k překonávání stresových a zátěžových situací, vedoucích k úspěšné adaptaci rodiny na tyto situace (Sobotková, 2012). Sobotková (2012, 83) uvádí: „*Termín rodinná resilience se vztahuje ke zvládacím strategiím a adaptačním procesům v rodině.*“ Walshová (2002), která se této problematice věnuje, uvádí, že povzbuzujícím klíčovým procesem v resilienci rodiny je společné úsilí rodinných příslušníků čelit nesnázím.

Model rodinné resilience má dvě fáze – *adjustační* a *adaptační*. Přestože by se mohlo zdát, že je význam obou slov shodný, v případě adjustace se jedná o „*bezprostřední reakce rodiny na vyšší nároky či stres*“, adaptaci lze chápat jako „*komplexnější a dlouhodobější procesy*“, ke kterým dochází v případě selhání adjustace (Sobotková, 2012, 90).

Veškeré nároky, jako jsou stresory a aktuální vulnerabilita rodiny a požadavky na rodinu, pro ni představují rizika ohrožující její fungování. Tyto nároky jsou vyvažovány protektivními faktory, tedy možnostmi rodiny, ke kterým se řadí zvládací strategie rodiny a její zdroje odolnosti. Zdroje se dělí na *vnější* (např. sociální podpůrná síť, socioekonomická stabilita a kulturní úroveň rodiny) a *vnitřní*, které se dále diferencují na *systémové – rodinné* (např. komunikace, tradice rodiny, organizace a pravidla) a *individuální – osobní* (např. znalosti, dovednosti, fyzické a psychické zdraví). Pokud rodina nalezne rovnováhu mezi požadavky a svými možnostmi, je fáze adjustace zdařilá, v případě selhání nastává stav krize rodiny, která představuje začátek fáze adaptační (Sobotková, 2012).

„Rodinná krize je chápána jako delší stav nerovnováhy a disharmonie rodiny“, přičemž dochází k opětovnému hodnocení rodinné situace a hledání možných zdrojů, je potřeba významných změn a „zavedení nových, adekvátnějších vzorců fungování“ (Sobotková, 2012, 94). Úspěšná adaptace rodiny vede k její harmonii a rovnováze, v opačném případě dochází vlivem stále probíhající krize ke zvyšování zranitelnosti rodiny a rodina se může stát dysfunkční (Sobotková, 2012).

1.4.2 Rodinný stres

Protože je pojem resilience úzce spjat se stresem a výzkumy resilience ze stresu a jeho zvládnutí vychází, nelze ho v této kapitole opomenout. Stresor lze chápat ve smyslu rizikového faktoru, který znemožňuje adaptaci rodiny při zátěžové situaci, a je tak ohrožující pro její fungování. Hladina pocíťovaného stresu v rodině závisí na intenzitě a závažnosti stresoru, nakolik je pro samotnou rodinu stresor považován za ohrožující, na možnostech zvládnutí dané situace, na atmosféře v rodině a na fyzické a psychické odolnosti jednotlivých členů. Dále je nutné přihlídnout k rodinné historii, zda už se s něčím podobným v minulosti setkala. Stav, projevující se rodinnou nerovnováhou a disharmonií, se nazývá **rodinný distres**, naopak pokud je disbalance přijímaná jako výzva, vedoucí k určitému východisku, jedná se o **rodinný eustres** (Sobotková, 2012).

Jak je ve výše zmíněném odstavci uvedeno, souvisí hladina pocíťovaného stresu s atmosférou v rodině. Obtížně se s dlouhodobě nepříznivým prostředím v rodině vyrovnávají děti v době dospívání, kterému se budeme věnovat v kapitole následující. Jako kompenzaci volí drogy, kouření, alkohol, promiskuitu, předčasný odchod z rodiny. Často se tato situace projeví ve školních výsledcích. Rodiče mnohdy rizikové chování nechtějí a nedokážou brát na vědomí (Břicháček, 2002).

2 DOSPÍVÁNÍ

2.1 Vymezení pojmu a datace

Dospívání je stěžejní kapitolou této práce. V současné literatuře lze v této oblasti nalézt nové poznatky, které se liší od let předcházejících. Mnozí z autorů (například Langmeier a Krejčířová, 2006; Macek a Lacinová, 2012), se zmiňují především o postupném zvětšování rozsahu tohoto období. K nástupu dospívání tak dochází dříve, vlivem zrychleného pohlavního dozrávání a sekulární akcelerace, k jeho ukončení dochází naopak později, hlavně díky prodlužování profesní přípravy. K dalším důležitým poznatkům se řadí náhled na toto období. V předešlých letech byla jeho klíčovou funkcí zejména příprava na roli dospělého, jednalo se tedy o období přípravné. V současnosti se začíná od tohoto pojetí opouštět a dospívání je považováno za období, které je samo o sobě velmi důležité především pro dospívající jedince, jelikož v něm probíhá mnoho změn a jsou zde učiněna rozhodnutí, která do jisté míry předurčují další vývoj člověka. Například Macek (2003) zdůrazňuje důležitost této etapy pro celoživotní utváření člověka. Toto zjištění se odráží v mnohých výzkumech, které se mladými lidmi v tomto období zabývají.

Dospívání lze charakterizovat jako období mezi dětstvím a dospělostí a jak již bylo řečeno, délka této etapy se v současnosti zvětšuje. Dětství se zkracuje a dospělost se naopak oddaluje. Dospívání začíná nástupem puberty, ve které dochází k mnoha změnám, a to jak fyzickým, které jsou podmíněné biologicky, především zvýšenou produkcí pohlavních hormonů, tak k těm psychickým, na které působí psychické a sociální faktory. Dále dochází k vývoji kognitivnímu a sociálnímu (Vágnerová, 2006; Thorová, 2015). Tyto vývojové změny jsou pak velmi variabilní, jejich začátek a průběh se vyznačuje různým tempem a jsou velmi individuální, v závislosti na každém jednotlivci (Vágnerová, 2006).

Hall nazval tuto vývojovou etapu obdobím „bouří a krizí“, Příhoda „vulkanismem“ (dle Langmeiera a Krejčířové, 2006). Vágnerová (2006) dospívání charakterizuje jako „*období hledání a přehodnocování, v němž má jedinec zvládnout vlastní proměnu, dosáhnout přijatelného sociálního postavení a vytvořit si subjektivně uspokojivou, zralejší formu vlastní identity*“ (367).

Podobný náhled má i Thorová (2015), která toto stádium spojuje s vyšší mírou stresu, který pramení z větší zodpovědnosti především v chování, což by mělo vést k přípravě na samostatný život bez rodičů. Vágnerová (2006) však podotýká, že dospívající často

zodpovědnost a povinnosti příliš kladně nepřijímají, naopak se domáhají větší svobody a práv.

Typickým znakem tohoto období, především na jeho počátku, je dle Matouška (2003) černo-bílé vidění. Macek, Lacinová (2012) a také Thorová (2015) dodávají, že se toto bipolární myšlení časem mění, dospívající začínají o věcech pochybovat, neschvalují absolutní pravdy, zamýšlí se nad nimi. To často vede k polemikám a kritickému postoji k rodičům a konfliktům ve vztahu adolescent a autorita.

Příhodně popisuje období dospívání Satirová (2006), která přirovnává toto období změn ke zdoluhavé cestě, kterou musí dospívající projít, přičemž na ní nejsou žádné dopravní značky či ukazatele. Podotýká, že je to velmi náročné nejen pro samotné dospívající, ale velké nároky jsou kladeny taktéž na rodiče. Jejich úkolem je vytvořit vhodné prostředí pro tento náročný přechod, který v sobě skýtá mnoho neznámého jak pro děti, tak pro ně samotné, a liší se tak od ostatních dosavadních vývojových etap. Rodiče by podle ní měli nechat děti v tomto období zkoušet nové aktivity, být především velmi trpěliví, poskytovat jim citovou oporu a pokusit se oprostit od negativních představ, pocházejících z jejich vlastního dospívání nebo dalších zdrojů. Dále podotýká, že je potřeba si uvědomit pozici dospívajícího, který se nachází na prahu dospělosti, a je vhodné s ním podle toho jednat. Důraz je kladen na důstojnost jednotlivce a respekt, ve vztahu rodič a dospívající, který by ale měl být oboustranný a projevovaný navzájem.

Janošová (2008) dospívající popisuje jako ty, kteří se přibližují svými potenciálními schopnostmi dospělým, avšak svými dosaženými zkušenostmi jsou stále dětmi. Společnost pak vidí dospívání jako „*moratorium, období, ve kterém do jisté míry dospívajícímu toleruje specifické chování a chápe jeho vývojový význam*“ (Thorová, 2015, 419).

2.2 Dělení

Autoři, zkoumající toto období, se v jeho diferenciaci liší. Macek (2003), který vychází z angloamerického pojetí, nazývá toto období souhrnně adolescencí. Dodává, že byl tento termín poprvé použit již v 15. století a je odvozen z latinského *adolescere* a jeho význam je dospívat, dorůstat nebo také mohutnět.

Časnou adolescenci vymezuje od 10/11 let do 13 let (Alsaker, 1992, in Macek, 2003). Zde zdůrazňuje především biologické, fyzické změny, dominující jsou změny pubertální. Od 14 do 16 roku je datována *střední adolescence*, pro niž jsou charakteristickými znaky

zejména odlišování se od okolí a hledání osobní identity. Jak uvádějí i jiní autoři (Vágnerová, 2006; Thorová, 2015), mají mladí lidé v tomto období specifický styl oblékání, chtějí se odlišovat svým životním stylem. **Pozdní adolescenci** vymezuje 17 rokem, její ukončení nastává ve 20 letech, popřípadě později. Jedná se o období, které se nejvíce blíží dospělosti (Petersen, 1988, in Macek, 2003).

Langmeier a Krejčířová (2006) nabízejí zcela odlišné dělení dospívání. Vymezují **období pubescence**, které je datováno od 11 do 15 let a **období adolescence**, které trvá zhruba od 15 do 22 let. **Období pubescence** je dále diferencováno na **fázi prepuberty**, která se u dívek a chlapců liší, začátek je u obou pohlaví spojen s vývojem sekundárních pohlavních znaků a celkovým tělesným růstem. U dívek je pubescence vymezena 11. až 13. rokem, končí nástupem menarche. Fyzický vývoj chlapců bývá o 1–2 roky opožděn, konec je spojen s první emisí semene. **Fáze vlastní puberty** nebo také **druhá pubertální fáze**, je vymezená 13.–15. rokem, je započata ukončením prepuberty a končí docílením reprodukčních schopností.

Poslední dělení vymezuje Vágnerová (2006), která dělí dospívání na dvě fáze: **ranou a pozdní adolescenci**. Pojem adolescence pochází z latinského slova *adolescent* a jeho význam je mladý nebo dospívající (Thorová, 2015). Tomuto dělení se budu v následujících odstavcích, jelikož se objevuje i ve výzkumné části, věnovat podrobněji.

Raná adolescence nebo též pubescence je datována okolo 10.–15. roku, přičemž za její začátek lze považovat uvědomování si sebe sama a hledání svého místa ve světě. Konec je spojován s ukončením povinné školní docházky, jakožto významného milníku v životě jedince. Dospívající vnímá nejen fyzické změny, které se s jeho tělem odehrávají, ale začíná si také uvědomovat své sociální vazby, chování druhých a své vidění světa (Smékal, et al., 2004; Vágnerová, 2006).

Za nejvýznamnější změny lze pokládat ty fyzické: dostavuje se pohlavní dozrávání, fáze bouřlivých tělesných změn – tedy puberta, která je považována za období takzvané druhé vytáhlosti (Thorová, 2015; Vágnerová, 2006). Celkový růst postavy je řízen hormonem IGF. Růst dívek je zastaven o něco předčasněji než u chlapců, tedy ve věku 15 let, což často souvisí s nástupem menstruace, u chlapců pak dochází k zástavě růstu okolo 17.–18. roku. Vzhledem k těmto prudkým růstovým změnám bývají adolescenti často unavení, naopak zvětšováním svalové hmoty, zejména u chlapců, dochází k narůstání na síle (Thorová, 2015).

Mění se také způsob myšlení, dospívající se ve svých představách dotýkají i abstraktních věcí, které nemusí reálně existovat. Emoční prožívání je silně ovlivněno hormonální aktivitou a velmi ovlivňuje aktuální hodnocení jedince (Vágnerová, 2006). Důležitý je proces osamostatňování se, přičemž referenční skupinu tvoří vrstevníci, kteří napomáhají se vymanit ze závislosti na rodičích, rodina naopak ustupuje do pozadí a důležitými hodnotami jsou přátelství a počáteční partnerské vztahy, tedy první lásky a sexuální kontakty (Matoušek, 1993; Vágnerová, 2006).

Jedním z charakteristických aspektů pro tuto etapu je snaha se lišit, a to jak vzhledem, se kterým dospívající často experimentují, tak svým odlišným životním stylem, názory, hodnotovým systémem a zájmy. Veškeré tyto změny s sebou nesou ztrátu jistoty, kterou až donedávna představovala rodina, pomáhající, ochraňující a rozhodující. Veškeré tyto funkce ovšem s postupem času přebírá sám jedinec a bylo by tedy kontraproduktivní, pokud by jedinci nebyla ze strany rodiny poskytována větší svoboda, která vede k potvrzení vlastní kompetentnosti jako nové formy jistoty. Další potřebou je citová akceptace, jejíž význam se v pubescenci od předchozích let liší v samotném rozsahu, jelikož je vázána na oblast výkonu a sociální akceptace. Dospívající člověk chce zaujímat přijatelnou pozici ve světě, který vnímá odlišně od toho dětského. O pozici musí usilovat, ví, že svět není pouze dobrý (Vágnerová, 2006).

Pozdní adolescence je vymezena přibližně 15. rokem a končí rokem 20. Pro toto období je charakteristické finální pohlavní dozrávání, psychosociální změny komplexnějšího charakteru, mezi které se řadí především změna společenské pozice a také osobnosti dospívajícího. Je to fáze rozhodování, ve které člověk ukončuje svou profesní přípravu a jde do zaměstnání nebo pokračuje ve studiu (Vágnerová, 2006).

Prostřednictvím životního stylu, kultury, sdílení společných zážitků dochází k potvrzení sociální identity. Vztahy s rodiči se zklidňují a stabilizují, především i díky tomu, že dospívající nabývají nových, prestižnějších rolí, odlišných od těch dětských. Vztahy s vrstevníky se rozvíjí především na úrovni partnerské. Milník představuje dovršení 18 let, kdy je člověk za sebe plně zodpovědný a svobodný ve svém rozhodování (Vágnerová, 2006).

Pro pozdní adolescenci je typické hledání a rozvoj vlastní identity. K tomuto procesu dochází formou sebepoznávání v rámci vrstevnické skupiny, prostřednictvím partnerství, ale i experimentací v chování, vztazích a prostřednictvím rolí. Tyto aktivity dosahují větší

míry rizikovosti, než tomu bylo v minulosti. Dochází k uvědomování si možnosti kontroly vlastního života, větší seberealizace. Cílem je dosažení samostatnosti a rozhodnutí, čeho chce dospívající v budoucnosti dosáhnout (Macek a Lacinová, 2012; Vágnerová, 2006).

2.3 Emoční vývoj

Emoční vývoj je velmi charakteristickou a nápadnou oblastí dospívání, která má své velmi specifické znaky, je proto významné tuto podkapitolu k tomuto období zařadit. Matějček (1986) uvádí, že citové složky dospívajících se vyvíjí již od samotného narození, v pubertě se dostávají ovšem natolik do popředí, že se může zdát, že se jedná o něco zcela nového.

V oblasti změn emočního vývoje dospívajících je velmi podstatné dozrávání limbického systému, který je veškerým centrem prožívání a emocí, a také hormonální změny, které tuto oblast podněcují (Vágnerová, 2006).

Nezralý limbický systém, který dozrává později než prefrontální kůra, je příčinou intenzivních emočních prožitků a emocionálního reagování, vyskytujícího se v dospívání. Kvůli různému tempu zrání limbického systému a prefrontální kůry dochází k nespolečnosti těchto dvou oblastí, následkem čehož jsou dospívající většinou schopni logicky uvažovat pouze v situacích bez emočního náboje (Susman a Dorn, 2009; van Duijvenvoorde et al., 2010; Santrock, 2012, in Vágnerová, 2006).

Následky hormonálních změn vedou k prohloubení, zintenzivnění a zvýraznění emočního vývoje. Typický je pak zmatek ve vlastních pocitech, zvýšená emoční labilita a dráždivost, což způsobuje prudší, intenzivní a nepředvídatelné reakce v chování. Emoce jsou kolísavé, nestabilní, často vyhrocené, přehnané a mohou působit až teatrálním dojmem. Člověk v tomto období je více vzrušivý, impulzivní, mnohdy ho popudí i běžné podněty, častokrát se v důsledku ztráty emoční stability a citové jistoty projevuje přecitlivěle. Časté je střídání a proměnlivost nálad, reakce jsou nepřiměřené a nebývají příjemné ani samotným adolescentům, kteří neumí objasnit jejich původ. Emoce a reakce na ně mají krátkodobější charakter, rychle až prudce se střídají a jsou mnohdy záhadné pro samotného dospívajícího člověka, což způsobuje celkovou podrážděnost, zhoršení nálady a nekontrolovatelnost nad sebou samým. Důvodem takovýchto projevů bývá neznalost a nevysvětlitelnost příčin, proč se chovají takovým způsobem (Vágnerová, 2006).

Typickým znakem je jakási převládající podrážděnost, rozmrzelost a celková nechuť až apatie, která se střídá s intenzivní činností v závislosti na hladině aktivační úrovně. Velmi

složité je posouzení podstaty takovýchto nálad, kdy nelze určit, zda vyplývají ze vztahového rámce dané situace nebo zda se jedná o reakci v návaznosti na aktuálně probíhající hormonální změny. Popsané změny vedou k četným konfliktům v období dospívání, neschopnosti kontrolovat silné emoce, což se projevuje v rizikovém, zkratkovitém jednání (Vágnerová, 2006).

Úroveň frustrační tolerance je velmi nízká, další charakteristikou, kterou uvádí většina autorů, je hlubší introspekce, která je v tomto období na vrcholu, dochází k vnímání vlastních pocitů, jejich rozboru a sebereflexi (Vágnerová, 2006).

Pro emoční prožívání je dle Michalčákové (2007) typický pocit strachu, spojený s četnými změnami, ke kterým v tomto období dochází. Tento strach má mnoho zdrojů a pramení z nejistoty, sociálního odmítnutí, selhání, nedůvěry v sebe sama, obav ohledně tělesného vývoje, obavy navazování partnerských vztahů a tlaku vrstevníků. Nejtypičtější skupinou, pociťující nejistotu nejvíce, jsou podle Bealové (1994) dospívající ve věku 12 a 13 let, přičemž tento pocit bývá intenzivnější u dívek (in Janošová, 2008).

2.4 Vztah s rodiči

Jelikož je vztah s rodiči v období dospívání součástí výzkumné části a také proto, že se v rámci dospívání v tomto vztahu odehrávají různé změny, je potřeba jej popsat a charakterizovat. Podle Thorové (2015) nepovažují vztahy v dospívání za napjaté ani tak děti, jako spíše rodiče. Vztah mezi rodiči a dětmi je z velké části determinován vzhledem k jeho předchozímu vývoji.

S tím souhlasí také Macek a Lacinová (2012), kteří se oblasti vztahů v dospívání věnovali. Uvádí, že ke změně ve vztahu rodič–dítě nedochází pouze pod vlivem samotného dospívání, ale je potřeba se zaměřit na souvislý vztah jako takový celkově, sahající až k jeho samotným počátkům, tedy dětství. Dodávají, že se tento vztah mění v závislosti na věku dítěte, přičemž existuje významná odlišnost mezi ranou a pozdní adolescencí. Zatímco na samotném počátku této etapy se dospívající snaží prosadit a vymanit se z vlivu rodičů, v jeho průběhu jim jde především o přijetí jejich osoby ze strany dospělých, na konci pak vyžadují podporu vlastní autonomie. S tím souhlasí také Poněšický (2004), který zdůrazňuje silnou potřebu dospívajících se především v rané adolescenci od svých rodičů lišit, být zcela jinými, než jsou oni sami.

Macek a Štefánková (2012) za důležité faktory ve vztahu mezi dospívajícími a rodiči považují především vzájemnou komunikaci, výchovný styl rodičů, jejich zájem o dítě, emocionální účastnost. Obecně lze říci, že pokud dítě vnímá podporu ze strany rodičů a možnost vyjádření vlastního názoru bez hrozby trestu, podporuje to jeho sebedůvěru, sebestoprvčení a prosazení. Dále zdůrazňují, že dospívající, jakožto aktivní účastníci ve vztazích, v nich zastávají určitou roli, přisuzují jim určitou hodnotu a význam.

Macek a Štefánková (2012) zdůrazňují především účastnost rodičů v rané fázi adolescence, kdy děti vyžadují z jejich strany zájem, emoční podporu, respekt a vzájemnou komunikaci. Nezávislost v této fázi ještě není příliš nárokována. V období střední adolescence, kdy začíná být vliv rodičů menší vzhledem k vzrůstající důležitosti vrstevnických skupin a partnerů, je však stále vyžadována ve vztazích s rodiči vřelost, podstatná je tolerance a akceptace.

Zájem rodičů má vliv především na dobré sebehodnocení dětí. Významnou roli hraje rodinná atmosféra a postavení dospívajícího v rodině. Rodinná atmosféra se přitom více odráží v pocitech děvčat. Především negativní okolnosti vedou k jejich sníženému sebehodnocení a sebeúctě, zatímco chlapci si konfliktní situace a angažovanost v nich až tak nepřipouští (Macek a Osecká, 1995, in Macek a Štefánková, 2012).

To, že adolescenti rodiče potřebují, potvrzuje i Thorová (2015), která se zmiňuje o trávení volného času, vyzdvihuje především společné stolování. To vede ke snížení výskytu rizikového chování, zatímco povšechná samostatnost a úplné odpoutání se od rodičů působí spíše negativně. Dodává, že vřelé vztahy mají vliv i na poskytování informací rodičům, dospívající jsou pak otevřenější. Podobně se vyjadřují i Langmeier a Krejčířová (2006), podle nichž působí méně konfliktní a jistější vztahy mezi rodiči a dospívajícími příznivě na emancipaci dospívajících od rodiny.

Thorová (2015) uvádí, že se dospívající v pozdní adolescenci odpoutávají od rodičů, dochází k jejich osamostatňování, utváří si vlastní identitu a dosahují funkční samostatnosti, která jim zajistí nezávislé fungování ve světě. Dodává, že se jedná o změnu přirozenou a především nutnou, přičemž změnou prochází jak děti, tak i rodiče. *„Hierarchicky vertikálně uspořádaný vztah přechází ke konci dospívání do horizontální polohy, stává se více symetrickým a demokratickým. Emoční závislost se přeměňuje v reciproční vztah vzájemné podpory, respektu a spolupráce“* (Thorová, 2015, 416). Snaha

o nezávislost často vede ke sporům s rodiči, přičemž dospívajícím vadí, že za ně rodiče většinu věcí rozhodují.

Macek a Štefánková (2012) dodávají, že pro pozdní adolescenci jsou typické diferencované a již více stabilizované vztahy. Vztah mezi rodiči a dětmi je více symetrický, dospívající disponují už jistou autonomií, určité hodnoty a postoje jsou však přejímány od rodičů. Figury rodičů jsou internalizovány do vnitřních psychických struktur dospívajících, zejména pak do jejich sebehodnocení a sebepojetí.

Zvlášť citlivý by měl být přístup rodičů ke kontrole činnosti dítěte, jež si takové chování vykládá jako zásah do soukromí a považuje jej za omezování osobní svobody. Takový přístup pak může vést až k delikventnímu chování (Stattin, Kerr, 2000, in Thorová, 2015). Zásah, ze strany rodičů je však stále nutný vzhledem k nezralosti a životní nezkušenosti dítěte (Thorová, 2015).

Janošová (2008) uvádí, že dospívání ovlivňuje a zasahuje do života celé rodiny. Zmiňuje se, že toto období navazuje ve své podstatě na batolecí éru, a stejně jako v ní, dochází i zde k nárůstu autonomie a osamostatňování potomka. Rodiče si začínají uvědomovat, že jejich potomek dosahuje dospělosti, tráví s nimi méně času, a proto přehodnocují své postavení a úkol, který spočívá v postupném akceptování dospívajících na partnerské úrovni (Janošová, 2008; Matoušek, 1997). Tento proces bývá mnohdy těžký, představuje zkoušku rodinných vztahů a jeho výsledkem by mělo být nalezení stability mezi rodiči a dětmi. Existují ovšem rodiny, kde ke stabilizaci nedojde a k nalezení vzájemného porozumění dochází mnohdy až po letech. Dospívání může přispět k urychlení procesů, probíhajících uvnitř rodiny jako je odcizování rodičů, vztahové krize atd.

Langmeier a Krejčířová (2006) uvádí, že i přes veškerou kritiku cílenou na rodiče, si k nim dospívající zachovávají pozitivní vztah. Rodiče pro ně představují sociální oporu. Matějček (1986) dodává, že si dospívající na svých rodičích, ale i u jiných autorit nejvíce váží především upřímnosti.

2.4.1 Teorie attachmentu

Bowlbyho (2013) teorie attachmentu neboli též teorie citové vazby se zabývá vazebným chováním, které je definováno jako chování, při kterém jedinec nabývá a udržuje blízký kontakt s jiným člověkem. Tato vazba se liší odchováním sexuálního, ale svým významem je pro lidský život stejně důležitá. Nejprve se citová vazba vytváří mezi dítětem a rodičem,

později mezi dospělým a dospělým, a je prediktorem psychosociálního vývoje od dětství až po dospělost. Protože se jedná o velmi silnou teorii, která se zabývá poutem mezi rodiči (a dále také jinými osobami) a dětmi, nesmí být opomenuta také v této práci.

Dítě má od samotného počátku schopnost rozlišovat různé podněty a reagovat na ně různým způsobem. Z těchto počátků se pak postupem času utvářejí komplexní systémy, které po čas životního cyklu poskytují citovou vazbu k určitým postavám. Citová vazba se objevuje i u jiných lidí než pouze u rodičů a nemusí být spojena pouze s uspokojováním fyziologických potřeb. Hlavní vazebnou postavou bývá nejčastěji od samého začátku matka, zlom nastává během druhého roku dítěte, kdy si již vytváří vícero vazeb. Děti jsou schopni se připoutat jak k jiným dospělým, tak i k dětem stejného nebo o něco vyššího věku, přičemž připoutání k dané osobě závisí na intenzitě vzájemného působení s dítětem a na rychlosti zpětné reakce daného člověka. Roli ve vývoji vazebného chování jakožto biologického rysu hrají také navzájem se ovlivňující prostředí a dědičnost (Bowlby, 2010).

Citová vazba hraje důležitou roli ve zdravém duševním vývoji jedince. „*Formy chování a vznikající pouta jsou přítomné a aktivní během celého životního cyklu. Během utváření, udržování, přerušování a obnovování vazebných vztahů často povstávají ty nejsilnější emoce. Vznik pouta se popisuje jako milostné okouzlení, udržování pouta jako láska a ztráta partnera jako truchlení*“ (Bowlby, 2013, 43-44).

Bowlby (2010) tvrdí, že prostřednictvím tohoto paradigmatu lze vysvětlit lidskou tendenci k navazování citových vazeb k druhým lidem a jiné další věci, jako například citové odcizení, úzkost, hněv atd.

Udává, že naše zkušenosti, vztahující se k vazebným osobám v průběhu nezralých období, tedy v době kojenectví, dětství a dospívání určují naše behaviorální vzorce a naše další vazebné chování. Rámce pro citové vazby, se kterými se setkáváme během našeho života, se odvíjejí od toho, jak se vazebné chování začlení do naší osobnosti (Bowlby, 2013).

Vazba k rodičům se v době dospívání mění v důsledku vztahování se také k osobám mimo rodinu, k různým skupinám a institucím. Ostatní lidé, kterými se dospívající obklopují, začínají mít mnohdy stejnou nebo dokonce větší důležitost než rodiče samotní. Roli v tomto procesu hrají především vrstevníci, dochází k navazování jiného druhu vazby vlivem sexuální přitažlivosti. V adolescenci nelze uplatňovat pravidlo, které bylo poplatné v letech předešlých, že čím je dítě starší, tím je potřeba vazby menší. V tomto období se

setkáváme s velkou individuální variabilitou vazby k rodičům. Nejběžnějším případem bývá stále přetrvávající vazba k rodičům, kdy si ovšem dospívající začínají uvědomovat význam a důležitost navazování kontaktů se svými vrstevníky a jinými lidmi. Do této kategorie spadá většina z nich. Jsou zde také extrémní jedinci, kteří se snaží styk s rodiči přerušit a najdou se i tací, co jsou k rodičům stále velmi připoutáni a nechtějí se soustřeďovat na druhé (Bowlby, 2010).

Bowlby (2010) se také zmiňuje, že vazebné chování lze pozorovat od narození až do stáří. Přiklání se k teorii, že není nutné považovat vazebné chování v dospělosti za něco abnormálního a patologického. Podle něj se jedná o pokračování této vazby napříč věkem, přičemž lze vazebné chování v dospělosti považovat za přímé pokračování vazebného chování v dětství.

Tento teoretický rámec attachmentu převzala od Bowlbyho Mary Ainsworthová, která jej dále rozvinula a na základě experimentu v laboratorním a domácím prostředí, kdy se matky vzdalovaly a opět vracely ke svým dětem, definovala tři typy emočního připoutání (Thorová, 2015):

Typ A: Úzkostně vyhýbavý typ nejistého připoutání (10–20 % dětí)

Pro dítě je charakteristické vyhýbání se matce až její ignorace, neprojevení emocí při jejím příchodu (často útek) a odchodu a nerozlišování osoby známé a cizí. Matka často na potřeby dítěte nereaguje, dítě tedy ztrácí zájem o komunikaci s ní. Takový člověk není schopen emočně vřelého vztahu, projevení pocitů, nechce se na nikoho spoléhat, je nezávislý, volí vyhýbavé strategie, není schopen druhým poskytovat emoční podporu a emoční intimitu.

Typ B: Bezpečně připoutaný typ (65–70 % dětí)

Pro tyto děti představuje matka bezpečnou základnu, pocit jistoty. V její přítomnosti je dítě zvědavé a poznává cizí osoby (tento zájem při jejím odchodu ztrácí), při odchodu je nespokojené, při jejím příchodu se raduje. Matka je schopna odpovídajícím způsobem reagovat a uspokojovat potřeby dítěte. Tento typ člověka je schopen intimních, vřelých a pozitivních vztahů, je v nich spokojený. Zároveň je schopen adekvátní nezávislosti.

Typ C: Úzkostně vzdorující, rezistentní typ nejistého připoutání (10–20 % dětí)

Dítě je pasivní, ani v přítomnosti matky nemá chuť objevovat okolní svět. Při jejím odchodu je nespokojené a velmi nervózní, při návratu se projevuje rozporuplně, v blízkém kontaktu k matce nepřilne, nepřitulí se, vyskytují se i prvky agrese vůči její osobě. Matka na potřeby dítěte reaguje nepružně, řídí se dle svého úsudku, projevuje se ambivalentně, někdy jej ignoruje, jindy je k němu vřelá. Charakteristikou tohoto člověka je rozporuplnost a pochybování o sobě samém. Chce navazovat intimní a emočně uspokojující vztahy, zároveň se v nich cítí nejistý. Ve vztazích bývá někdy až příliš závislý a touží po ocenění ze strany druhých.

Typ D: Nejistý, dezorganizovaný, dezorientovaný, atypický typ připoutání (10–15 % dětí)

Tento typ definovala a připojila ke třem stávajícím Mary Mainová. Připoutání tohoto typu je směsí typu A a C, dítě se chová vzdorovitě a vyhýbavě, je zmatené až úzkostné. V jeho chování se projevuje strach, vzdor a agrese. Tento typ je náchylnější k poruchám v chování a vývoji. Chování matky je pro dítě nečitelné, nedokáže se v něm orientovat. Matka může být po psychickém traumatu nebo je popřípadě narušená, ustrašená, což se projevuje výhružným a zstrašujícím chováním vůči dítěti. Lidé tohoto typu bývají náchylní k psychopatologickému vývoji, poruchám chování, obtížně navazují důvěru vůči jiným lidem, mají strach z odmítnutí a hůře zvládají stres.

Jak podotýkají Langmeier a Krejčířová (2006), ty děti, které si v průběhu dětství vytvořily k rodičům jistý vztah (typ připoutání), dosahují snáze vývojových úkolů v dospívání, především pak psychické diferenciaci a nezávislosti. Diferenciace spočívá v odlišnosti od ostatních lidí, akceptování chyb a omezení rodičů, nesení odpovědnosti. Nezávislost je zde definována jako schopnost jednat sám za sebe bez závislosti na ostatních, pocitů viny a úzkosti. Takové děti si své rodiče nadměrně neidealizují, ale zároveň považují vztahy s nimi a ostatními lidmi za významné. Naopak pro nejistý typ připoutání je schopnost psychické diferenciaci a nezávislosti znesnadněna.

2.4.2 Citová vazba v adolescenci

Protože se v této práci věnujeme dospívání, je nutné zmínit citovou vazbu v adolescenci, která má podobu reprezentace citové vazby a navazuje na vazbu v dětství. Citová vazba v tomto období nabývá dle Štefánkové (2005) jiné podoby než v dětství. Pro dospívající je nejdůležitější především psychická blízkost důležitých osob. Vznikají vnitřní pracovní

modely citové vazby, které představují jedincovy zvnitřněné zkušenosti raných interakcí s primárními osobami.

Štefánková (2005) definuje čtyři typy citových vazeb v adolescenci:

Typ F: Jistá reprezentace citové vazby (free to evaluate, autonomous, valuing attachment)

Pro tyto lidi jsou citové vazby velmi podstatné a zážitky z raných vztahů pro ně mají vysokou hodnotu pro další vývoj. Nejenže jsou schopni tyto zkušenosti hodnotit a volně o nich hovořit, jsou schopni v rámci pozitivního životního postoje integrovat i ty negativní.

Typ D: Nejistá distancovaná reprezentace citové vazby (dismissing attachment)

Pro tyto lidi je charakteristické nevyjadřování se k vztahovým tématům a neschopnost rozpomenout se na rané vztahy z dětství. Idealizují si své rodiče. Zážitky odmítnutí jsou bagatelizovány. Protiřečení je typickým znakem jejich výpovědí. Charakterizují se jako samostatní, nezávislí lidé, pro které není blízkost druhých důležitá.

Typ E: Nejistá zauzlená reprezentace citové vazby (enmeshed in attachment)

Adolescenti tohoto typu nedovedou uceleně hovořit o své vztahové historii, ulpívají na raných emočních zkušenostech. Dalšími znaky jsou nízká objektivita výpovědi, citová popletenost, protiřečení si, neschopnost jednoznačně posoudit vlastní zážitky, neschopnost integrace negativních emocí.

Typ U: Dezorganizovaná reprezentace citové vazby (unresolved, disorganized, disoriented)

Zde se řadí lidé, u kterých došlo uvnitř primárních vztahů v dětství k traumatům (týrání, sexuální zneužívání atd.). Tyto negativní či ambivalentní zážitky doposud nemají integrovány a vysvětlují si je iracionálními způsoby. Pro vyjadřování jsou typická přehnutí a nadměrné ulpívání na detailech.

2.4.3 Vztah dospívajících k matce

V této podkapitole vymezujeme vztah matky s dospívajícími dětmi. Obecně lze říci, že záleží také na pohlaví dítěte, jelikož dospívající dívky, jak například zmiňují Macek a Štefánková (2012), vnímají zejména celkovou atmosféru v rodině, kterou si připouští k tělu

více nežli chlapci. Dcery dle některých autorů (Bowlby, 2010; Lamb, 2010; Možný, 1999) mají oproti synům k matkám bližší vztah.

Oproti otci, který při potomkových proměnách stojí většinou mimo, mají dospívající povětšinou lepší vztahy s matkou (Janošová, 2008). Dospívající jsou k matkám také více otevření a sdílní, což vyplývá i z obsahu mateřské role (Gergen, Davis, 1997, in Janošová, 2008).

Vazba dcery k matce v dospívání bývá mnohdy nápadněji než vazba synova (Bowlby, 2010). Dcery mají s matkou bližší vztah, který se s přibývajícím věkem nadále prohlubuje, zatímco synové bývají na matce více nezávislí (Možný, 1999).

Langmeier a Krejčířová (2006) uvádí, že některé matky se snaží udržet určitou závislost dítěte na jejich osobě, jelikož jej nechtějí ztratit. Dále se zmiňují, že dle empirických studií je osoba matky tou nejčastější, ke které chodí děti s žádostí o radu (Gecková et al., 2000, in Langmeier, Krejčířová, 2006).

Dle Lamba (2010) mají adolescenti pocit, že je matky znají lépe než otcové, a ačkoli jim záleží jak na matce tak i otci, dcery se častěji oproti synům liší v míře blízkosti k rodičům. Dodává, že stejně jako v předchozích vývojových etapách se matky častěji zapojují do vzájemných interakcí s adolescenty nežli otcové. Matky sdílí s dcerami více společných aktivit, míra disharmonie mezi matkou a dětmi odlišného pohlaví je shodná.

2.4.4 Vztah dospívajících k otci

Analogicky byla ke vztahu dospívajících k matce vymezena podkapitola vztahu dospívajících k otci, která je neméně důležitá. Obdobně jako u matky se může vztah mezi synem a otcem jevit jako vzdálenější z hlediska synů, protože se jejich vztah k rodičům v dospívání mění. Synové tak působí nezávislým dojmem, že rodiče vlastně nepotřebují, ale není tomu tak. Kontakt otců s dcerami bývá zpravidla menší.

Syn si v období dospívání svého otce již neidealizuje, jejich vztah se mění, má spíše symbolickou podobu a dochází v něm k úbytku společných zájmů. Nižší je i potřeba sdílení, typický je větší odstup, syn potřebuje vědět, že v případě potřeby je mu otec nablízku. Synovo ztotožňování se s rodiči pozitivně ovlivňuje jeho sebevědomí (Berenson et al., 2006).

Otcové si dle Operario et al. (2006, in Janošová, 2008) toto chování mohou mylně vykládat jako ztrátu významu vzájemného vztahu ze strany synů. Což je poplatné i pro ostatní vztahy. Dospívající však citovou podporu ze strany rodičů potřebují, vzhledem k míře zátěže tohoto období, která se při vnímané podpoře snižuje.

Matoušek (2003) zdůrazňuje důležitý vztah mezi dítětem a rodičem stejného pohlaví, který je u dospívajících chlapců natolik silný, že vlivem postavy otce u nich dochází ke snížení rizika kriminálního chování.

Otcové dle Lamba (2010) mají tendenci se více zapojovat do společných aktivit se syny, menší kontakt mají s dcerami a celkově mají méně intenzivní vztah s dětmi než matky. Dále uvádí, že některé nedávné zprávy naznačují, že by některé aspekty otcovských vztahů s dětmi mohli mít větší predikční sílu z hlediska dalšího vývoje do dospělosti nežli stejné aspekty vztahů dětí s matkou. Například dle otcova zapojení lze predikovat uzpůsobení dětí v manželských vztazích.

2.4.5 Vztah otec–dcera, matka–syn a jejich vliv na budoucí partnerské vztahy

Vztahem mezi dětmi a rodiči opačného pohlaví se zabývají zejména různé psychoanalytické teorie, ale také například již zmiňovaná teorie attachmentu. Důraz je kladen především na vztahy, které bývají nějakým způsobem nevyjasněné, nevyřešené. Objevují se dvě výrazné tendence (například Abraham, 2006; Willi, 2006), které se k výběru partnera vztahují, a sice to, že je partner podobný některému z rodičů nebo se od něj liší. Autoři se shodují v tom, že rodiče na partnerské vztahy dětí mají značný, ale ne však jediný vliv.

Corneau (2000) podotýká, že *„když se dostatečně nevyjasní vztahy mezi rodiči a dětmi, zpřítomňují se na jevišti našich vztahů v nových a v nových reprízách stará dramata, jež mohou nakonec vztah fakticky znemožnit“* (58).

Willi (2006) vyjadřuje názor, že výběr partnera je úzce spjat s naším vztahem k matce a otci a navazuje tak na myšlenku Freuda, který rozlišil dva hlavní typy výběru partnera. První z nich, řídicí se náklonností k rodičům, tedy primárním objektům lásky, je vázán na tyto osoby, které nám poskytovaly ochranu, péči, lásku, obživu a v dospělosti se tak snažíme nalézt obdobný typ rodičovského objektu. Druhý typ výběru je orientován

narcisticky, to znamená, že člověk na svém partnerovi hledá a miluje to, čím a kým by chtěl být, hledá člověka, který ho bude oceňovat a milovat.

Abraham (1913, in Willi, 2006) dělí výběr partnera na neurotickou endogamii a exogamii. Pro endogamický výběr je typické přizpůsobení se náklonnosti k rodičům, zatímco exogamický výběr partnera je postaven na odlišnosti od matky a otce.

Willi (2006) dodává, že zážitky s matkou a otcem mají na děti při výběru partnera výrazný, ale ne však jediný vliv. Tvrdí, že se děti snaží o nápravu chyb vztahů rodičů prostřednictvím svých vlastních partnerských vztahů, tím, že si záměrně vybírají partnera, se kterým se snaží o nápravu toho, co se jim s rodiči nepovedlo.

Jeden ze zajímavých pohledů z hlediska psychoanalytického, na vztah mezi dětmi a rodiči nabízí Corneau (2000), který se k němu vyjadřuje v rámci rodičovského komplexu. Podle něj jsou komplexy důsledky událostí s velmi silným citovým nábojem. Protože v nás samotných přetrvávají velmi dlouhou dobu, ovlivňují naše chování, jak v pozitivním, tak i v negativním směru. Rodičovské komplexy, které jsou koncentrátem a veškerou zkušeností, kterou s matkou a otcem máme, nás brzdí v procesu individuace, promítají se v našich milostných životech, a jsou nejsilnějšími komplexy naší psychiky vůbec. Komplexy však nelze vnímat objektivně, protože nevypovídají nic o samotných rodičích, ale pouze o našich vzpomínkách na vztah s nimi.

Matoušek (2003) vyjadřuje názor, že v interakci dítě a rodič opačného pohlaví se dítě učí některým stránkám své následné sexuální a rodičovské role. Podotýká, že u některých lidí je tato vazba natolik výrazná, že jim posléze brání v navazování jiných vztahů.

2.4.6 Role rodiče opačného pohlaví

Role rodiče opačného pohlaví se v názorech autorů různí. Někteří tvrdí, že se jedná o roli nezastupitelnou, prostřednictvím které získává dítě povědomí a jakousi normu ohledně rodinného fungování. Mnoho z nich (například Buda, 1977, in Kratochvíl, 2009; Šípová, 1977, in Kratochvíl, 2009) vyslovují myšlenku, že si děti vybírají své partnery na základě podobnosti s rodiči opačného pohlaví.

Rodiče dle Corneau (2000) představují pro děti protiklady, které jsou navzájem v harmonii. V rodinách bez otce mohou chlapci trpět poruchou identity zapříčiněnou nepřítomností mužského vzoru. Navazování vztahů s ženami je pro ně snadnější než navazování vztahů

s muži. Dívky, které nemají otce, mají naopak potřebu muže vyhledávat, protože si nejsou jisté, zda nějakého vhodného najdou. Z důvodu obav, že nenajdou jiného, často v partnerských vztazích tolerují i partnerovo nepřipustné chování. Odchod otce, pro ně představuje jak citové, tak i vztahové trauma.

Buda (1977, in Kratochvíl, 2009) vyjadřuje názor, že jedinec se své partnerské roli učí na základě nejen identifikace s rodičem stejného pohlaví, ale stejnou měrou k ní přispívá i rodič pohlaví opačného. Tato forma vztahu z primární rodiny se pro jedince stává normou. Ve vztahu partnerském se jedinec přizpůsobuje svým naučeným vnitřním schématům. Od rodiče stejného pohlaví přebírá potomek roli vlastního pohlaví (tedy mužskou či ženskou), zároveň ale přebírá celkový rodičovský model vztahů mezi rodiči. Výběr partnera na základě podobnosti s rodičem je však funkční pouze tehdy, pokud se příslušný partner tomuto rodiči podobá i svým vnitřním nastavením.

Šípová (1977, in Kratochvíl, 2009) dále zjistila, že výběr partnera je přímo ovlivněn rodičem opačného pohlaví. Je-li proveden výběr partnera na základě rodiče opačného pohlaví, který je pro svého potomka imponující, dochází k podpoře manželské harmonie. Pokud je ovšem rodič opačného pohlaví potomkem neakceptován, znamená pro něj jemu podobný partner nežádoucí výběr. Racionálně se tedy snaží vybrat partnera zcela jiného, než byl rodič opačného pohlaví. I přesto se však k partnerovi odlišnému rodiči opačného pohlaví chová jako by to byl jeho předobraz, jelikož se tato volba neslučuje s vnitřním nastavením z primární rodiny.

Tyto poznatky lze shrnout pod pojmem *duplikační teorém rodičovský* (Buda, 1977; Šípová, 1977, in Kratochvíl, 2009). Jedná se fenomén, ve kterém se bezděčně prolíná naučené ženské a mužské chování převzaté od rodičů v partnerských vztazích. Důraz je kladen především na roli toho, kdo se podvoloval a toho, kdo naopak v rodině rozhodoval. Kratochvíl (2009) ovšem dodává, že je nutné do tohoto modelu zahrnout i další faktory, kterými jsou například vnější vlivy, osobnosti obou partnerů a podobně.

3 MANŽELSTVÍ, NEVĚRA A MIMOMANŽELSKÝ VZTAH

3.1 Manželství

3.1.2 Vymezení pojmu

Pozice manželství se v dnešní postmoderní společnosti dosti mění. Zatímco v minulosti představovalo spoustu výhod, dnešní názory na něj jsou velmi různorodé. V této kapitole se budeme věnovat manželství, ale i nevěře a mimomanželským vztahům, tedy klíčovými pojmy této práce.

Manželství je „*právní normou určené a tradicí upevněné soužití muže (mužů) a ženy (žen), uzavírané podle zákona a též podle převládajících zvyků*“, které je stvrzeno občanskou autoritou státní nebo náboženskou, tedy církevní (Baštecká et al., 2009, 171).

K manželství neodmyslitelně patří svatba, která se pojí s výměnou prstenů, což má značit sjednocení páru, typické jsou pro ni různé rituály a ceremoniály. Věda, zabývající se manželstvím se nazývá *matrimonologie* a je odvozena z latinského výrazu pro manželství *matrimonium*. K rozvázání manželství pak dochází za okolností rozvodu, prohlášením jednoho z manželů za mrtvého nebo úmrtím jednoho z nich (Baštecká, 2009).

3.1.3 Manželská spokojenost

O manželské spokojenosti se hovoří jako o jednom z aspektů dlouhodobého manželství. Zabývalo se jí mnoho výzkumu, které sledovaly páry, které spolu byly ve svazku v řádu let, mnohdy až desetiletí, a lze říci, že výsledky byly téměř totožné. Popsány jsou v následujících odstavcích.

Vágnerová a Langmeier (2006) uvádí, že se v případě celoživotního romantického manželství jedná o mýtus. Při postupném vývoji jsou na manžele kladeny nové požadavky, klíčovým jevem je tedy adaptace na nové podmínky. Pro uspokojujivé manželství je typickým znakem hluboký emoční vztah, který dává oběma partnerům příležitost osobní regrese, která je podobná vztahu rodič–dítě. Dalšími důležitými aspekty jsou vlastní autentičnost a názorová nezávislost, jelikož prostřednictvím občasných odlišných názorů lze dosáhnout opravdové vzájemnosti mezi partnery.

Adaptace a schopnost přizpůsobit se novým situacím je jako jeden z nejdůležitějších aspektů manželské spokojenosti uváděn i u řady jiných autorů (např. Mackey a O'Brien, 1995, in Parkerová, 2002; Klagsbrun, 1985, in Parkerová, 2002). Dalším z hledisek, které se v literatuře v souvislosti s manželskou spokojeností a dlouhotrvajícím vztahem vyskytuje nejčastěji, je oběma partnery vnímaný pocit společného závazku. Klagsbrun (1985, in Parkerová, 2002) na základě studie 87 manželských párů setrvávajících v dlouhodobém manželství vymezil pro spokojený vztah, mimo dvou zmíněných následující charakteristiky: schopnost žít neměně, tedy zaměřovat se především na pozitiva ve vztahu, neočekávat dokonalé manželství a těšit se ze vztahu; trvalost svazku, která je spojena se schopností dělat kompromisy; důvěra; vyvažování závislosti, kterou lze připodobnit k hlubokému emočnímu vztahu, o kterém se zmiňuje Langmeier a Krejčířová (2006), závislost přitom nebyla vnímána negativně, manželé uvedli, že by byli schopni přežít mimo pár, ale nechtějí to; radost/požitek z druhého, zahrnující především emocionální, psychické spojení mezi partnery a vyvážení času tráveného spolu a bez sebe; vážení si společné historie a štěstí, což autor vysvětluje spíše jako schopnost nahlížet na věci pozitivně.

Novák (2013) popisuje Termanův výzkum, který zkoumal prostřednictvím dotazníků manželskou spokojenost u 792 manželských párů. Bylo zjištěno, že k manželské spokojenosti přispívá emoční stabilita, přiměřená sebedůvěra obou partnerů a optimistické ladění. Posuzováním anamnéz účastníků tohoto výzkumu byly dále zjištěny faktory podílející se na manželské spokojenosti. Jsou jimi: spokojenost v manželství rodičů, pevná citová vazba partnerů na jejich rodiče, šťastné dětství partnerů, bezkonfliktní vztah s jejich rodiči, důsledná domácí disciplína (ale ne přehnaně, s občasnými, mírnými tresty), otevřenost rodičů vůči sexuálním otázkám, předmanželský vztah k sexu bez negativních pocitů. Novák, stejně jako Mackey a O'Brien (1995, in Parkerová) klade důraz především na otevřenou komunikaci.

Mackey a O'Brien (1995, in Parkerová, 2002) se zmiňují o dalších faktorech, které byly na základě interview s 60 manželskými páry zmapovány jako identifikátory spokojených manželství. Jsou jimi: omezování konfliktů, vzájemnost rozhodování, respekt, porozumění, důvěra, sexuální a psychická intimita.

3.1.4 Manželský konflikt

K manželskému konfliktu se v české literatuře vyjadřoval především doktor Plzák, jenž je považován za významného představitele manželského poradenství. V jiných publikacích bylo dělení a vymezení manželského konfliktu také uváděno, ačkoli ale vycházelo právě z doktora Plzáka. Dle Plzáka (2003) dělíme manželské krize podle jejich závažnosti do tří kategorií, přičemž nejzávažnější z nich nazýváme *manželským konfliktem*.

Lehká manželská krize je krátkodobého charakteru, trvá v rámci maximálně několika týdnů, po odeznění se už znovu neobjeví. Manželé v rámci nepřátelských nálad, které ji provází, nejdou do odporu, atmosféra je napjatá a nevlídná.

Středně těžká manželská krize se vymezuje obdobím delším než tři měsíce, po odeznění má tendenci se vracet. Manželé mezi sebou pociťují velmi intenzivní nepřátelství, klid nabývá podoby zarputilého mlčení.

Těžká manželská krize neboli konflikt trvá déle než šest měsíců. Projevuje se vzájemným odporem, gradujícím až k averzi, odporem k domovu. Tento konflikt je nejzávažnější a často vede k rozvratu až rozvodu. Jedná se o chorobu manželství jako systému. Pokud je zasažena pouze komunikace mezi partnery, hovoříme o *konfliktu prostém* či *konfliktu bez rozvratu složek soužití*, *konflikt s rozvratem* se pak dotýká i některých složek instrumentálního soužití. K rozvratu složek soužití dochází buď ojedinele, nebo se jedná o rozvrat totální, úplný. Platí, že čím více složek je uchováno jako funkčních, tím je předpověď úpravy konfliktu lepší (Plzák, 1988; Plzák, 2003).

Konflikt lze dělit také na *akutní*, ve kterém dochází k zhroucení manželského vztahu nečekaně rychle, náhle, a konflikt *chronický* trvajícím mnoho let, který však nevede k rozvodu nebo terminálním stádiím manželství, tedy formálnímu či mrtvému. V případě zachovávání manželství z hlediska právního, kdy spolu manželé ovšem nežijí, se jedná o *manželství formální*, v *mrtvém manželství* je vztah udržován i přes rozpad emočních interakcí a závažně narušené komunikaci (Plzák, 1988). Plzák (2003) se zmiňuje o *konfliktu debaklovém*, vzniklém na základě odhalené nevěry či mimomanželského vztahu. Podvedený partner je zdrcený, není schopen s partnerem nevěrným žít ani nežít.

Konflikt zasahuje především oblasti komunikace, vazby mezi partnery, složky soužití a sexuální život. Pro komunikaci jsou typickými znaky neustále se opakující scény a skandály, nepřátelské mlčení či komunikační zhroucení, projevující se neschopností se na

něčem dohodnout a souhlasit s názorem druhého. Další oblastí konfliktu je nepřátelství mezi partnery, projevující se odporem, nenávisí, štitivostí a strachem z agresivního jednání. Konfliktní nepřátelství má podobu *symetrického* konfliktu, který je oboustranný nebo *asymetrického*, kde se projevuje na straně jedné snaha z manželství utéct, a na straně druhé za něj bojovat a zachránit jej. Pro konflikt, zasahující do sexuálního života manželů je charakteristické, že je styk využíván jako manipulační prostředek. Existují páry bez styku, ale i páry procházející těžkým manželským konfliktem s pravidelným stykem (Plzák, 1988).

3.2 Nevěra a mimomanželský vztah

3.2.1 Vymezení pojmu nevěra

Definice nevěry v literatuře se liší. Jedná se o pojem velmi těžce uchopitelný, který se různí na základě subjektivního prožívání podváděných a podvádějících, ale také na základě subjektivního pohledu odborníků. Šmolka (2003) uvádí, že za nevěru lze pokládat jak již dokonaný pohlavní styk, tak i pouhé myšlenky na jinou osobu a lze ji spáchat také ve světě virtuálním. Dle Hartla a Hartlové (2010, 348) se v případě nevěry jedná o „*porušení partnerské výlučnosti, jež může mít charakter tělesný (nevěra sexuální) či emoční (nevěra emocionální)*.“ Je za hodno dodat, že jak česká tak zahraniční literatura nenabízí rozsáhlé možnosti odbornějšího pohledu a informací ohledně nevěry, na trhu převládají knihy s populárně naučnou tematikou.

3.2.2 Druhy nevěry

V literatuře se nejčastěji objevují zmínky o rozlišení nevěry, která je v souladu s výše uvedeným výrokem Hartla a Hartlové, na *sexuální* nebo také *fyzickou* a nevěru *emocionální* (například Cann, Baucom, 2004; Ruza, Ruza, 2010; Wade, Kelly, Church, 2012). Názory autorů se různí, a zatímco jedni považují za nevěru pouze fyzický akt, jiní uvádí, že nevěra emocionální, může mít mnohem horší dopad než nevěra fyzická. Wade, Kelly a Church (2012) ve svém výzkumu odlišovali různé druhy sexuální nevěry. Vymezili kategorie: *líbání*, *heavy petting*, *orální sex* a *pohlavní styk*. Celkově lze ale říci, že jak v české, tak i zahraniční současné literatuře nelze nalézt téměř žádné informace vztahující se k druhům nevěry. U nás se k tématu nevěry vyjadřuje především Šmolka (2003), který rozlišuje několik druhů nevěr:

Flirt lze považovat za jakousi předpokládanou možnost, nezávaznou koketérii, která ovšem nevede k uskutečnění činu. Lze jej dokonce chápat za určitou zdravou obranu před samotnou nevěrou. Flirt, jako takový se však vlivem okolností, jako jsou například alkohol, tlumící zábrany, krize nebo pouhý konflikt v partnerském vztahu, může změnit v samotnou nevěru.

Dobrodružstvím rozumí Šmolka (2003) paralelní vztah probíhající zároveň vedle vztahu legálního, přičemž se tyto vztahy navzájem nevyrušují. Typickými znaky jsou delší doba trvání a vyšší míra emoční účastnosti v daném vztahu, vyjma úvah o společné budoucnosti, které v tomto vztahu chybí. Negativním důsledkem tohoto vztahu může být porušení nepsané úmluvy ze stran jednoho či obou milenců.

Virtuální nevěra je považována za nevěru odehrávající se ve světě internetu a dochází k ní prostřednictvím různých seznamovacích služeb či chatů. Uvádí se, že může mít stejně destruktivní účinky jako nevěra probíhající v reálném životě. Výhodou bývají atraktivní fantazie. Nevýhodou, ale zároveň také kladem je chybějící osobní kontakt, který omezuje pocit zklamání, ke kterému tak často ve skutečném světě dochází.

U posledního druhu nevěry, který Šmolka (2003) vymezuje, je tzv. **swingování**, se jedná o výměnu partnerů mezi dvěma a více partnerskými dvojicemi za účelem zpestření sexuálního života. Je spojováno s „high society“ pro vyhledávání vzrušení, u nás je tomu naopak a swingování je dáváno do spojitosti s „low society“, kdy hovoříme především o sídlištních komunitách. Za rizika lze pokládat odlišné a různorodé motivace účastníků, emoční angažovanost, zamilovanost, žárlivost atd. Někteří analytici dokonce tvrdí, že je tato praktika využívána ve prospěch účastníků s latentní homosexualitou, kteří tak mohou vyhovět svým potřebám.

Šmolka (2003) se také zmiňuje o **prostituci** neboli poskytování placených sexuálních služeb. Není jednoznačné, zda se dá prostituce, ať už ve smyslu poskytování takovýchto služeb, tak při jejich využívání považovat za nevěru, je ale jisté, že se jedná o patologii ve vztahu, která na něj má často ničivé dopady. Argument, proti nevěře, ze stran osob poskytujících tuto službu, ale i lidí, kteří ji využívají, se zakládá na citové neangažovanosti a neexistenci osobního vztahu se zákazníkem. Na jednu stranu to může být ze strany legálního partnera považováno za polehčující okolnost, na straně druhé jsou tací, co mají problém akceptovat kupování sexu bez jakéhokoli citu.

3.2.3 Příčiny nevěry

K příčinám nevěry se vyjadřuje především přední český manželský poradce Šmolka (2003), který rozděluje nevěru do tří kategorií: promiskuita jako *osobnostní charakteristika*, *nevěry situační* a *nevěry jako důsledky vztahových problémů*. Tyto kategorie se dále dělí na další podkategorie. V české ani zahraniční literatuře nebyly další zmínky o příčinách nevěry objeveny. Jediná Vágnerová (2006) se zmiňuje o moratoriu středního věku, které může vést k navázání mimomanželského vztahu. Dodává, že se tak děje důsledkem aktuální potřeby odpoutat se od méně uspokojivé vazby na rodinu. Zároveň se člověk v době krize středního věku snaží prostřednictvím mileneckého vztahu nabourat určitý životní stereotyp. Šmolka (2003) rozlišuje následující příčiny nevěry:

3.2.3.1 Osobnostní charakteristiky

- **Iterační a inovační životní scénář.** Lidé, se zaměřením na *iterační scénář* vyhledávají životní stabilitu, jistotu a neměnnost. Preferují stabilní prostředí, vztahy, činnosti a pocit bezpečí. Neradi mění zaměstnání, bydliště, zájmy, přátele a partnery, uplatňují se v rutinních profesích a riziko náhlých rozhodnutí je u nich téměř nulové. Tito lidé jsou také spjati s minimálním rizikem mimomanželských kontaktů a vztahů. Šmolka (2003, 31) ovšem dodává: „*takto zvýšená rigidita může k nevěře vyprovokovat jejich partnera.*“ **Inovační scénář** se naopak pojí se změnou a schopností přijmout nejistotu neznámého. Tito lidé se snadněji adaptují na nové podmínky, dokonce je aktivně spoluvytvářejí. Jsou neposední, nemají rádi rutinu, vítají změnu prostředí, nové zájmy, přátele a partnery, což platí i pro ty mimomanželské. Hrozí jim tedy větší riziko nevěry a promiskuity.
- **Extraverti**, mají vyšší potřebu i schopnosti pro navazování nových vztahů. Je nutné dodat, že se tak může stát i u introvertů, kteří extramatrimoniální vztahy prožívají o to intenzivněji.
- **Emoční nezralost.** Tito jedinci mají tendenci neustále vyhledávat silné emoční odezvy, velmi těžce nesou přechod z fáze zamilovanosti tedy lásky milenecké, k lásce partnerské nebo manželské, pro kterou jsou charakteristické méně okázalé citové projevy. Pokud ze vztahu vyprchá prvotní emoční náboj, hledají jej ve vztahu jiném, chtějí neustále zažívat pocit a projevy intenzivní zamilovanosti. U mužů se v tomto směru setkáváme s pojmem „casanovský typ“, který se velmi

snadno zamiluje, své emoce v dané chvíli prožívá autenticky, velmi rychle od nich ale opouští.

- **Pochyby o vlastní hodnotě, porucha sebevědomí.** V tomto případě nejsou mimomanželské vztahy cílem, ale prostředkem pozitivní odezvy, sebepotvrzení od druhých a odstranění pocitů nedostatečnosti.
- **Narcistická osobnost.** U mužů se setkáváme s termínem *donchuan*, u žen se *svůdkyní*. Mimomanželský vztah je zde potvrzením vlastní sebelásky.
- **Emočně zranění, zneužívání a zanedbávání.** Patří zde lidé, kteří byli sexuálně i jinak zneužívání, emočně zranění a nyní vědomě či nevědomě ventilují pocity z těchto zážitků prostřednictvím promiskuity.
- **Absence či nedostatek adaptivních norem jednání** neboli nedostatečně zvnitřnělé normy partnerské věrnosti. Silný je vliv společenský, výchovný a vliv prostředí.
- **Osobnostní psychopatie.** Řadí se zde především anetičnost, projevující se neschopností navázat hlubší citové vazby, partnerská nestálost a primární uspokojování biologických potřeb.
- **Hypersexualita.** Extrémně zvýšená potřeba uspokojovat ryze sexuální libido. Tito lidé, satyrové a nymfomanky, mají snížený práh sexuální vzrušivosti a zvýšenou potřebu sexuálního vybití.
- **Věční nespokojenci.** V mimomanželském vztahu na principu kontrastu hledají to, co jim ve stávajícím chybí.

3.2.3.2 Situační charakteristika

- **Adaptační fáze manželství.** Dochází ke zvýšenému riziku nevěry ze strany muže v důsledku řady změn a zátěží (řešení bytové situace, narození dítěte), kvůli kterým bývá frekvence sexu s manželkou menší.
- **Návrat do zaměstnání po mateřské dovolené.** Zvýšené riziko na straně ženy, která byla dlouhou dobu společensky izolovaná.
- **Fáze zavírajících se vrátek.** Riziko je zvýšené u obou, vlivem souběhu několika faktorů, bilancování nad současným životem, odchodem dospívajících či dospělých dětí, touhou po změně.
- **Nevybouřené mládí.** Riziko nevěry u lidí (zejména mužů), pro něž je manželský partner zároveň prvním nebo jedním z mála prvních partnerů vůbec.
- **„Zelené vdovy“.** Manželky úspěšných a vysoce vytížených mužů.

- **Dlouhodobější odloučení.** Odloučení v řádech měsíců až let, riziko je vyšší na straně partnera, který je v cizím prostředí.
- **Indukované, infekční nevěry.** Nevěry vyplývající ze srovnávání se s referenční skupinou.

3.2.3.3 Vztahové problémy

- **Neuspokojující manželství.** Manželství, ve kterém dlouhodobě nedochází k uspokojování bazálních vztahových potřeb, u mužů se jedná o potřeby uznání, obdivu a sexu, u žen jsou to emoční přijetí, láska, sdílení a komunikace.
- **Vychladlé manželství.** Nevěra jako prostředek pro nové nabuzení partnerova upadajícího sexuálního zájmu.
- Prostředek k vyrovnání se s partnerovou nevěrou.
- Odpoutání se od partnera.
- Kompenzace toho, co v manželství schází.

3.2.4 Nevěra mužů a žen

Jak uvádí někteří autoři, existují určité typy žen a mužů, kteří k nevěře inklinují nebo naopak typy lidí, kterým bývají jejich partneři nevěrní. Tomuto tématu se budeme věnovat v následujících odstavcích.

Dle Plzáka (2003) inklinují k nevěře ženy, po jejichž boku se nacházejí muži neimponující, slušní, spolehliví, slabí, jelikož vzbuzují přespříliš jistoty, kterou ocení pouze ženy vyvrálé a moudré. Naopak ženy nevyvrálé vyhledávají erotickou touhu a jistota domova pro ně představuje jistý nedostatek. Šmolka (2003) uvádí také rizikovou skupinu mužů pro vznik nevěry ze strany partnerky. Jsou jimi muži žárliví, despotičtí a ti, jež preferují nadměrně uzavřený model soužití.

Šmolka (2003) uvádí tři typy žen, kterým jsou muži nevěrní. První z nich představuje žena obětavá, spolehlivá, rodina je u ní na prvním místě, chybí jí potřeba či odvaha pro seberealizaci. Výkonné, kompetentní ženy, které jsou schopné si vše zařídit samy a od manžela téměř nic nevyžadují, jsou typem druhým. Těm třetím slouží manžel pouze jako prostředek k naplnění mateřství. Mezi dalšími uvádí ženy „kastrojící“, frigidní a ženy, jež mužům poskytují sex pouze za určité zásluhy.

Plzák (2003) upozorňuje, že existuje rozdíl mezi mimomanželsky zamilovanými muži a ženami. Zatímco ženy se obávají ztráty milence, muži se bojí, aby je milenka neopustila nebo je nepodvedla, zároveň strádají soucitem s ní, ale i s vlastní rodinou.

Podle Muldorfa (1973, in Kratochvíl, 2009) jsou více náchylní k nevěrám především tři typy mužů. Jsou jimi *donchuán*, jenž je nezralý a nevěry pro něj znamenají především narcistický zisk, *nespokojenec*, který neustále hledá novou lásku a není schopen navázání dlouhodobého vztahu a *lovec žen*, u nějž je nevěra založena především na pudovém podkladu, prokazování si své mužnosti potřebou vícero sexuálních zážitků a potřebou změny.

U žen Muldorf (1973, in Kratochvíl, 2009) vyčleňuje čtyři kategorie. *Svůdkyně* nemá až tak velkou potřebu sexu, ale potřebuje někoho, kdo jí bude obdivovat. *Dobrodružka* naopak vyhledává sexuální kontakt, který je pro ni dobrodružstvím. Je dobrou matkou, manželkou, uspokojivý sexuální prožitek jí ovšem poskytují vztahy bez citové účastnosti. U *nespokojené ženy* převládá vše pronikající nespokojenost, projevující se pochybováním o svém manželství. Milence přeceňuje, mimomanželský vztah doprovází pocity viny, následkem čehož bývá v mileneckém vztahu mrzutá. *Žena bezbranná* bez nátlaku a odporu podléhá sexuálním návrhům cizího muže.

3.2.5 Následky nevěry a mimomanželského vztahu

Následky nevěry nebo také mimomanželského vztahu jsou do značné míry individuální a variabilní, čemuž se věnujeme v této podkapitole. Leoneová (2013) udává, že rozsah následků nevěry závisí na konkrétních partnerových potřebách a očekávání ohledně věrnosti. Oba jsou pak ovlivněni svou partnerskou historií, kulturními očekáváními a normami. Lidé, kteří si své partnery velmi idealizují a pro něž je věrnost klíčovou složkou vztahů, mohou prožívat partnerovu nevěru jako velmi traumatizující až nenapravitelnou záležitost. Dodává, že pro mnoho lidí není ani tak traumatizující samotná nevěra, jako spíše lhaní partnera přímo do jejich očí, což považují za největší zradu.

Šmolka (2003) se zmiňuje, že nevěra ženy mívá větší následky nežli nevěra muže, což potvrzují i zkušenosti manželských poradců a rozvodových soudců. Muži reagují na správně tušenou či odhalenou nevěru dramatictější, hledají rychlá řešení dané situace, pocíťují společenskou stigmatizaci, bývají agresivní, kladou na ženu ultimáta nebo se jí naopak snaží vlichotit. Pokud dojde k rozvodu, chová se nevěrná žena radikálněji než

nevěrný muž, s čímž souhlasí i Plzák (2003), ženy podváděné jsou podle něj radikální méně.

Kratochvíl (2009) uvádí jako za následky mimomanželského vztahu především narušení manželské spokojenosti, stability rodiny a šíření pohlavních nemocí.

Vágnerová (2006) nevidí v nevěře příčinu rozpadu manželského vztahu. Uvádí, že k zahájení mimomanželského vztahu dochází následkem nespokojenosti v manželství, nevěra je tedy důsledkem, ne příčinou. Podloženost tohoto tvrzení podle ní dokládá způsob řešení. Pokud se jedná o uspokojujivé manželství, podvádějící v mimomanželském vztahu nadále nesetrvává, nespokojený člověk naopak odchází za partnerem novým.

3.2.6 Vymezení pojmu mimomanželský vztah

V následujících podkapitolách se věnujeme mimomanželskému vztahu, jeho definování a druhům. Kratochvíl (2009) vymezuje mimomanželský vztah jako nevěru odehrávající se mimo manželství. Dodává však, že označení „nevěra“ má negativní konotaci zahrnující i morální hodnocení, proto se od něj, především v literatuře zaměřující se na manželství opouští. Nutno dodat, že tento pojem ovšem nemá adekvátní náhradu, a je proto běžně používán. Dle Šmolky (2003) má mimomanželský vztah dlouhodobý charakter a je zaměřen eroticko-sexuálně.

Závažnost mimomanželského vztahu je hodnocena na základě příslušného vývojového stádia manželství, ve kterém k němu došlo, dobou trvání, charakteru a povaze daného vztahu (Kratochvíl, 2009).

3.2.7 Druhy mimomanželského vztahu

Plzák (1988) rozlišuje několik druhů mimomanželských vztahů:

Volné soužití jakožto zvláštní případ manželství, ve kterém si manželé po oboustranném schválení navzájem tolerují jiné vztahy mimo manželství.

Konfliktogenní mimomanželský vztah vzniká, pokud má mimomanželský vztah jednoho partnera podobu intenzivního mileneckého vztahu, přičemž podváděný partner se po odhalení začne chovat debaklově.

Ochromující milenectví se vytváří na základě vysokého sexuálního porozumění, které vzniká nečekaně a má vliv na další oblasti porozumění, která jsou odvozená od tohoto sexuálního souladu. Sexuálně-erotická emotivita dosahuje stupně vysoké intenzity, kterou Plzák nazývá pojmem *superslast*. Aktéři ochromujícího milenectví jej sami za nevěru nepovažují, naopak jej berou jako jedinečný vztah, neslučitelný se vztahem jiným. Postupem času proto přerůstá v nové manželství. Ochromující milenectví se rodí z 98% na pracovištích, tedy vhodné půdě k milenectví. Lidé se zde setkávají každý den, nežijí však spolu, sexuální kontakty jsou nové, vzrušující a jsou zpestřením běžného života.

Šmolka (2003) rozlišuje následující typy mimomanželských vztahů:

Mimomanželský kontakt je „zpravidla jednorázový či krátkodobý nahodilý situační kontakt, nejčastěji ryze sexuální“ (15). Mimomanželský kontakt je spojován s termínem **rekreační nevěra**, přičemž se jedná o příležitostný sexuální kontakt, ke kterému může dojít například v zaměstnání, na dovolené, při trávení volnočasových aktivit, na zábavě atd. I takový kontakt však může přerůst v dlouhodobější vztah především v emoční angažovanosti jedné z osob. Může také nastat situace opakovaných mimomanželských kontaktů s rozličnými osobami.

Mimomanželský vztah je „zpravidla dlouhodobý eroticko-sexuální vztah se silnou emoční vazbou“ (16). Hrozí zde velké riziko toho, že se legální partner dozví o jiném vztahu svého partnera, může také dojít k tomu, že partner mající tento paralelní vztah začne uvažovat o společné budoucnosti s novým partnerem a začne tak třeba i konat.

Vágnerová (2006) vyjadřuje názor, že **dlouhodobé mimomanželské vztahy**, které jsou paralelními k manželství, mají dlouhodobé trvání a vychází z neuspokojování vztahových potřeb v manželství či nepřijatelnosti rozvodu. Charakterizuje je jako specifické, zaměřené zpravidla na jednu konkrétní oblast, například sexualitu, která může přerůst v citový vztah. Pokud mají takovýto mimomanželský vztah lidé, kde každý z nich žije zároveň v manželství s někým jiným, může takový vztah přetrvávat velmi dlouhou dobu, až celý život. Takový vztah je spojen s ústupky a kompromisy, které pramení například z nemožnosti společného soužití a společnými plány do budoucna.

4 DOSAVADNÍ VÝZKUMY DANÉ PROBLEMATIKY

V této kapitole budou uvedeny dva dosavadní výzkumy, které byly v oblasti této problematiky realizovány. Jedná se o výzkum kvalitativní a kvantitativní. V souhrnu lze říci, že se jedná o ne příliš probádanou oblast, jelikož byl většinou zkoumán vliv či dopad rozvodu na děti.

Kvalitativní výzkum

Nejbližším výzkumem na podobné téma je disertační práce Jonathana Duncana McVivara na téma *The impact of parents' extramarital relationships on their adult children*. Cílem této práce bylo především rozšířit povědomí v oblasti poradenské psychologie o tom, zda a jak velký dopad mají na děti (tedy následující generaci) nevěry jejich rodičů. Pro tuto práci byl zvolen kvalitativní přístup, konkrétně metoda Heideggerovy hermeneutické fenomenologie.

Zkoumanou populací byli lidé ve věku 19 až 25 let, heterosexuální orientace, s heterosexuálními rodiči, v době výzkumu bylo požadováno, aby byli potencionální participant v monogamním vztahu alespoň po dobu 6 měsíců. Dalším kritériem byla nevěra ze strany jednoho či obou rodičů, o čemž museli být participant informováni. Poslední podmínkou byla otevřenost a schopnost se k tomuto tématu vyjadřovat. Výzkumný vzorek se skládal ze 7 účastníků výzkumu, 6 žen a jednoho muže, ve věku 19 až 23 let, kteří byli ve vztahu po dobu v rozmezí 7 měsíců až 9 let. Jeden participant byl 3 roky v manželství a měl dítě. K objevu mimomanželského vztahu rodiče či rodičů došlo ve věku od 6 do 22 let. Použitou metodou byl polostrukturovaný dotazník (McVivar, 2004).

Výsledky byly získány komparativní analýzou, ze které byly vyvozeny 3 oddíly: Reflexe minulosti (Past Reflection), Současné zkušenosti (Current Experience) a Uzdravování (Healing). V rámci těchto tří oddílů bylo vymezeno 10 pododdílů, které dále dělí na hlavní (essential) a vedlejší (incidental) témata. V rámci 1. oddílu bylo vymezeno 6 pododdílů, konkrétně Zrada/Zavrhnutí rodiny (Betrayl/Rejection of the Family), Ztráta bezpečí a jistoty (Loss of Safety and Security), Kognitivní porozumění vs. Latentní emoce (Cognitive Understanding vs. Latent Emotion), Třetí strana (The Third Party), Předčasná dospělost (Adultification), Svědectví bolesti (Witnessing the hurt). Tyto pododdíly jsou hlavními tématy. V druhém oddílu byly vymezeny pododdíly Strach z budoucnosti/Manželství (Fear of the Future/Marriage), Rodová souvislost a Strach

z nevěry (Gender Links and Fear of Infidelity) a Opatrnost ve vztahu (Vigilance in Relationship). Poslední oddíl obsahuje pododdíl Upřímnost a otevřenost – utváření nové rodinné vazby/vazby k dítěti (Honesty and Openness – Forming a New Parent/Child Bond). Veškeré pododdíly byly doplněny úryvky z přímých výpovědí účastníků výzkumu (McVivar, 2004).

V rámci tohoto výzkumu byly stanoveny 3 dílčí výzkumné cíle, s využitím pro psychologickou poradenskou praxi. Jsou jimi: 1) *Poskytnout informace o tom, jaký vliv měl mimomanželský vztah rodičů (nevěra) na dospělé děti;* 2) *Jestli, popřípadě jak, ovlivnila nevěra rodičů schopnost dospělých dětí být v sexuálním partnerském vztahu a* 3) *Pokud jsou tito jedinci ovlivněni nevěrou rodičů, co potřebují k zprostředkování nebo k snížení dopadu těchto zkušeností* (McVivar, 2004).

Sedm hlavních pododdílů představuje základ pro stanovení podstaty daného jevu. Odpovědi na tyto cíle spatřuje v případě cíle 1) v tématech Betrayl/Rejection of the Family, Loss of Safety and Security a Gender Links and the Fear of Infidelity. U cíle 2) vymezuje jako klíčová témata Vigilance of Infidelity a Fear of Future/Marriage. Poslední 3) cíl je spjat s tématy Honesty and Openness - Forming a New Parent/Child Bond (McVivar, 2004).

McVivar došel k následujícím závěrům: pro všech 7 participantů představovala nevěra rodičů nejenom zradu podváděného partnera, ale odvrhnutí celé rodiny. To také zahrnovalo pocity „být odstrčený“ či „dávát přednost před“ ze strany podváděného rodiče, který namísto rodiny a dětí upřednostňoval třetí stranu, tedy milenku/milence. Participantů přitom nepociťovali rozdíl mezi odvrhnutím a zradou (McVivar, 2004).

Všichni participantů uvedli pociťovaný nesoulad, rozpor v chápání nevěry rodičů. Přestože dokázali popsat „proč“ k nevěře došlo, za pomoci reflexe a dodatečného dotazování byly u všech objeveny skryté pocity hněvu. Výzkumník vyjádřil názor, že lze tento mechanismus pokládat za copingovou strategii, kdy je hněv modifikován na pochopení. Přestože byly objeveny mechanismy popírání a represe, byli všichni účastníci schopni se každodenně s nevěrou svých rodičů vypořádat, aniž by žili v emocích těchto zkušeností (McVivar, 2004).

U všech participantů byla popsána opatrnost, ostražitost jak v jejich minulých, tak i současných partnerských vztazích. Popsali také zvýšenou míru vnímavosti znaků nevěry

ve svých vztazích. Samotní účastníci výzkumu si tuto skutečnost vysvětlovali tím, že ví, jaký má nevěra dopad na fungování rodiny, a proto chtějí uchránit sebe od opakování takovéto chyby ve svých vlastních partnerských vztazích. Byli si také vědomi rizik v chování svých partnerů, která by mohla naznačovat jejich účast v jiném vztahu (McVivar, 2004).

Dále byly popsány prostředky procesu hojení vztahu s nevěrným rodičem v post-aférovém rodinném prostředí. Někteří účastníci uvedli, že byl jejich vztah uzdraven před výzkumem. Tito jedinci vedli otevřený dialog s podvádějícím rodičem na téma týkající se nevěry, a jak nevěra ovlivnila celou jejich rodinu. Rozhovory neobsahovaly intimní detaily týkající se nevěry. Ti, kteří tak neučinili a s nevěrnými rodiči rozhovor na toto téma nevedli, uvedli jako důsledek narušenou důvěru v jejich vzájemném vztahu. Obě tyto skupiny uvedly, že se cítí být ovlivněny nevěrou svých rodičů a domnívají se, že by měly být zapojeny do procesu uzdravování, který nebyl blíže specifikován (McVivar, 2004).

Kvantitativní výzkum

Pro další podobný výzkum na toto téma byl zvolen kvantitativní přístup. Byly zkoumány dopady rodičovské nevěry a konfliktu na vnitřní pracovní modely dospělých dětí a jejich partnerské citové vazby. Výzkumný vzorek tvořilo 150 vysokoškolských studentů, konkrétně 102 žen a 48 mužů. Věkové rozmezí bylo mezi 18 až 29 lety (Platt et al., 2008).

Byly stanoveny 4 hypotézy. Ve srovnání s dospělými dětmi, které nemají zkušenost s nevěrou rodičů (nebo si nejsou vědomy nevěry rodičů), budou mít dospělé děti, které mají zkušenost s nevěrou rodičů: *1) více negativní pohled na sebe (self), 2) více negativní pohled na druhé, 3) s větší pravděpodobností úzkostně vzdorující a úzkostně vyhýbavý typ nejistého připoutání a 4) s větší pravděpodobností se zapojí do nevěry.* Byly použity metody CPIC (Children's Perceptions of Interparental Conflict measure), ECR (Experiences in Close Relationships scale) a dále také doplňující otázky (Platt et al., 2008).

Hypotéza 1) byla zamítnuta, nebyl prokázán signifikantní rozdíl ve vnímání self mezi dospělými dětmi se zkušenostmi a bez zkušeností s nevěrou rodičů, hypotéza 2) byla také zamítnuta, nebyl nalezen signifikantní rozdíl v pohledu na druhé mezi dětmi se zkušenostmi a bez zkušeností, hypotéza 3) byla zamítnuta, a hypotéza 4) byla potvrzena pouze částečně. Byla zjištěna větší pravděpodobnost rizika nevěry u dospělých dětí, které měly zkušenost s nevěrou otce. U matky tato souvislost prokázána nebyla. Tento výsledek

byl ještě dále zkoumán a v post-hoc testech bylo zjištěno, že dospělé děti, konkrétně muži, kteří měli zkušenost s otcovou nevěrou, měli zvýšenou pravděpodobnost výskytu nevěry ve svém vlastním vztahu. U žen se tato souvislost nepotvrdila (Platt et al., 2008).

VÝZKUMNÁ ČÁST

1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM, CÍL VÝZKUMU A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

1.1 Výzkumný problém a cíl výzkumu

Výzkumným problémem je zjistit míru ovlivnění v partnerských vztazích dospělých dětí mimomanželskými vztahy svých rodičů. Hlavním cílem tohoto výzkumu je popsat a prozkoumat mimomanželské vztahy rodičů z pohledu jejich dospělých dětí, porozumět jejich zkušenosti s touto situací a reflektovat souvislosti s jejich vlastními partnerskými vztahy.

Tato studie se bude věnovat mimomanželským vztahům rodičů, jejich dopadu na fungování manželství a rodiny, potažmo na rodinné a partnerské hodnoty a jejich dospívající děti.

Zaměříme se na v současnosti již dospělé děti, které byly ve svém dospívání konfrontovány s mimomanželskými vztahy svých rodičů, a budeme se zabývat jejich předešlými či současnými partnerskými vztahy. Dalším aspektem studie bude pohled těchto dětí na manželství.

1.2 Výzkumné otázky

Z výše popsaných cílů výzkumu vyplývají následující výzkumné otázky:

- 1) Kdy a za jakých okolností se děti dozvěděly o mimomanželském vztahu svých rodičů?
- 2) Jaký dopad měla existence této události na další fungování jejich rodiny?
- 3) Změnil se nějak pohled dospívajících dětí na podvádějící a podváděné rodiče?
- 4) Promítají se tyto zkušenosti s mimomanželskými vztahy rodičů nějakým způsobem ve vlastních partnerských vztazích nyní již dospělých dětí?
- 5) Jaký pohled mají tyto děti v mladém dospělosti na manželství?

2 VÝZKUMNÝ SOUBOR

2.1 Výběr vzorku

Výzkumný soubor tvořilo 13 lidí ve věku mladé dospělosti, konkrétně v rozmezí 20 až 26 let, kteří byli do výzkumu vybráni dle dvou základních kritérií. První z nich byl věk v rozmezí 20–26 let, který byl zvolen záměrně, vzhledem k tomu, že výběrový soubor byl tvořen studenty vysokých škol. Studium vysoké školy bylo podmínkou k zaručení větší homogenity zkoumané populace.

Druhým důvodem zaměření se na tuto věkovou kategorii bylo to, že lze již v tomto věku předpokládat zkušenosti s partnerskými vztahy a to i s těmi dlouhodobějšího charakteru a s větší časovou stabilitou. Konkrétní kritérium pro délku trvání vztahu však stanoveno nebylo, což se při samotném sběru dat ukázalo jako vhodně zvolené.

Preference této věkové kategorie byla zvolena záměrně, kvůli určitému časovému odstupu od mimomanželského vztahu rodičů, který proběhl během respondentova dospívání. I samotné vývojové období dospívání nebylo náhodné, jelikož je to období, ve kterém si mladý člověk už sám dle sebe utváří na věci názor, a je schopen je s určitou mírou kritičnosti zhodnotit.

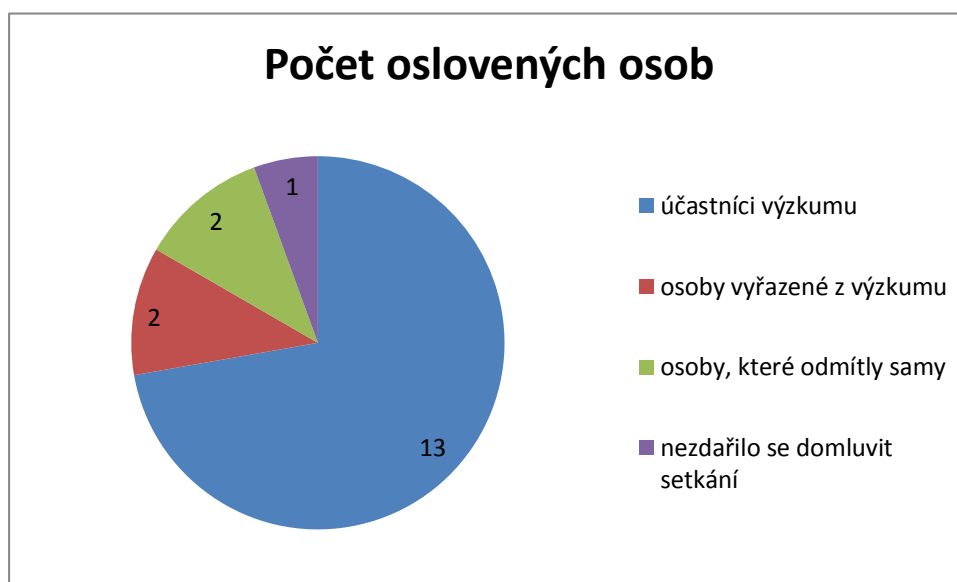
2.2 Metody výběru výzkumného souboru

Pro sběr dat byly zvoleny nepravděpodobnostní metody výběru. Konkrétně byly použity metody následující: metoda samosběru, prostřednictvím které bylo získáno nejvíce účastníků výzkumu, dále metoda sněhové koule a metoda prostého záměrného výběru (Miovský, 2006).

Metoda samosběru byla realizována pomocí inzerátu na stránkách Univerzity Palackého v Olomouci, provozované na sociální síti Facebook. Byl zde uveden popis vyjadřující podstatu a především cíl výzkumu, etické normy výzkumu, kontakt na osobu výzkumníka pro případné další dotazy, kritéria pro výběr účastníků a výzva s žádostí o účast pro ty, kdo tato kritéria splňují. Tímto způsobem se ke studii přihlásilo 12 účastníků výzkumu, 10 z nich vyhovovalo stanoveným požadavkům, 2 museli být vzhledem k nesplnění zadaných podmínek hned zpočátku z výzkumu vyloučeni. Jedna respondentka se těsně před rozhovorem rozhodla z výzkumu odstoupit z důvodu, že si podle svých slov „uvědomila, že se na toto téma nechce bavit“.

Metodou sněhové koule se do výzkumu zapojili 2 participantky a 1 participant, především díky prostředníkům, v jejichž okolí se tito lidé vyhovující kritériím pro výzkum vyskytovali. Čtvrtá participantka svou účast přislíbila, ale vzhledem k náhlému znovuotevření tohoto tématu v rodině vlivem vnějších okolností nakonec účast ve výzkumu odmítla.

Poslední metoda, která byla ve výzkumu použita, byl prostý záměrný výběr, kterým byla získána jedna participantka, druhá svou účast ve výzkumu přislíbila, ale na následné kontaktování kvůli domluvě rozhovoru ani po opakovaných výzvách bohužel nereagovala. Celkový počet účastníků na této studii dosáhl počtu 13 jedinců, 5 potencionálních uchazečů se do ní nezapojilo. Počet jednotlivců oslovených pro účast a jejich zapojení v této studii je znázorněn na grafu č. 1.

Graf 1: Počet oslovených osob

2.3 Popis výběrového souboru

Výběrový soubor tvořilo 13 osob (12 žen a 1 muž) ve věku 20 až 26 let, které během svého dospívání, tedy mezi 10.–19. rokem, byly informovány o mimomanželských vztazích svých rodičů. Průměrný věk byl 22,5 let, přičemž nejpočetnější zastoupení bylo ve věku 22 let. Věkové rozložení znázorňuje tabulka č. 1.

Průměrný věk odhalení a zjištění mimomanželského vztahu rodiče či rodičů byl 13,6 let (rozpětí od 10 do zhruba 19 let). Pro větší homogenitu zkoumané populace byl výzkum

realizován na studentech Univerzity Palackého v Olomouci, byl tedy realizován v rámci Olomouckého kraje.

Téměř jedna třetina, konkrétně 4 účastníci výzkumu, byla v době výzkumu bez partnera a zbylých 9 partnera mělo, přičemž jedna participantka byla v době rozhovoru již rok vdaná. Všichni účastníci byli bezdětní.

Věk	Počet
20	1
21	2
22	5
23	1
24	3
26	1
Celkem	13

Tab. 1: Věkové rozložení účastníků

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Pro tento výzkum a jeho účely byl zvolen kvalitativní přístup, vzhledem k jeho cílům, kterými jsou především prozkoumání a popsání mimomanželských vztahů rodičů očima jejich dospělých dětí, zachycení reflexe v současnosti dospělých dětí s vlastními partnerskými vztahy, pochopení kontextu a celkového dopadu na rodinu.

Záměrem bylo získat komplexní, obsahově bohatá data, která by umožnila zachytit zkušenosti dospívajících dětí, konfrontovaných s mimomanželskými vztahy rodičů, reflexe jejich prožitků, zkušeností a významů, které pro ně tato událost měla.

Protože jsme se snažili především „*popsat a analyzovat prožitou zkušenost, se specifickým fenoménem*“, bylo jako typ výzkumu zvoleno fenomenologické zkoumání (Hendl, 2005, 128).

3.1 Metody získávání dat

Hlavní technikou, která byla při sběru dat použita, byl detailní polostrukturovaný rozhovor, který probíhal tváří v tvář, a mohl tak být doplněn o vysvětlení a upřesnění výpovědí účastníků. Téma bylo zpracováváno do hloubky, vzhledem k hlavnímu cíli výzkumu

a výzkumným otázkám. Byly kladeny doplňující otázky, zaměřující se především na vysvětlování, jak respondent danou věc myslí, tak aby byla výzkumníkem správně pochopena a interpretována (Miovský, 2006).

Struktura rozhovoru se nachází v příloze č. 1. Rozhovory se uskutečnily na různých místech, konkrétně Šmeralových kolejích (4), na Katedře psychologie UP v Olomouci (3), v Knihovně UP v Olomouci (2), 1 rozhovor proběhl v místě bydliště výzkumníka, 1 v kavárně, dále 1 na Katedře práva UP v Olomouci a 1 v místě pracoviště účastníka výzkumu.

Rozpětí trvání rozhovoru se pohybovalo mezi 20–54 minutami, průměrná délka rozhovoru byla 29 minut. Před započítáním vlastního rozhovoru byli účastníci srozuměni s tím, že bude celý průběh rozhovoru nahráván na diktafon, a že veškeré jimi poskytnuté údaje a informace budou zpracovány v rámci této bakalářské práce. Poté následoval samotný rozhovor. Sběr dat proběhl v měsících září až listopad roku 2015.

3.2 Metody zpracování a analýzy dat

Jak již bylo řečeno, rozhovory byly se souhlasem účastníků zaznamenávány na diktafon. Poté byl doslovnou transkripcí zvukový záznam převeden do textové podoby, konkrétně do textového editoru Microsoft Office Word 2007. Kontrola transkripce proběhla prostřednictvím opakovaných poslechů a procházení textových záznamů (Miovský, 2006).

Plně transkribované záznamy interview byly očištěny transkripcí prvního řádu. Z textu byly odstraněny především pauzy a slovní vata (Miovský, 2006). Objem analyzovaného textu činil celkově 74 stran, nejkratší rozhovor měl po transkripci rozsah 3 stran, nejdelší měl stran 11. Průměrná délka textu byla mezi 5 až 6 stranami.

Jako metoda analýzy textu byla zvolena interpretativní fenomenologická analýza, vzhledem k tomu, že jsme se snažili porozumět živé lidské zkušenosti (Smith, Flowers a Larkin, 2009 in Koutná Kostínková, Čermák, 2013). Bylo provedeno otevřené kódování, prostřednictvím kterého byly vytvořeny základní kategorie a podkategorie. Na základě cílů výzkumu a výzkumných otázek byla provedena kategorizace a byla definována hlavní témata. V rámci obsahové analýzy byly použity různé metody, například byly jednotlivé výroky na základě podobnosti uskupovány do skupin neboli trsů. Jednalo se tedy o metodu vytváření trsů. Další použitou metodou byla metoda zachycení vzorců, týkající se vyhledávání obecnějších principů. Poslední metoda, barvení textu, sloužila ke snadnější

orientaci v textu, vyznačování důležitých výpovědí a slov, a také k odlišení určitých výroků, týkajících se dané výzkumné otázky (Miovský, 2006).

4 ZPŮSOB KONTROLY VALIDITY VÝZKUMU

Pro zajištění validity výzkumu byly použity různé metody kontroly a zvyšování validity. První z nich se týkala triangulace metod výběru výzkumného vzorku, kdy byly použity tři metody (samosběr, prostý záměrný výběr, metoda sněhové koule). Metoda samosběru má však svá úskalí, protože se předpokládá, že lidé, kteří jsou ochotni se takto do výzkumu zapojit, mohou mít jiné osobnostní charakteristiky než základní soubor, tedy lidé, kteří osloveni nebyli nebo svou účast ve výzkumu odmítli. Pro upřesnění uvádím, že většina lidí, kteří se prostřednictvím samosběru do výzkumu zapojili, popisovali svou motivaci jako „pomoc jinému studentovi se sběrem dat pro jeho práci“, jelikož sami měli zkušenosti s něčím podobným (Miovský, 2006).

Výběrový vzorek byl vzhledem k náročnosti obsahové analýzy, a především zachycení a porozumění zkušenosti daného jevu dostačující, ale nevyvážený v oblasti pohlaví, jelikož se výzkumu zúčastnilo 12 žen a pouze 1 muž. Tuto skutečnost si lze vysvětlit menším zájmem a ochotou mužů se do výzkumu, týkajícího se osobních a rodinných zkušeností zapojit a hovořit o skutečnostech intimní povahy s cizím člověkem.

Polostrukturovaný rozhovor, jehož prostřednictvím byla data získávána, byl nejvhodnější metodou už jen z toho důvodu, že v sobě kombinuje jak strukturované, tak nestrukturované interview. Pro každého respondenta se tak nabízela identická kostra otázek, které mohly být dle individuální potřeby prokládány otázkami novými (Miovský, 2006).

Validita dat byla umocněna settingem, kdy si samotní účastníci výzkumu mohli vybrat prostředí, ve kterém bude rozhovor probíhat tak, aby se jim příjemně sdělovali osobní informace a zkušenosti. Z pohledu výzkumníka bylo preferováno nehlukné prostředí bez účasti jiných osob, což však bylo ve dvou případech porušeno. Jednou se jednalo o hlučné a ne příliš vyhovující prostředí kavárny a ve druhém o vestibul knihovny (Miovský, 2006).

Hlavním zdrojem v oblasti triangulace zdrojů dat, byli v současnosti mladí dospělí se zkušeností mimomanželských vztahů rodičů ve svém dospívání. Data, která byla prostřednictvím respondentů získána, jsou autentická, bohatá, nijak neupravovaná a mají tedy v této podobě velkou výpovědní hodnotu. Data obsahovala hustý popis událostí a

významů. Technika kontroly validity týkající se role výzkumníka, byla provedena prostřednictvím empatické neutrality, v rámci které neobsahovaly otázky na respondenty hodnotící soudy (Miovský, 2006).

5 ETICKÉ ASPEKTY VÝZKUMU

Všichni potencionální účastníci výzkumu byli před započítím výzkumu seznámeni s jeho cílem, měli možnost se na cokoli ohledně výzkumu zeptat a kdykoli z něj odstoupit, jejich účast byla dobrovolná. Účastníci výzkumu, kteří se do něj zapojili prostřednictvím metody samosběru, byli s cílem výzkumu seznámeni již před jeho samotným započítím. Před samotnou realizací měli možnost kontaktovat osobu výzkumníka v případě dalších dotazů. Respektována byla zásada anonymity, pro výzkum byl poskytnut pouze aktuální věk účastníků a bylo zohledněno pohlaví, jiné údaje nebyly kvůli případné identifikaci účastníků vyžadovány, vzhledem k citlivé povaze tohoto výzkumu. Dále bylo nutné, aby všichni účastníci poskytli pro účast ve výzkumu informovaný souhlas, který měl pouze ústní podobu a seznámil účastníky výzkumu s poskytnutím jejich doslovných vyjádření pro tuto bakalářskou práci. Veškeré souhlasy však byly zaznamenány na diktafon, což lze pokládat za dostatečně průkazné. Větší část účastníků výzkumu byla vybrána metodou samosběru, jejich účast ve výzkumu tak byla zcela dobrovolná a jejich motivace pro tento výzkum nebyla nijak ovlivněna. Vzhledem k citlivé povaze zkoumaného tématu, byli respondenti obeznámeni s možností na některou z otázek neodpovídat, po případě si nechat nutný čas na rozmyšlenou. Přestože byly některé části rozhovoru doplněny emočním doprovodem (pláč), nikdo z nich tuto možnost nevyužil. Kvůli zajištění naprosté anonymity nejsou nikde uváděna žádná jména či jiné znaky, podle kterých by byla daná osoba rozpoznatelná.

6 VÝSLEDKY ANALÝZY

„Pořád si myslím, že neexistuje ideální manželství, kde by se nepodváděli a byli ve vzájemné harmonii. Věřím, že můžou fungovat na různých kombinacích ústupků. Že si třeba vezmu někoho, kdo mě asi podvádět nebude, ale nebudu tak fascinovaná, nadšená z jeho přítomnosti nebo na druhou stranu budu mít někoho, z koho budu nadšená, bude skvělý, reprezentativní, kamarádky mi ho budou závidět, ale budu vědět, že jednou měsíčně jezdí na ‚služební cestu do Jižních Čech‘.“

Výsledky transkribovaných rozhovorů byly podrobně zpracovány pomocí obsahové analýzy dat. Jelikož se jedná o ojedinělé téma, jež nebylo doposud dostatečně zkoumáno, jsou uvedené výsledky dosti obsáhlé. Obsahují úryvky z rozhovorů v původním znění pouze s drobnými úpravami (byly například vynechány pomlky v rozhovorech a slovní vata, nevztahující se k tématu). Uvedené výroky jsou uváděny s ústním souhlasem účastníků výzkumu, kteří byli srozuměni s použitím svých vlastních slov pro tuto práci.

Okruhy analýzy, vztahující se k jednotlivým výzkumným otázkám jsou v textu uváděny tučným podtrženým písmem, **hlavní kategorie** jsou značeny tučným písmem a **subkategorie** tučnou kurzívou. Přestože se k jednotlivým analýzám vztahovaly určité otázky z rozhovoru, byly mnohdy významné skutečnosti sdělovány i mimo tyto otázky, a proto bylo nutné pracovat s celým textem. Jednalo se o velmi časově náročnou etapu.

ANALÝZA VZTAHUJÍCÍ SE KE ZJIŠTĚNÍ MIMOMANŽELSKÉHO VZTAHU

Ke zjištění a okolnostem mimomanželského vztahu se z rozhovoru vztahovaly především otázky číslo 1. a 2.

Prvním okruhem analýzy byly **okolnosti zjištění**, za jakých se v té době dospívající děti dozvěděly o mimomanželském vztahu svého rodiče popřípadě rodičů. Zde byly identifikovány dvě hlavní kategorie.

Jsou jimi **přímé okolnosti zjištění**, kdy se děti dozvěděly o mimomanželském vztahu svého rodiče tak, že jim tato skutečnost byla na rovinu sdělena **oběma rodiči**, po případě pouze **matkou**. Přestože převládala nevěra ze stran otců, žádný respondent nebyl obeznámen s touto skutečností prostřednictvím otce. Někteří z respondentů uvedli, že ačkoli jsou již rodiče delší dobu od sebe a o otcově nevěře se ví, nikdy se s ním o této skutečnosti nebavili. Při **přímém zjištění** byli 3 participanti **informováni rodiči**: „Bylo mi kolem 11, jak jsem se to dozvěděla, už nevím, ale vím, že mimomanželský vztah měla mamka. Myslím, že nám to zřejmě rodiče jako důvod, proč se budou rozvádět...“ nebo pouze **matkou** (v 5 případech): „...důvodem té otázky byla jeho (otcova) nevěra, což vyplynulo na povrch asi za rok, máma k nám totiž byla vždy hodně upřímná, a ty nevěry se zhruba co 3 roky opakovaly, měla na to čuch a vždycky to zjistila hrozně brzo, že ten táta někoho má.“

Další kategorií jsou **nepřímé okolnosti zjištění**, ke kterým byla zařazena především zprostředkovaná zjištění informací o mimomanželském poměru rodičů. V **nepřímém zjištění** dominovaly především **hádky**, které se jako okolnost zjištění vyskytly u 6 účastníků výzkumu: „...říkala (matka), že jsme si asi všimly, že se hádají, což si nešlo nevšimnout a zjišťovala nějaké informace, sama se pídila a ona (matka) pak do něho rýpala a on (otec) tím pádem vždycky vylítával. Takže většinou se začali bavit o normální věci, obyčejný a ono to pak gradovalo a samozřejmě se to obrátilo proti němu, kvůli té nevěře a tak. Takže to začalo něčím úplně jiným a skončilo to úplně jinak. Prostě klasická hádka no.“

Šest respondentů se o mimomanželském vztahu svého rodiče dozvědělo **prostřednictvím mobilního telefonu**, kdy se o nevěře dozvěděli, když si přečetli nějakou ze zpráv podvádějícího rodiče nebo zaslechli například rozhovor matky s milenkou: „...čekala jsem na svého tátu v autě a hrála hry na jeho mobilu, když mu přišla dost divná esemeska, s divnými věcmi, a došlo mi, že někoho má...navíc byla ta esemeska dost slizká, takže to na mě působilo celkově dojmem, co je to za chlapa.“

Pouze jedna participantka uvedla jako okolnost zjištění odposlech tohoto faktu z rozhovoru **babičky s matkou**: „Bylo mi zhruba 11 let, byli jsme venku s bráchou, za naším domem a na zahradě byla mamka s babičkou a slyšela jsem babičku říkat: ‚no, on s tou svojí milenkou‘. Z toho jsem pochopila, že se jedná o tatku.“

Změna v chování otce byla pozorována jako příčina odhalení mimomanželského vztahu u jedné participantky: „...nějak mi to došlo, vzhledem k tomu, jak se táta začal chovat. Začal držet dietu, začal se upravovat a víc chodit ven, že jde s klukama z práce, a předtím nikam nechodil a najednou byl pořád pryč. Pamatuju si, že se třeba o půlnoci sebral a někam šel, a když jsem se ho zeptala, kam jde, odpověděl, že nám pro večeři. Nikdy nic nepřinesl.“

Ve dvou případech, byl **otec či matka viděn/a s jiným partnerem**: „Ona ta paní bydlela přímo naproti nám, takže jsme viděli, jak spolu chodí z práce do práce, jezdili spolu, a i když třeba jeli (otec) s mamkou autobusem, tak táta seděl s tou ženskou a mámu vůbec nezdravil.“, druhá uvedla: „...mámu jsem s jejím tehdejším přítelem viděla v lese, kde jsem se šla projít, dělali tam nějaké partnerské věci, drželi se za ruku a tak.“

Nutno říci, že se děti dozvíдалy o mimomanželských vztazích prostřednictvím obou způsobů. V 8 případech se tento fakt, dozvěděly vícero způsoby, tedy jim to bylo například

sděleno, ale nevěra rodiče/rodičů byla současně také předmětem hádek rodičů. V 5 případech se pak o této skutečnosti dozvěděly za pomoci pouze jednoho zdroje. Pro přehlednost však byly vymezeny 2 zmíněné kategorie.

Čtyři účastníci výzkumu mají skutečnost odhalení mimomanželského vztahu spjatou spolu s jinou informací (rozvod, výběr rodiče, se kterým by dítě chtělo být, nebo odchod otce od rodiny), například: „*Nám to bylo řečeno. Byly dvě strany – matka a otec, a z každé strany nám šly jiné informace. Už to bylo v takovém stádiu, že se otec už odstěhoval a ty vztahy byly hodně napjaté...*“

V **druhém okruhu: Věk, ve kterém ke zjištění** došlo, byly vymezeny 2 kategorie, **raná a pozdní adolescence**. Tyto kategorie byly vymezeny na základě diferenciací dospívání dle Vágnerové (2006), zejména pro větší přehlednost a také proto, že je značný rozdíl ve věku, ve kterém se dítě o takové události dozví, zejména v jeho osobnostní vyzrálosti. V rané adolescenci došlo k odhalení mimomanželského vztahu rodičů u 9 účastníků výzkumu, a zbylí 4 se o vztahu dozvěděli v adolescenci pozdní.

V **rané adolescenci**, bylo konkrétní věkové složení následující: dvě participantky měly při zjištění 10 let, třem bylo v té době 11 let, dvě měly 13 let, jedna 13 a půl let, a poslední v této kategorii měla 15 let.

K **pozdní adolescenci** se řadí participant ve věku: jedna v zastoupení 15 a půl let, jedna měla 17 let, jedna 18 a poslední participant měl 18 a půl let.

Většina účastníků výzkumu se tedy o mimomanželském vztahu dozvěděla především v období **rané adolescence**.

Třetí okruh: Informace o nevěře rodičů

Jak uvedli někteří respondenti, konkrétně 4, měli **tušení již před samotným prozrazením** nevěry. Jako důvody, proč něco tušili, byly uvedeny **změny v chování podvádějícího rodiče**: „*Myslela jsem si, že k tomu ale stejně dojde, protože táta s námi doma moc nebyl. Pak jsme jeli třeba společně na dovolenou, ale pak se vrátil do starých kolejí, kdy nebyval moc doma a tak.*“ a **nepříznivá situace mezi rodiči**: „*...to, že se tam něco děje, jsem věděla už delší dobu, protože mamka není ten typ, který by to tutlal, takže hodně do otce střílela, tím, že nám říkala, jak se choval, kde byl, co dělal, že ji už dřív podváděl a myslím, že to byl takový útok na toho tátu.*“ **Bez tušení** až do okamžiku odhalení bylo 9 respondentů.

Další kategorií, která zde byla identifikována je **podvádějící rodič/rodiče**. Nevěru ze strany otce uvedlo 9 respondentů, nevěru matky 2 účastníci a 2 uvedli nevěru obou rodičů.

Popsaný **čtvrtý okruh: Pocity při zjištění**, byl obsahově velmi bohatý. Veškeré pocity, které byly respondenty vyjádřeny, byly následně rozděleny do tří kategorií: **negativní, pozitivní, neutrální a ambivalentní**. V následujících odstavcích budou uvedeny jednotlivé pocity. Pokud se pocity opakovaly, bude v kulaté závorce ( ) uvedeno příslušné číslo, vyjadřující počet respondentů, uvádějící daný pocit. Pokud u podkategorie žádné číslo uvedeno nebude, byl uveden pouze jednou.

V nejpočetnějším zastoupení byly vyjadřovány **pocity negativní**, které se vztahovaly k pocitům, které měli respondenti spojené s prožíváním v okamžiku zjištění dané události (mimomanželského vztahu), ale také k budoucnosti rodiny. Vždy v zastoupení jednoho respondenta byly popisovány následující pocity: **lítost, úzkost, sevřenost, nervozita, nejistota**, vztahující se především k vývoji budoucí rodinné situace, **pocit „na houby“**, **vztek na podvádějícího rodiče (matku), nenávisť**, která byla spojována s nevěrnou matkou, **negativní překvapení, ponížení**, které respondentka vztahovala k zborcení ideálu otce, **šok, zoufalství, otřes**, vztahující se ke zjištění mimomanželského vztahu, **zklamání**, které respondentka pociťovala vůči nevěrnému otci (že ji zklamal). Dále byly v hojnějším zastoupení vyjadřovány pocity **naštvanosti** (2) a **negativní pocity** (2): „...A tohle, že si z toho dělal srandu, mě strašně naštválo, takže od té doby jsem na něj strašně naštvaná a on se s námi o tom nikdy nebavil. Takže mé pocity z toho, že byl nevěrný, jsou velmi negativní.“, **nepříjemné pocity** (2): „Bylo to nepříjemné...strašně špatně se to popisuje.“, **strach** (3), který byl uváděn v souvislosti jak s aktuální situací odhalení mimomanželského vztahu, tak také obav z budoucnosti a dalšího fungování rodiny: „Měla jsem strašný strach, vůbec jsem nevěděla, co se děje, byla jsem absolutně zmatená, vůbec jsem netušila, co se stalo.“ Hojně byl pociťován **zmatek** (4), z nastalé situace, z toho, co vlastně cítit, co se doma odehrává: „Bylo to nepříjemné. Já jsem v té době věděla, co to je milenka, z televize, ale nechtělo se mi to věřit, byla jsem naštvaná i na babičku, že to takhle řekla, a že jsem to od ní slyšela. Byla jsem zmatená.“, **neschopnost tomu věřit** (2), kterou lze považovat v dané situaci za jakousi obranu: „V tu chvíli, co jsem slyšela ten rozhovor, si moc nepamatuji. Zřejmě jsem byla zmatená a nechtěla tomu věřit.“, **zklamání** (2), pramenící z nastalé situace v rodině a zborcení ideálu dobrého svazku a **mrzelo ji to**: „...byla jsem překvapená, mrzelo mě to, protože rodiče měli vždycky hezký vztah a byli to ti, o kterých se říkalo, že se nikdy nerozvedou.“. Velmi často respondentky zmiňovaly

pocit **smutku** (3): „U mámy mě to zarazilo, protože jsem toho pána znala, obě jsme tehdy u něj pracovaly na brigádě v jednom penzionu. Věděla jsem, že byla máma rozhořčená z toho, že tráví táta dost času jinde, asi měla podezření, že je s někým jiným, takže u ní jsem z toho byla smutná hodně.“

Pouze jediný mužský respondent, který se výzkumu účastnil, se po stránce pocitové vyjadřoval dosti neurčitě, ale také negativně, **nebyl nadšený** a **nelíbilo se mu to**: „No, nadšený jsem z toho nebyl, ale v dnešní době je mnoho vztahů, které nevycházejí, ať jsou to brzká manželství po nějaké krátké době nebo se něco pokazilo ve vztahu, tak jsem si říkal, že asi chtějí jít dál. To jsem ještě nevěděl, že ten vztah trval mnohem déle během manželství, což jsem se dozvěděl později a to se mi nelíbilo.“ Velmi jasně ale vyjádřil pocity **podvedení**: „Pocitově jsem se cítil podvedený...cítil jsem se podvedený vůči matce a rodině celkově.“ Tento výrok je identifikovatelný u více respondentů, kteří uváděli, že pro ně mimomanželský vztah neznamenal pouze podvedení podváděného partnera, ale i zrazení celé rodiny.

Přestože jednoznačně při zjištění mimomanželského vztahu převládaly u dětí pocity negativní, byly v rozhovorech objeveny i některé **pozitivní pocity**. Tři respondentky se zmínily o tom, že **doma bude klid** (v souvislosti s odstěhováním otce): „Ten prvotní pocit, když tatka přišel a řekl: ‚Já se budu stěhovat, jdu jinam‘, tak vím, že jsem tehdy brečela, ale můj celkový dojem byl, že jsem tvrdila, že mi to nevadí, že jsem ráda, že bude doma klid, protože chování otce jsem příliš nemusela...“. Jedna z respondentek, jejíž rodiče spolu dosud žijí, uvedla **obdiv matky (podváděná)**: „...měla jsem vůči ní velký obdiv za to, že kvůli nás s tatkou zůstala, že nerozbila tu rodinu, na což měla úplné právo.“ Další z respondentek uvedla jako pozitivní pocit **úlevu od hádek a vyjasnění situace**: „...na druhou stranu jsem byla ráda, že se to mezi nima vyjasní, a že už nebudou takové hádky.“ U respondentek převažovaly pozitivní pocity v souvislosti s uklidněním a vyjasnění rodinné situace a dá se říci nastolení pohodové rodinné atmosféry, kterou přisuzovaly odchodu otce.

Dvě respondentky ve smyslu nevěry rodičů vyjadřovaly **neutrální pocity**, že **jim to nevadilo**. Obě však uvedly rozličné důvody. První uvedla nespokojenost obou rodičů v manželství: „Ty samotné vztahy mi až tak nevadily, protože ke mně rodiče vždy byli otevření, vím, že nebyli v manželství spokojení, řešili to se mnou, takže k tomu museli dojít.“ Druhá se zmínila o otci samotném a jeho vztahu s matkou: „...a přitom vím, že mi

ta situace ani nevadila, že jde táta pryč, protože on byl vždycky takový neurotický, cholerický a s mamkou nikdy dobrý vztah neměli.“. Jedna respondentka dále uvedla pocity **nostalgie**: „...asi jsem byla hodně nostalgická, uvědomovala jsem si, že nějaké věci už nebudou jako dřív, rodinné dovolené, že je to velká změna, taky budu patřit mezi ty, co mají rozvedené rodiče.“

Pouze jedna respondentka uvedla **ambivalentní pocity**, při odhalení otcovy nevěry: „Měla jsem ambivalentní pocity, bilo se to ve mně, tátu jsem měla pořád ráda, ale zároveň jsem se nedokázala vyrovnat s tou myšlenkou, že lže.“

K **pátému okruhu: Význam dané skutečnosti/události**, se vyjádřili téměř všichni účastníci výzkumu. Podobně jako v předcházejícím okruhu, i zde převládala především negativní vyjádření. Významy, které byly účastníky uváděny, se vztahovaly především k rodině jako celku, ke vztahu rodičů, kde bylo uváděno především porušení závazku a manželského slibu. Často si také respondenti význam skutečnosti vztahovali k sobě a své osobě. Účastníky byly popsány následující významy: **otec se vzdálil rodině**: „U táty jsem cítila vzdálení, že preferoval jinou ženu před námi ženami, protože jsme doma 3 dcery...možná mi v té době nedocházelo, že s tou ženou tráví čas úplně jinak než s ženami – dcerami, co má doma.“, **rozpad světa, jak jsem jej znala doted'**: „...bylo to řečeno současně s tím rozvodem, tak to znamenalo rozpad světa, jak jsem jej znala doted'.“, **zborcení ideálu rodiny**: „Úplně mi spadl ten ideál rodiny, která může držet pohromadě...“, **život ve lži**: „Bylo to pro mě ponižující v tom, že jsem si připadala, že žiju celou dobu ve lži.“, **ukřivděnost**: „Cítila jsem se ukřivděně za tu mámu...“, **neschopnost pochopit situaci**: „Trvalo mi docela dost dlouho pochopit, že si mamka někoho našla, protože to byl člověk, kterého jsem znala, a protože měl syny z předchozího manželství, tak jsem to brala spíš tak, že jdeme ven se známými a jeho dětmi“, **nechtěla se o matku dělit**: „Pak jsem to vnímala tak, že jsem se nechtěla dělit o tu mamku, říkala jsem si, proč by měla někoho mít, když si přeci vystačíme.“, **nefér vůči druhé (podváděné) straně**: „Bylo to takové, je to nefér prostě vůči tomu partnerovi.“, **porušení manželského slibu (závazku)**: „...myslím, že ho to asi k ničemu nezavazuje. Ten manželský slib, byl jak v kostele, tak na radnici, to znamená, jakoby dvakrát si potvrdili něco a on to takhle po několika letech zničí jenom kvůli fyzickým potřebám.“, **smíření**: „Protože vím, že to bylo dlouhodobějšího charakteru, tak jsem s tím po čase začala být smířená...“.

Odpověď na výzkumnou otázku č. 1:

Kdy a za jakých okolností se děti dozvěděly o mimomanželském vztahu svých rodičů?

Většina účastníků výzkumu se o nevěře rodičů dozvěděla během období rané adolescence. K prozrazení mimomanželského vztahu došlo u převážné části z nich vícero způsoby. Tato informace jim byla jak sdělena matkou nebo také oběma rodiči, tak se o ní dozvěděli zprostředkovaně, náhodou. V některých případech měly děti informaci o nevěře rodičů spjatou ještě s jinou informací, například rozvodem či výběrem rodiče, se kterým by chtěly do budoucna zůstat.

Zajímavým jevem je, že ani u jednoho účastníka výzkumu nedošlo ke sdělení této informace prostřednictvím otce. Otcové byli těmi, kdo měli v nejpočetnějším zastoupení mimomanželský vztah, a jak dnes již dospělé děti uvedly, doposud se nikdo z nich s otcem na toto téma nebavil, přestože by mnoho z nich velmi rádo tuto kapitolu načalo. Mezi zprostředkovanými nepřímými okolnostmi zjištění poměru rodičů byly nejčastěji zmiňovány hádky, jejichž obsah se k nevěře vztahoval, ve stejném početním zastoupení se o nevěře děti dozvěděly prostřednictvím mobilního telefonu. Dále byl neúmyslně odposlechnut rozhovor babičky s matkou na toto téma, byly pozorovány změny v chování otce nebo byli rodiče viděni s novými partnery.

Jak uvedli někteří respondenti, měli určité tušení o nevěře svého rodiče či rodičů ještě před samotným odhalením této skutečnosti. Tušení pramenilo především z dlouhodobě nepříznivé situace mezi rodiči a změn v chování podvádějícího rodiče. Pocity, které při zjištění nevěry u respondentů převládaly, byly především negativní. Mezi častěji zmiňovanými se vyskytly například: naštvanost, smutek, strach, šok, zklamání, zoufalství, negativní, nepříjemné pocity a mnoho dalších. Někteří z respondentů ovšem vyjádřili i pocity pozitivní, kdy byli rádi, že se situace doma konečně vyřeší, bude klid, nebudou hádky a situace mezi rodiči se vyjasní. Byly uvedeny také neutrální pocity nostalgie nebo respondentům daná situace nevadila.

Mimomanželský vztah pro děti představoval především něco velmi negativního, což se odrazilo ve významu dané události. Nejčastěji byl spjat s porušením závazku, manželského slibu, podvedením partnera, ale vztahoval se také k dětem samotným, kterým připadalo, že žily ve lži, rozpadl se jim svět, jak ho až do této události znaly a věděly, že se vše změní.

ANALÝZA DALŠÍHO FUNGOVÁNÍ RODINY

Tato analýza je velmi bohatá na data sdělená respondenty. Mnoho informací bylo získáno také díky největšímu počtu otázek z celého rozhovoru, které se k dané analýze vztahují. Konkrétně jsou to otázky č. 3., 4., 5. a 7. Je zde proto zařazeno mnoho kategorií i podkategorií.

V **prvním okruhu: Následující vývoj rodinné situace** byly identifikovány tyto kategorie: **rozvod**, který se objevil v rozhovorech u 9 respondentů. U rodičů 7 z nich byl rozvod zahájen prakticky *ihned* po zjištění nevěry, ve dvou případech byl průběh odlišný. V těchto případech se podvádějící rodiče, konkrétně otec a matka respondentů nejprve od rodiny odstěhovali a rozvodové řízení bylo zahájeno *s časovým odstupem*. V současné době jsou již rozvedení. Dvě respondentky dále uvedly, že jejich rodiče stále **bydlí spolu a jsou stále manželé**, přičemž u jedné se jedná o rodinu *funkční*, v druhém případě se jedná o rodinu již *nefunkční*, sdílí spolu pouze stejný byt, matka má svého přítele a otec více přítelkyň. K poslední kategorii **nebydlí spolu a jsou stále manželé**, se řadí rodiče 2 respondentek. Jedna uvádí, že poté, co byla odhalena otcova nevěra, bylo otci ze strany matky stanoveno ultimátum vztahující se k neopakování nevěry. Toto ultimátum však bylo opakovaně porušeno, otec se odstěhoval a v současné době probíhá **rozvodové řízení**: „*Ted' v létě (2015) se táta odstěhoval, oficiálně jsou ještě manželé, ale máma už podala žádost o rozvod, a je to v důsledku v pořadí asi třetí nevěry, se současnou partnerkou je (otec) už asi 3 roky.*“ Druhá respondentka uvedla, že po odhalení nevěry se otec od rodiny ihned odstěhoval, a protože nebyla v té době sestra respondentky ještě plnoletá a rodiče nechtěli řešit péči o ni přes soud, rozvodové řízení zahájeno nebylo. Přestože sestra dosáhla 18 let roku 2015, **rozvodové řízení nebylo zahájeno**. Respondentka jako důvod uvádí především finanční stránku, bytovou a pracovní situaci: „*Táta čekal, až bude sestře 18, což bylo letos (2015). Táta pořád řeší peníze, on by chtěl peníze z domu a my bychom se kvůli němu musely přestěhovat do menšího bytu, což mi přijde nereálné, že my máme jít z domu do bytu, nehledě na to, že mamka má z garáže obchod a je vázaná na něj, protože tam má živnost.*“

Přestože se rodiče nakonec rozvedli nebo byli v době výzkumu v rozvodovém řízení, uvedlo 5 účastníků výzkumu pokusy o **smíření** ze strany jednoho rodiče. Ve dvou případech se jednalo o *podvádějící* rodiče, 1 matku a 1 otce. Ve třech případech byl pokus o smíření ze strany *podváděných*, jednoho otce a dvou matek. V jednom případě si rodiče

pořídili po zjištění nevěry další dítě, což respondentka komentuje se slovy: „...se vztah mezi rodiči zhoršil a po narození mladší sěgry se trochu zlepšil, i když táta už čtvrté dítě nechtěl. Možná bych i zvažovala, že to mamka udělala naschvál, protože si myslela, že to stmelí rodinu, což se nestalo, jenom se to (rozpad rodiny) oddálilo.“

K **druhému okruhu: Změny ve fungování rodiny** se respondenti vyjadřovali **negativně**, ve smyslu toho, že před rozpadem rodiny spolu trávili více času, například spolu jezdili na společné dovolené: „Dřív jsme jako rodina, spolu jezdili na dovolené, jezdili jsme na hory, jezdili jsme v létě na výlety. Teď jel teda táta sám na dovolenou s tou nejmladší sestrou a my už nejezdíme nikam pohromadě.“ Tato subkategorie byla pojmenována jako **ztráta společných aktivit**. K dalším **negativním** dopadům patří **vzdálení otce (nová rodina)**. Tuto skutečnost ve svých výpovědích uvedli 3 respondenti: „Postupem času já i sestra cítíme, že se otec od nás oddálil, protože má přítelkyni, která má dítě s někým jiným, nebylo to s ním, vnímáme, že se od nás oddálil a spíš se nám zdá, že dává pozornost, když to tak blbě řeknu, cizímu dítěti než svým vlastním dětem.“ Tento případ, kdy otec vychovával v rámci nové rodiny cizí dítě, byl ojedinělý, ve zbylých dvou případech se jednalo o děti vlastní. **Horší finanční situaci** uvedly 2 respondentky: „...je to jednoznačně finanční dopad, který je nejvíce negativní, protože jsou nastavené splátky na barák a mamka má dobrý plat, ale je to prostě na 2 dobré platy a ne jenom na jeden.“

Do podkategorie **majetek** byly zahrnuty rozličné skutečnosti. Jedna respondentka se zmínila, že po odchodu otce zůstali bez auta. Druhá uvedla poškozování majetku, ke kterému mezi rodiči v rámci hádek docházelo. Dvě respondentky vypověděly **rozdělení rodiny na matčinu a otcovu stranu**, kdy jednotliví příbuzní sympatizovali s otcem nebo matkou respondentů.

Tři respondentky zmínily **dopad na matku**, vlivem rozpadu rodiny. Jedna situaci popisuje následovně: „...mamka se s tím (rozvodem) podle mě nikdy pořádně nevypořádala. Zkoušela si najít nové partnery, ale nakonec vždy stejně zůstala sama.“, druhá respondentka uvedla, že matka nežije svůj život, jelikož se stará o rodinu, bydlí se svým manželem (rodina je ovšem afunkční), stará se o své nemocné rodiče, přičemž se svým přítelem se vídá maximálně 1x týdně. Poslední účastnice výzkumu uvádí zhroucení matky, která strávila 3 měsíce v léčebně, kde se léčila z důvodu depresí. Změnu ve fungování pocítila jedna respondentka v **domácích pracích**, které musela začít vykonávat sama či za pomoci otce, jelikož se matka odstěhovala. Další z respondentek sdělila, že v rámci

fungování rodiny se začali řešit **alimenty** a její **schůzky s otcem**. Pouze jedna respondentka uvádí, že fungování rodiny bylo nadále **beze změny**.

Respondenti se ke změnám, které v rodině proběhly, vyjadřovali i **pozitivně**. Pozitivní ohlas uvedly 2 respondentky, kde byla změna spatřena především u **matek**, které se více **osamostatnily**. Jedna například uvádí: „*Myslím, že i mamce to pomohlo, protože ji pořád shazoval (otec). Třeba si v té době chtěla udělat řidičák a on ji shazoval, že by to nezvládla. Co už s námi není, tak si mamka zvládla udělat řidičák, našla si dobrou práci.*“ Tatáž respondentka uvádí i přes to, že se jednalo o rozpad rodiny, **pozitivní vliv na svou osobu**: „*... musím tedy zpětně říct, že jsem ráda, že se to takhle stalo, že se od nás (otec) odstěhoval, když mi bylo 11, protože nevím, jak bych vypadala teď, kdyby s námi pořád žil, to vůbec. Takže jsem zpětně za to ráda.*“ Respondentka, u které došlo již v rozvodovém řízení prostřednictvím domluvy mezi rodiči k nastavení střídavé péče, uvádí jako pozitivní **věšší angažovanost otce**: „*Spíš změna ze strany táty, který se začal více angažovat... měl za mě více zodpovědnosti, takže jsem s ním musela řešit víc věcí, musel mě vodit do školy, chystat mi jídlo, vyzvednout mě v určitou hodinu.*“

V **třetím okruhu: Změny v komunikaci rodiny**, byly vymezeny 2 hlavní kategorie, a sice **rodiče** a **děti**. První kategorie se vztahuje ke komunikaci rodičů mezi sebou, druhá je zacílená především na komunikaci dětí s rodiči. U kategorie **rodiče** byly odpovědi téměř u všech účastníků výzkumu totožné. Až na jedinou respondentku uvedli všichni respondenti četné **hádky**, v rámci kterých zaznívala slova jako bojová atmosféra a pomluvy. Tato respondentka, která ve své výpovědi hádky nezminila, uvádí, že rodiče spolu komunikovali, důvodem byla především její výchova: „*Jinak spolu rodiče komunikovali dobře, a co si pamatuji ohledně mé výchovy, tak tam nikdy nebyly žádné výraznější spory, že by třeba spolu nemluvili po rozvodu, to vůbec. Předě mnou se nehádali.*“ Naopak jiná respondentka z těchto 12 respondentů, uvádějících hádky mezi rodiči, vypověděla až extrémní situaci: „*Rodiče se hádali asi 3 roky v kuse, než došlo k rozvodu. Ty hádky byly dost velké, i za přítomnosti policie a sanitky.*“ Další podkategorií, která byla uvedena, byla **nekomunikace**, která se vyskytovala u rodičů tehdy, pokud se zrovna nehádali, přičemž jim děti sloužily jako prostředníci pro zprostředkování informací. Tato podkategorie byla respondenty uvedena v 8 případech.

Nekomunikace samotná byla uvedena ve 4 případech, ve zbylých 4 se jednalo o následující průběh: **hádky** → **nekomunikace**, tedy o to, že se hádky vyvinuly pouze

v nekomunikaci, kdy se rodiče mezi sebou vůbec nebavili. Pouze jeden z těchto 4 respondentů se zmínil o četných hádkách, které se vyvinuly v následnou nekomunikaci, přičemž komunikace rodičů pak dále před rozvodem a během něj probíhala pouze skrz právníky. V jediném případě byla zmíněna **komunikace pouze matky**, v jediném **otec** komunikoval pouze **přes děti**.

U kategorie **děti** se v nejpočetnějším zastoupení vyskytovala podkategorie **prostředník**, kdy rodiče komunikovali především skrz děti, jak bylo uvedeno v předcházejícím odstavci. Takový způsob komunikace zmínili 4 účastníci výzkumu. Jedna respondentka například uvádí: „Bylo to, jako by si (otec) postavil zed', takže většinou, když něco chtěl, tak si to vyřizoval přese mě. Takže jsem byla prostředník, vyřizoval to vcelku hanlivě, takže to většinou bylo: ‚Řekni té kurvě, že na tohle nepřistoupím...‘ a takové.“ Dále 2 respondentky uvádějí, že u nich probíhaly pouze **hádky s matkou**. Jak již bylo řečeno v předešlých odstavcích, otcové, kteří byli nevěrní, se ve většině případů k mimomanželským vztahům nevyjadřovali a s dětmi proto skoro nekomunikovali, což zaznělo ve výpovědích 2 respondentek, které zmiňují **strohou komunikaci s otcem**. Naopak 2 popisují **dobrou komunikaci s otcem**, je však nutné zmínit, že v těchto případech měla mimomanželský vztah matka.

Nekomunikaci s matkou, která měla mimomanželský vztah, uvádí 1 respondentka. **Nekomunikace s oběma** byla zmíněna taktéž v jednom z případů. Jedna respondentka komunikaci s podvádějící matkou popisuje jako **konfliktní, poté normální**. Tři respondentky popisují zvláštnosti v komunikaci mezi nimi jakožto dětmi a jejich rodiči. Jedna respondentka vypověděla: „Dost nepříjemně na mě působilo, že mi to mamka byla schopná všechno říkat, ty jejich intimnosti... Myslím, že se ta komunikace přesunula z role dítěte a rodiče do roviny dospělý a dospělý, kteří se budou bavit o všem.“. Tento typ komunikace byl označen jako **předčasně dospělá komunikace**.

Další zvláštností, která byla identifikována u podvádějícího otce, byl **humorný styl komunikace**, který byl zřejmě použit pro odlehčení nastalé situace. Respondentka, uvádějící tento styl komunikace však uvedla, že jí to bylo nepříjemné: „S námi probíhala ta komunikace takovým rádobý humornějším stylem, a když odcházel, tak říkal: ‚No, asi sis všimla, že nám to s maminkou neklape, tak já odcházím, tak se mějte hezky a buď hodná na Štěpánku...‘ a takové ty kecy prostě.“ Poslední respondentka uvádí, že **s otcem komunikovat nechtěla, ale musela**, především díky nastavené střídavé péči: „Z mojí

strany jsem občas nechtěla s tatškou komunikovat, měla jsem pocit, že on odešel a měl by za to nést odpovědnost, nechtěla jsem mu brát telefon, takže to za mě musela řešit mamka... K tomu (komunikaci) jsem byla de facto donucena (střídavá péče).“

Čtvrtý okruh: Co nastolenou situaci zhoršovalo, byl víceméně ve výpovědích mnoha respondentů podobný a vztahoval se především k širší rodině. Na prvním místě je nejpočetnější a nejvíce zmiňovaná kategorie **zdravotní stav**. Zde se jednalo jak o rodinné příbuzné, tak i samotné respondenty. V rámci této kategorie byly vymezeny 2 podkategorie: **nemoc** a **smrt**. **Nemoc** byla zmíněna u 5 účastníků výzkumu. Konkrétně se jednalo o zdravotní stav babičky, přičemž byla rodina nucena předstírat, že je u nich doma vše v pořádku: *„V té době, bylo mi 14, se začal zhoršovat babiččin stav, věděli jsme, že se to (rozvod) nesmí dozvědět, takže tam byla napjatá situace v tom, jak se chovat na rodinných oslavách, kdo za babičkou pojede. Když se rodiče v mých 15 rozvedli, tak mamka za ní už nejezdila vůbec, ale museli jsme předstírat, že je nemocná.“*, dále umírajícího dědu, tetu, která se opakovaně léčila z anorexie a závislosti na alkoholu a ve 2 případech se jednalo o samotné respondenty. Jedna z nich vypověděla, že u ní v době odhalení mimomanželského vztahu došlo k propuknutí OCD a druhá musela v této době podstoupit operaci srdce. Respondentka s OCD dodala, že celou situaci s OCD zhoršovala její matka, která nemoc nechápala a respondentce ji kladla za vinu: *„... mamka si o tom něco zjišťovala, ale pořád mi to předhazovala bez jakékoli snahy mi pomoci. Tady to děláš, tady to máš, je to nějaká nemoc, nějak se to jmenuje, hodně škaredý přístup. Pak jsem začala chodit k dětské psychiatričce s mamkou, a mamka mi pak tvrdila, že jí ta psychiatrička řekla, že jí to dělám naschvál, což mi přišlo teda dost zajímavé, že jí to tvrdila.“*

Smrt v rodině uvedlo 5 respondentů. Tato podkategorie se prolíná s podkategorií **nemoc**, jelikož někteří příbuzní následkem nemoci zemřeli. Respondenti zmínili ve 2 případech smrt dědy, u 2 došlo k smrti babičky a jedné respondentce zemřela teta. Další kategorie **sociální pracovnice**, zazněla u 2 respondentek, které byly v době plánovaného rozvodu ještě nezletilé, a jednalo se tedy o jejich péči. Jedna respondentka například uvádí: *„Zhoršovala to sociální pracovnice, která k nám docházela. Ptala se nás, s kým chceme být... Byla taková, že ‚ženy ženám‘ (respondentka má 1 sestru) a byla hodně na mamčině straně. Hodně si přikreslovala, což moc nepomáhalo a překrucovala, co si stále pamatuji a asi až do smrti budu, že se mě ptala, jak se mi líbí střídavá péče, tak jsem jí řekla, že nic moc, ale že mi přijde spravedlivá, a ona potom u soudu řekla, že jsme s ní spokojení, což*

mi z toho nevyplývá, takže to přiosťřovalo tu situaci.“ Ve 2 případech se respondentky zmínily o **střídavé péči**, která jim nevyhovovala z více důvodů. Jedna uvedla přejíždění z jednoho města do jiného, kde neměla kamarády, nikoho neznala a nemohla docházet na kroužky a druhá, která v té době bydlela s oběma rodiči, vysvětlovala, že jako rodina byli nefunkční, měli vše oddělené a rodiče si je (spolu se sestrou) přehazovali v rámci týdne matky či otce.

Podkategorie **rodiče**, byla zmíněna u 5 respondentů. U 2 se jednalo o to, že se rodiče doma potkávali, v jednom nechtěl otec vyjednávat, 1 respondentka uvedla, že situaci zhoršovala tátova povaha a v případě jedné respondentky nebyla matka schopná se s nastalou situací vyrovnat. Další podkategorie, pod kterou spadají výpovědi 3 respondentů, s názvem **příbuzní** byla pojata velmi široce. Ve dvou případech, se s nevěrou potažmo rozvodem nemohli vyrovnat příbuzní, tedy babička a prarodiče, a v jednom případě se jednalo o to, že se bratr vyjadřoval veřejně k rodinné atmosféře. Kategorie **nový partner** jako skutečnost, která situaci zhoršovala, zazněla pouze u jedné respondentky: „... *máma když byla venku s tím partnerem, tak jí šel vyprovodit domů a táta je potkal. A taky to, že se ten partner chtěl znát už i s námi...*“. Jedna respondentka uvedla jako zhoršující okolnost **přechod na střední školu**, kde pro ni vše bylo nové, jak prostředí, tak i lidé.

K **pátému okruhu: Co nastolenou situaci zlepšovalo**, se oproti okruhu čtvrtému vyjádřilo pouze 5 respondentek. Zbýlých 8 respondentů uvedlo, že si na nic nevzpomene, nebo že neví o ničem, co by nastolenou situaci zlepšovalo. Byly vymezeny 2 kategorie, **rodiče** a **různé**. Uváděné skutečnosti, co situaci zlepšovalo, byly u každé respondentky odlišné, a proto pod každou podkategorii spadá vždy pouze jedna z nich. V rámci **rodičů** situaci zlepšovalo, když **táta nebyl doma a máma měla děti nablízku**. V kategorii **různé** byl zmíněn **přítel** respondentky, u kterého mohla v době nepříznivé situace například bydlet, jedna respondentka uvedla **nevlastní sourozence**, které jako jedináček velmi uvítala. Poslední podkategorie byla pojmenována **neměnný partner**, a přestože se jako důvod zlepšení situace odvíjí až od nynější doby, je zde také uvedena. Slovy respondentky: „... *že je taťka s jednou osobou, která je mi sympatická. Byla jsem mile překvapena, že se nesbalil a nešel si užívat, ale že je s tou ženou dodnes.*“

Předposledním okruhem této analýzy je **šestý okruh: Dopad na děti**, ke kterému se respondenti vyjadřovali pouze negativně. Celkově 2 respondenti, muž a žena se vyjádřili, že u nich došlo k **zanedbávání školy**, což se projevilo jak na prospěchu, tak i na větším

počtu absence. Kategorie **být mimo domov**, byla uvedena 2 respondentkami, které měly potřebu trávit volný čas především mimo domov, například i v hospodě. K další kategorii, která byla souhrnně nazvána **zdravotní stav**, se řadí 3 respondentky. Jedna zmínila **problémy se zažíváním**, druhá se v době konfliktní atmosféry **přejídala**, následkem čehož u ní došlo k nárůstu váhy, a třetí respondentka uvedla, že se jí v té době spustilo již zmiňované **OCD**. Dále byl uveden **jiný pohled dětí ze třídy**, respondentka uvedla, že rozvod rodičů byl tehdy v rámci třídního kolektivu ojedinělou záležitostí, 1 respondent uvedl **podvědomé změny**, které blíže nespecifikoval, a také **ventilaci pocitů skrz drogy, alkohol**, 1 respondentka vypověděla, že jí vztah rodičů **srážel sebevědomí** a 1 respondentka uvedla, že se dopad na ni projevil ve **zhoršeném chování**.

Poslední **sedmý okruh: Partnerské vztahy rodičů nyní**, vznikl, protože se spousta respondentů vyjadřovala k současné situaci v rodině, zejména k tomu, zda mají rodiče nové partnery nebo jsou opět v novém manželství. U **otce** byla v 5 případech zmíněna **přítelkyně**, pouze u jedné respondentky bylo řečeno, že má otec **více přítelkyň**. Tři respondentky uvedly, že se otec znovu oženil a má **manželku**, 1 respondentka uvedla, že se otec oženil po rozvodu ještě dvakrát, měl tedy **více manželek**, a zároveň dodala, že měl i nějaké další **milenky**. Tři další otcovy **milenky** uvedla 1 respondentka (poznámka: Jedná se o respondentku, jejíž rodiče jsou od léta 2015 v rozvodovém řízení, které nebylo doposud ukončeno). U jedné respondentky **nebylo řečeno** nic k otcově současné situaci. Jak již dříve zaznělo, rodiče jedné respondentky zůstali spolu, jsou tedy **stále manželé**.

U kategorie **matka**, byla nejčastěji zmiňována možnost **přítel**, bylo tomu tak u 6 respondentek. Pět respondentů se k matčině současné situaci nevyjádřilo, spadají tedy do podkategorie **nebylo řečeno**. Jedna respondentka se zmínila, že byla její matka v době výzkumu **sama**. Analogicky ke kategorii otec, jsou rodiče jedné respondentky **stále manželé**.

Odpověď na výzkumnou otázku č. 2:

Jaký dopad měla existence této události na další fungování jejich rodiny?

U převážné většiny respondentů byl typickým řešením nastalé rodinné situace rozvod. Vyskytly se však i výjimky, kdy rodiče stále spolu bydlí a jsou i nadále manželé, nebo spolu nebydlí a rozvod také neproběhl. Pouze ojediněle, v případě jedné respondentky, se jednalo o rodinu funkční. U méně než poloviny rodičů došlo k rozvodu až po určitém čase,

čemuž předcházela fáze smířování, která byla iniciována jak ze stran podvádějících, tak i podváděných rodičů, ani u jednoho z nich však nedošlo k zvrácení rozvodu.

K oblasti změn, ke kterým v rodině po odhalení mimomanželského vztahu došlo, se respondenti vyjadřovali zejména negativně. V různých podobách bylo zmíněno netrávení volného času s otcem tak, jak jej respondenti znali dříve, tedy v rámci společných aktivit. Mnoho respondentů také vyjadřovalo vzdálení otce jako komplexní jev, zahrnující i ztrátu zájmu o ně. U matky byl naopak negativní dopad pocíťován v oblasti nevyrovnání se s nastalou situací, která byla u některých pouze krátkodobá, u jiných respondentů se tato skutečnost objevovala i v době výzkumu. Naopak pozitivním prvkem u matky byla její větší samostatnost po odchodu otce. Jako praktický negativní dopad byla zmíněna horší finanční situace rodiny, tedy dětí spolu s matkou.

Dalším důležitým okruhem byla komunikace v rodině v době odhalení mimomanželského vztahu. Typickým jevem v komunikaci rodičů, který se neobjevil ve výpovědi pouze jedné respondentky, byly hádky, které byly v některých případech dosti extrémní a dlouhodobé (trvaly až roky). Některé z nich se postupem času vyvinuly v následnou nekomunikaci, někteří z rodičů když se spolu nehádali, tak spolu naopak nekomunikovali vůbec a využívali děti jako prostředníky v komunikaci.

Nekomunikace mezi rodiči byla tedy provázána s funkcí prostředníka u dětí, které uvedly, že veškeré věci rodiče vyřizovali skrze ně. Dalším pozorovaným vzorcem, vyskytujícím se v komunikaci mezi dětmi a podvádějícími rodiči byla strohá komunikace až případná nekomunikace. U větší části respondentů se tato skutečnost objevovala ve spojitosti s otcem.

V tom, co nastalou situaci zhoršovalo, se respondenti z velké míry shodovali. Dá se říci, že nastalé situaci přitěžovali z velké části příbuzní. Zejména prarodiče měli potřebu se do vztahů, jakožto rodiče svých dětí – rodičů respondentů, vměšovat. Před jinými příbuznými musela být tato stránka zatajována a rodina pak byla nucena se na společných setkáních s širší rodinou přetvařovat, což u některých pokračovalo i v čase po rozvodu. Situace byla o to těžší, že v rodině byli někteří členové nemocní, a protože jim nechtěli rodiče respondentů přidávat další starosti, opět rozvod či nevěru před těmito příbuznými tajili. V některých případech došlo i na smrt příbuzných, která byla pokládána za přitěžující okolnost. Děti také uvedly, že situaci zhoršovali samotní rodiče a jejich způsob řešení či spíše neřešení problémů, a to, že se spolu doma potkávali. K zhoršení celé situace

docházelo také zvnějšku, kdy do rodiny docházela sociální pracovnice za účelem posouzení situace a řešení problému střídavé péče. Střídavá péče byla také jedním z faktorů, který situaci neulehčoval, zejména proto, že dětem sebral pocit jakéhosi rodinného zázemí.

K tomu, co danou situaci zlepšovalo, se vyjádřila méně než polovina respondentů, většina ale uvedla, že si nedokážou vzpomenout, zda něco takového bylo, a ostatní uvedli, že nic takového nebylo. To, co situaci zlepšovalo, bylo velmi individuální a vztahovalo se to jak k určité podpoře (např. ze strany přítele) v dané době, tak současnosti, kdy bylo uvedeno, že podvádějící rodič zůstal po celou dobu s novou partnerkou.

Dopad na děti byl u všech respondentů pouze negativní a obsahoval v sobě prvky rizikového chování, jako například zhoršené chování, zneužívání návykových látek či zanedbávání školy. Někteří z respondentů také vyjádřili potřebu být mimo domov, která byla spjata s pocitem hlavně nebýt doma. Zhruba u čtvrtiny respondentů se negativní dopad projevil v jejich zhoršeném zdravotním stavu, ať už se jednalo o problémy somatické, psychosomatické či psychické.

Současné partnerské vztahy rodičů jakožto okruh, na který se primárně žádné otázky z rozhovoru nevztahovaly, se samovolně vynořil a byl u všech respondentů velmi podobný. U většiny z nich převládal nový partner rodičů. Zajímavým faktem je, že se někteří z otců znovu oženili a založili novou rodinu, zatímco ani u jedné z matek tomu tak nebylo. Ojediněle bylo také u matky uvedeno, že je sama, ale u otců tomu tak ani v jednom z případů nebylo. Někteří otcové měli po odhalení mimomanželského vztahu ještě další milenecké partnerky.

ANALÝZA VZTAHŮ K RODIČŮM

K této analýze se vztahovala otázka č. 6. V **prvním okruhu: Změna pohledu na rodiče**, byly nalezeny následující kategorie: pohled dětí na rodiče se **nezměnil u obou** rodičů, který byl identifikován u 5 respondentů. Zajímavým faktem je, že přestože ve výpovědích 3 respondentky uvedly, že se jejich pohled na oba rodiče nezměnil, vyjadřovaly se ke svému otci, který měl mimomanželský vztah, zcela opačně, například že je to „*namachrovanej chlap, který si potřebuje masírovat svoje ego*“, další z respondentek vyslovila myšlenku, že „*si otec vždy uměl vše obhájit*“, a že „*snad ani neměla problém s tím, že má tu milenku... protože to uměl podat*“ a poslední uvedla, že „*vždycky cítila, že (otec) něco provedl... že on je ten, kdo podváděl*“, přestože u této respondentky měla mimomanželský vztah také matka.

Dále byla vymezena kategorie, **nezměnil se u matky**, kterou zmínily 2 respondentky. Analogicky k této kategorii byla vymezena kategorie, **změnil se u otce**, přičemž u obou respondentek byla změna k negativnímu, oba otcové měli extramatrimoniální vztah. Poslední kategorie **změnil se u obou**, zazněla v rozhovorech 6 respondentů. U matky byla změna ve dvou případech pozitivní, v jednom z těchto případů se jednalo o matku, která měla mimomanželský vztah. Tato respondentka totiž poté, co začala bydlet sama s otcem, pochopila matčinu situaci, přestože matka byla tou, kdo měl mimomanželský vztah, uvedla: „*opravdu nechápu, jak to vydržela tak dlouho, protože on je uvztekaný, pasivně agresivní, nepříjemný, říkala jsem si, že bych takového chlapa nesnesla.*“ Tato respondentka se také po čase dozvěděla, že měl vztahy mimo manželství i její otec. Ve 4 případech, se pohled na matku změnil k negativnímu. U otce byla nalezena změna především k negativnímu, a to v 5 případech, pouze v jediném byl pohled pozitivní. Ve 4 z těchto případů se jednalo o otce, kteří byli nevěrní.

Další je **druhý okruh: Změny ve vztahu s rodiči**, který byl u respondentů ve větší míře podobný a vztahoval se k období po zjištění mimomanželského vztahu. V první kategorii, zahrnující **vztah s matkou** byly vymezeny 4 podkategorie. Nejpočetnější z nich, **ne tak dobrý vztah**, který nebyl ve většině případů nijak blíže specifikován, uvedlo 5 respondentek: „*S mamkou jsem nikdy neměla úplně blízký vztah, jako mívá většina dcer s matkami...*“ Z pohledu dcer nebyl takto charakterizovaný vztah vyloženě negativní, spíše podle jejich slov nenaplňoval jakýsi prototyp vztahu dcery s matkou. V případě jedné z těchto respondentek byla matka nevěrná.

Kategorie **kamarádský vztah**, byla zmíněna u 3 respondentek, přičemž u všech byla matka tou osobou, která byla podváděna. Jedna například uvádí: „*Myslím si, že třeba lepší kamarádku než mámu v životě mít nebudu.*“ **Dobry vztah** uvedly 2 respondentky a 1 respondent, u 2 respondentek měla matka mimomanželský vztah. **Blízky vztah** popsaly 2 respondentky, u jedné z nich měla matka mimomanželský vztah. Dá se říci, že vztah s matkou byl hodnocen povětšinou kladně, nezávisle na tom, zda matka mimomanželský vztah měla či ne. Dvě respondentky se také zmínily o změně, která po čase u nich nastala ve vztahu s matkou. U těchto respondentek, spadajících do kategorie **ne tak dobrý vztah**, došlo po čase ke změně ve vztahu s matkou. Respondentka, jejíž matka mimomanželský vztah neměla, svůj současný vztah k matce popisuje jako **kamarádský vztah**, druhá, jejíž matka byla nevěrná, jej popisuje jako **dobry vztah**.

Vztah s otcem byl u většiny respondentů, konkrétně 7, popsán jako **odcizení**. Jedna respondentka uvádí: „... *bylo mezi námi takové teplo, teď je mezi námi chladno, prohlubeň.*“ Ve výpovědích respondentů se objevovala slova jako **vzdálení známí, pouze spolubydlící, ztráta otcovského vztahu, ztráta vzoru, ztráta otce jako autority**. Ve všech 7 případech měl otec mimomanželský vztah. Tři z těchto 7 respondentů, jejichž otec založil novou rodinu, uváděli pocit odcizení v souvislosti právě s novou rodinou a nevlastními sourozenci. U 5 z těchto 7 respondentů byly popsány změny v současném vztahu s otcem. Jeden respondent uvedl, že s ním v době výzkumu otec více komunikuje, 3 respondentky popsaly chladnou, téměř žádnou komunikaci a 1 respondentka uvedla, že nebyla v době výzkumu s otcem v kontaktu vůbec. K další podkategorii, která byla stejně jako u matky popsána jako **ne tak dobrý vztah**, se řadí 5 respondentek, které svůj vztah s otcem popisují velmi neurčitě, 4 otcové těchto respondentek měli mimomanželský vztah. Poslední respondentka, jejíž rodiče jsou stále spolu, popisuje svůj vztah s otcem jako **dobry**, otec byl nevěrný. Při srovnání vztahu s matkou, byly při popisu vztahu s otcem vyjadřovány především negativní prvky, nejčastěji bylo zmiňováno odcizení otce.

Odpověď na výzkumnou otázku č. 3:

Změnil se nějak pohled dospívajících dětí na podvádějící a podváděné rodiče?

Při odpovědi na tuto otázku byly u respondentů nalezeny především dvě výraznější tendence. Tou první, převládající u méně než poloviny z respondentů, bylo sděleno, že se pohled na rodiče ani u jednoho z nich nezměnil. Přestože tato skutečnost byla uváděna ve výpovědích některých respondentů, objevoval se rozpor mezi tím, jak vnímali postavu

otce, jelikož byl vždy nějakým negativním způsobem spojován s nevěrou. U matky se tato tendence vůbec neobjevovala a výpovědi byly konzistentní, uvedený pohled na její osobu byl v souladu s celkovou výpovědí respondenta.

Na opačném pólu, kdy respondenti uváděli ve zhruba stejném početním zastoupení změnu pohledu na oba rodiče, převažovaly opět především negativní sklony, které se pojily zejména s nevěrou otce. Další, méně uváděnou kategorií byla změna pohledu u otce a beze změny u matky, přičemž změna u otce se opět vztahovala k nevěře. V souhrnu lze tedy říci, že pohled na otce se u dětí změnil především vlivem nevěry a pokud bylo uvedeno jinak, zazníval rozpor v jejich výpovědích. Respondenti se vyhýbali absolutní polarizaci rodičů na dobrého a zlého, „obět“ či „chudinku“ a „zloducha“, což sami ve výpovědích uváděli. U matky byla změna pohledu na její osobu méně častá a vztahovala se spíše k nezvládnutí situace, považování dítěte za dospělého, tedy celkově k zapojování a větší angažovanosti dítěte do situace rodičů nad rámec jeho kompetence.

Ohledně změn vztahů s rodiči se respondenti vyjadřovali poněkud stručně. U matky převládaly ani ne tak změny ve vztahu, jako spíše kontinuálně pozitivní vztah, který se vlivem mimomanželského vztahu ani příliš nezměnil. Je pravdou, že vztah k matce, který byl respondentkami popisován jako kamarádský, nebyl identifikován u žádné podvádějící matky. Další popis pro vztah byl dobrý, a ne tak dobrý, přičemž respondentky uváděly jakýsi prototyp vztahu s matkou, který ony podle svých slov nesplňovaly, což se ovšem u některých z nich postupem času změnilo a vztah se zlepšil. Primárně ovšem nebyl vztah popisovaný jako ne tak dobrý vztah, spjat s negativním významem. Na druhou stranu u vztahu s otcem byly s výjimkou jedné respondentky používány záporné výrazy. Nejčastějším typem vztahu bylo odcizení, které bylo spojováno se ztrátou jakéhosi ideálu a vzoru u otce, respondenti se také zmiňovali o souvislosti odcizení s novou rodinou otce a nevlastními sourozenci. Méně uváděnou kategorií byl ne tak dobrý vztah a jak již bylo zmíněno, pouze jedna respondentka popsala svůj vztah s otcem jako dobrý.

ANALÝZA OVLIVNĚNÍ PARTNERSKÝCH VZTAHŮ DĚTÍ MIMOMANŽELSKÝMI VZTAHY RODIČŮ

Tato analýza byla po obsahové stránce velmi bohatá, respondenti byli velmi upřímní a vyjadřovali spoustu názorů. Některé z nich se vyskytovaly častěji, a byly tak nalezeny opakující se vzorce.

V **prvním okruhu: Ovlivnění v partnerských vztazích** byly vymezeny stručné kategorie **ano** a **ne** a vztahovaly se k tomu, zda respondenti sami uvedli, zda pociťují ovlivnění vztahem rodičů ve svých vlastních partnerských vztazích či ne. Celkem 10 respondentů uvedlo, že je mimomanželský vztah rodičů, ale i celkově vztah rodičů ovlivnil. Jedna respondentka vypověděla a zdůraznila, že ji ani tak neovlivnil vztah jejich rodičů jako spíše vleklý rozvod: „*Pro mě byl ten rozvod větší rána než to, že mamka tátu podvedla.*“ Jeden respondent a jedna respondentka uvedli jako odpověď **ne**, ovlivnění tedy nepociťují. Tento respondent uvedl, že vztah rodičů u něj ovlivnil jiné věci: „... *tohle to ovlivňuje spousta jiných věcí, ať už to jsou drogy, alkohol a jiné věci.*“ a respondentka, která uvedla, že jí vztah rodičů neovlivnil, si udržovala ve svých vztazích odstup, což lze považovat za nesoulad ve výpovědi. Byl zde odpor v pociťovaném neovlivnění, který nebyl konzistentní se samotnou výpovědí. Respondentka uvedla, že nechce dopadnout jako matka, být závislá na muži jak finančně, tak citově a pokud ji jednou partner zradí, nedá mu další šanci. Jak již bylo řečeno, byly ve výpovědích respondentů nalezeny určité opakující se vzorce, které se vztahují k ovlivnění vlastních partnerských vztahů vztahy rodičů.

Nejvíce respondentů, konkrétně 6 respondentek, uvedlo **problémy s důvěrou**, v případě 5 se jednalo o **důvěru v muže**. Ve výpovědích se například objevilo, že respondentku všichni chlapi štvou, další zmínila, že jí trvá, než se ve vztahu otevře, jiná naopak uvedla, že chlapům nevěří a není proto schopna navázat dlouhodobý vztah. Další respondentka popisovala nedůvěru v muže ohledně morálních kvalit. Uvedla, že si nemyslí, že by muži byli schopni se na celý život zavázat jedné ženě. Poslední vypověděla, že nevěří v monogamii. **Nedůvěru v sebe** uvedla 1 respondentka, která uvedla: „... *mám problémy s důvěrou sama k sobě, protože si říkám, že můj táta je takový, tak kdo ví, co přijde u mě a jednou se mi může začít líbit nějaký chlap a já budu ta kráva, co ho (manžela) podvede.*“ Tato respondentka, která jako jediná už byla v době výzkumu v manželství, uvedla, že si myslí, že ovlivnění její osoby spočívá v tom, že **nemá mateřský pud**: „*Ovlivnilo mě to*

v tom, že zatím nechci mít děti, nemám mateřské pudy... Asi si nějak nedokážu představit, že bych měla dítě a ono by si tímhle nebo něčím jiným prošlo.“

V mnohých výpovědích se objevily **strachy ve vztahu**. Dvě respondentky uvedly **strach ze zklamání**: „... mám z toho strach, nejvíc ze zklamání, že ten vztah bude hezký a pak to skončí.“ Jedna respondentka uvedla **strach ze lhaní**, že jí bude partner lhát. Další uvedla **strach z poškození vztahu**. Nakonec byl uveden u jedné respondentky **strach z ublížení**, ve smyslu emocionálního. Kategorie **hádky** se objevila u 3 respondentek, u dvou byla uvedena ve spojitosti s ukončením vztahu. Jedna uvedla, že se s partnerem bojí hádat, protože za každým problémem vidí konec vztahu, druhá doslovně uvedla: „*hádky pro mě znamená definitivní konec, to nejhorší, co se může stát, neberu to tak, že se pročistí vzduch.*“ Třetí respondentka se pouze zmínila, že nemá ráda hádky.

Šest respondentů dále uvedlo, že se chtějí vyhnout a **neopakovat chyby rodičů**. V tomto smyslu bylo například uvedeno, že si respondentka ze vztahu rodičů bere ponaučení, považuje jej za odstrašující případ, jiná respondentka kladla oproti rodičům důraz na komunikaci ve vztahu, další z respondentek nechtěla, aby něco takového (nevěru v manželství) zažily její vlastní děti. Tři z těchto respondentek se také zařadily k podkategorii **nedopadnout jako matka**, což bylo doslovné znění v jejich výpovědích. **Podobnost s otcem** u svého přítele uvedly 2 respondentky: „... uvědomuji si, že v něm cítím toho otce, že si to nahrazuji. Pro mě to není příjemné, přijde mi, že je přítel podobný otci jak vzhledově, tak typově, což byl prvně takový šok. Někdy mi přijde, že mě nebere úplně rovnocenně, v čemž já vidím to, že jsem si našla toho otce.“

Kontrola sebe a svého chování byla zmíněna u 2 respondentek: „*Kladu na sebe vyšší nároky, na to, co bych měla být schopna kvůli muži zajistit... i když mám špatnou náladu, tak se to snažím překonat, protože sice jo, partner je tu s námi proto, abychom vše sdíleli a blabla, ale primárně je lepší, když s ním sdílím ty radosti...*“ Obě tyto respondentky se shodovaly ve výpovědích v tom, že svým partnerům neodhalují ze sebe všechno, některé své stránky, nedávají jim najevo veškeré své pocity. Obě se také shodly na tom, že se před partnerem snaží vystupovat vždy upraveně, jedna například uváděla, že nikdy nechodí před partnerem bez make-upu, druhá před ním nenosila tepláky. Tyto respondentky na sebe ve vztahu kladly vyšší nároky a byly k sobě kritické.

Kategorie **zadní vrátka** byla uvedena taktéž 2 respondentkami: „*Nedávám tomu vztahu úplně všechno tak, že by to šlo všechno stranou, protože bych předpokládala, že s tím*

člověkem budu celý život... Myslím, že si ve svých vztazích nechávám rezervu, taková zadní vrátka...“ Jedna respondentka uvedla **přehnanou úzkost v některých situacích**, týkajících se zejména partnerského vztahu: „... v tom prvním dlouhodobějším vztahu jsem se chovala tak, jak bych se nechtěla chovat, vím, že mi ten partner zalhal, že mu volal kluk, protože se bál, že bych to moc řešila.“

V rámci této analýzy vznikl **druhý okruh: Názory, týkající se nevěry**. V rámci otázky č. 8 byla pokládána doplňující otázka, zda se respondenti obávají nevěry ze své nebo partnerovy strany, někteří se k tomuto tématu vyjadřovali spontánně, bez navádějících otázek. Celkově se k tématu nevěry vyjádřilo 8 účastníků výzkumu, u některých došlo k vyjádření v rámci vícero kategorií. **Strach z nevěry** uvedly 2 respondentky, i když jedna uvedla, že nevěru připouští, vnímá ji především jako zavržení podváděné osoby: „*Mám z toho hodně velký strach, ale to je spíš moje projekce, že to představuje hodně moc druhů zavržení té osoby. Jednak že se mu nelíbí fyzicky, nechce s ní trávit čas. Fyzickou přitažlivost nevyvažuje tím, že by byla bůhvíjak zábavná, a tohle všechno musí ten muž hledat jinde. Protože nevěřím, že kdyby to byla jen jedna stránka, tak to řeší hned tady tím (nevěrou).*“ Jedna respondentka projevila velmi silný pocit **nesnášenlivosti nevěry**, přičemž uvedla, že nevěru nesnáší a nesnáší lidi, kteří rozbíjejí manželství. Tři respondentky vyslovily názor, že by byly ochotné tolerovat u partnera následující: **jednorázovka ano, paralelní vztah ne**. Přestože všechny nevěru jako takovou neuznávaly, připustily možnost „uklouznutí“ v podobě jednorázové nevěry, paralelní vztah už pro ně ale představoval něco zavrženíhodného. Jedna z nich také dodala, že nevěru u žen vnímá benevolentněji (mimomanželský vztah měli oba rodiče). Dvě respondentky podotkly, že pokud by došlo k nevěře u nich samotných, znamenalo by to pro ně **ponížení, potupu**. Jedna například uvádí: „*Mám nějakou hrdost, a podle mě to tu hrdost totálně srazí, že to toho člověka hrozně poníží. Ani ne kvůli tomu, jak by mě viděli ostatní, i když to nebude nikdo vědět, tak to poníží mě samotnou.*“, druhá uvedla, že by to pro ni byla potupa a nevěděla by, zda by šlo obnovit nalomenou důvěru ve vztahu.

Jedna respondentka, která jak sama podle svých slov uvedla „je kritická k nevěře“ vyslovila názor, že je podle ní lepší **ukončit nefungující vztah**, než do něj zatahovat třetí osobu. Jiná respondentka, která neviděla v nevěře nutnou zhoubu vztahu, tuto možnost připustila: „*Nepřijde mi to úplně trestuhodné, pokud by se to stalo, záleželo by na okolnostech, ale věřím, že bychom s tím jak já, tak i přítel dokázali pracovat.*“, zároveň ale uvedla: „... z domu mi zůstalo v hlavě, kam to může toho člověka dostat, jak je to špatné.“

Celkově lze tedy říci, že respondenti, kteří mají zkušenosti s nevěrou u svých rodičů, si ji jako možnost připouštějí, ví, že se jedná o něco skutečného, reálného. Na druhou stranu mají povědomí o tom, kam až může samotná nevěra vést, a proto jsou vůči ní velmi kritičtí.

Odpověď na výzkumnou otázku č. 4:

Promítají se tyto zkušenosti s mimomanželskými vztahy rodičů nějakým způsobem ve vlastních partnerských vztazích nyní již dospělých dětí?

Ovlivnění ve svých vztazích, jak sami uvedli, pocíťovalo deset z třinácti respondentů, tedy skoro všichni. Pro jednu respondentku byla více klíčovou událostí samotný rozvod. Nejčastěji zmiňovanými oblastmi ovlivnění byly problémy s důvěrou, konkrétně s důvěrou v muže u respondentek (poznámka: ve výzkumném vzorku byl pouze jeden muž, který ovlivnění ve vztazích negoval). Zvláštním jevem ze strany jedné respondentky byla nedůvěra v sebe, která se projevovala uvědomovanou možností a obavou z nevěry u své vlastní osoby. Tato, v době výzkumu již vdaná respondentka, uvedla dosti extrémní názor, že ovlivnění pocíťuje v oblasti mateřství, které ve svém životě neplánuje.

Ovlivnění bylo vnímáno v podobě různých forem strachu ve vztahu, které byly zaměřeny jak na osobu respondentky, tak i na vztah samotný. Vyjádřené obavy se týkaly pocitu zklamání, ublížení, dále partnerova lhaní a poškození vztahu. Některé respondentky si vybudovaly velmi negativní vztah k hádkám a uváděly, že pro ně hádky ve vztahu znamenají projev patologie. Trend neopakovat chyby rodičů, poučit se z chyb, ukázat okolí, že lze mít fungující vztah, se objevil u bezmála poloviny respondentek, polovina z nich uvedla, že nechce dopadnout jako matka, ve smyslu závislosti (finanční, emoční) na otci či následné opuštěnosti. Zajímavé je, že byl uváděn i opačný jev, a sice podobnost partnera s otcem.

Další součástí ovlivnění dětí v jejich vztazích byla zadní vrátka, neupínat se absolutně na partnera, mít neustále v záloze možnost toho, že vztah nedopadne dobře a být na tuto situaci připraven. Je pozoruhodné, že byl tento fenomén nalezen u žen, které se svými partnery již společně v době výzkumu žily. Dalším znakem byla kontrola sebe a svého chování, která se projevovala změnou přirozeného chování respondentek a neodhalování všech jejich stránek, které by podle jejich slov mohly být pro partnera nějakým způsobem nežádoucí.

Pohled na nevěru poskytly dvě třetiny účastníků, kteří se k tomuto tématu vyjadřovali vzhledem k tomu, jak by případně mohla nevěra narušit jejich partnerský vztah. Dá se říci, že si účastníci nevěru jako takovou po zkušenosti ze své rodiny připouštěli, nemysleli si, že by se jednalo o něco, co neexistuje, na druhou stranu se jí ve svých vlastních partnerských vztazích obávali, protože věděli, jaké následky může způsobit. V rámci této myšlenky někteří respondenti uvedli, že by eventuálně byli schopni se vyrovnat s nevěrou jednorázovou, která jim přišla svým způsobem „lidská“, ovšem paralelní vztah by představoval pro vztah velký problém a zátěž v oblasti důvěry. Někteří ji vnímali jako zavržení podváděné osoby v tom smyslu, že je pro podvádějící osobu nějakým způsobem nedostačující až neuspokojující, ať už v rámci fyzických či osobnostních kvalit. Potencionální nevěra ze strany účastníků se jim jevila jako něco potupného, degradujícího je samotné. Bylo uvedeno, že pokud by byl vztah nevyhovující, měl by se řešit jiným způsobem než angažovaností třetí strany.

ANALÝZA POHLEDU DOSPĚLÝCH DĚTÍ NA MANŽELSTVÍ

V **okruhu: Ovlivnění pohledu na manželství** byly obdobně jako u ovlivnění partnerských vztahů dětí vymezeny kategorie **ano** a **ne**. V těchto kategoriích jsem vycházela opět z toho, zda samotné dospělé děti ovlivnění potvrdily nebo vyvrátily. Kategorie **ano** byla uvedena u 6 respondentů – 1 respondent a 5 respondentek, zatímco kategorii **ne** uvedlo zbylých 7 respondentek. Přestože 1 respondentka, která uvedla, že se necítí být ovlivněna názorem na manželství prostřednictvím zkušenosti s manželstvím rodičů, byl v její výpovědi nalezen určitý **rozpor**. Pohlížela na manželství velmi střízlivě: „*V dnešní době vidím manželství ne jako akt z lásky, ale že by se měl člověk vdávat nebo ženit co se týče té finanční stránky, zajistit se a mít to nějak právně podložené... mám na to takový střízlivý pohled. Nechápu, proč se lidi berou z lásky...*“ Naopak u jedné respondentky, která uvedla, že se cítí být ovlivněna vztahem rodičů, byl nalezen také určitý **rozpor**: „*... mám tenhle pohled od rodičů, že to nevydrží, ani že to manželství není úplně nastálo.*“ zároveň ale uvedla: „*Beru manželství jako pevnější svazek, který by vydržet měl, měla bych si být jistá, že s tím člověkem chci celý život být.*“

Jeden respondent a jedna respondentka uvedli, že považují manželství pouze za **cár papíru**, oba se také shodovali v tom, že pro ně manželství nemá žádný význam a že jej neuznávají. Tato zmiňovaná respondentka, použila pro manželství metaforu „*lejstro na lásku*“ a uvedla, že o manželství neuvažuje a myslí si, že jen vše komplikuje. I další 3 respondentky se k manželství vyjadřovaly poněkud skepticky. Jedna uvedla, že ztratila iluzi o perfektním manželství, kde by se nepodváděli a žili ve vzájemné harmonii, další vypověděla, že se chce vdát hlavně proto, aby mohla mít děti, a také z hlediska právního, a třetí dodala, že manželství vnímala negativně, nyní se ale její názor mění. Nutno dodat, že v posledním případě se jednalo o jedinou vdanou respondentku, jedinou respondentku v manželství v rámci tohoto výzkumu. Uvedla, že se její názor začal měnit na základě **pozitivních příkladů**, které se vyskytují v jejím okolí, například přátel. Zároveň dodala, že si myslí, že se negativní dopad na její osobu začal zmenšovat poté, co se odstěhovala a přestala být v neustálém kontaktu se svou nukleární rodinou. **Pozitivní příklad** uvedla ještě jedna respondentka, která se necítila být ovlivněna vztahem rodičů, naopak uvedla, že ji formovala spíše pozitivní zkušenost prababičky a pradědečka.

Ty respondentky, které uvedly, že je manželství rodičů v jejich názoru na něj neovlivnilo, braly manželství velmi vážně a objevily se u nich často opakující se a dost podobné

názory. Podkategorie ***závazek na celý život*** byla uvedena v případě 3 respondentek. Vyjádřily, že manželství pro ně znamená, že tu druhou osobu milují, počítají s ní na celý život, je to závazek a oba partneři jsou si jistí, že jim to vydrží. ***Zpečetění vztahu*** uvedly 2 respondentky: „... *jsem proto, aby v ideálním případě lidé, kteří se nějakou dobu znají, a chtějí spolu být, zpečetili to (partnerský vztah) na tom úřadě štemplem...*“ Tři respondentky uvedly, že to pro ně znamená ***další stupeň partnerství***. Jedna z nich uvedla, že podle ní nemůže být ve vztahu nic víc než manželství, představuje to pro ni potvrzení toho vztahu, něco hezkého, to, že mají s partnerem pozitivní vztah. Další se vyjádřila obdobně, že pro ni svatba představuje další stupeň partnerství, se třetí se shodovaly v tom, že je svatba důležitá, znamená to, že to ti dva lidé myslí spolu vážně.

Ve výpovědích 2 respondentek bylo uvedeno, že manželství považují za ***něco, co je potřeba si dobře promyslet***. Uvedly, že za chybu považují, když se lidé berou a příliš se neznají, že tak zásadní věc je třeba si rozvážit. Také se obě shodovaly v tom, že je dobré před vstupem do manželství s partnerem bydlet. Dvě respondentky, spadající do kategorie ***ne***, tedy že nebyly ovlivněny vztahem rodičů, vyjádřily ***tendence udělat to jinak***: „... *chci ukázat sobě a hlavně těm lidem, že to dokážu jinak, že to dokážu správně. To mě naopak utvrdilo v té myšlence, že to opravdu chci, a že to chci dotáhnout do zdárnějšího konce, než jak tomu bylo u rodičů.*“ Mimo tyto podkategorie se jedna respondentka k manželství vyjádřila, že je pro ni podstatné stát při sobě a řešit problémy spolu s manželem.

Odpověď na výzkumnou otázku č. 5:

Jaký pohled mají tyto děti v mladé dospělosti na manželství?

Oproti předcházející výzkumné otázce, nebyl vliv rodičů v této oblasti až tak jednoznačný, a názory respondentů by se daly připodobnit ke škále s plusovým a minusovým koncem, přičemž na odlehlých koncích bychom našli názory extrémní, ve středu názory racionální a polarizované názory okolo něj. Rozložení účastníků výzkumů v oblasti ovlivnění rodiči jejich pohledu na manželství byl téměř půl na půl, vezmeme-li v potaz lichý počet účastníků.

Šest z nich ovlivnění tedy potvrdilo, v názorech se objevovala skepse ohledně manželství, po případě méně vyhraněný strážlivý pohled až extrémní pohled, který zahrnoval metaforu manželství jako „cáru papíru“ či „lejstra na lásku“, kdy byl význam manželství popřen. Sedm respondentů naopak uvedlo neovlivnění. Ti přistupovali k manželství vážně,

považovali jej za závazek na celý život. Dále uváděli, že lidé, kteří do manželství vstupují, jsou si tímto krokem jisti, myslí to spolu vážně, chtějí svůj dosavadní vztah zpečetit a posunout tak partnerství na další, nejvyšší úroveň.

Specifickým jevem, uvedeným dvěma respondentkami, které ovlivnění rodiči v oblasti manželství negovaly, byl pozitivní příklad, který zahrnoval jiné lidi z okolí, vyjma rodičů, mající úspěšné manželství. Tento příklad fungoval jako vzor pro jejich vlastní manželství. Někteří respondenti, kteří uvedli neovlivnění rodiči, měli snahu udělat to (manželství) jinak, mít dobré a fungující manželství oproti svým rodičům, pracovat na něm. Posledním pohledem na manželství byla racionální stránka, která se projevovala ve výběru partnera, a vztahovala se také k nové možnosti odlišné od dob rodičů respondentů, a sice společného bydlení, které bylo vnímáno jako příprava či posouzení toho, zda by partneři manželství měli uzavřít.

7 DISKUZE

V následujících odstavcích se budeme věnovat dosaženým výsledkům kvalitativního výzkumu, který byl zvolen vzhledem k jeho charakteru, tedy prozkoumání a přiblížení zkušenosti dospělých dětí s mimomanželskými vztahy rodičů. Kvalitativní výzkum byl vybrán zvláště vhodně, protože se jednalo především o hloubkovou reflexi a zachycení lidské zkušenosti a také proto, že se jedná o dosud příliš neprobádané téma.

Výzkumný soubor tvořilo 13 participantů, 12 žen a 1 muž, ve věku 20 až 26 let, kteří ve svém dospívání, konkrétně ve věku 10 až 19 let byli obeznámeni s mimomanželskými vztahy svých rodičů. Zde bychom se zastavili u prvního omezení tohoto výzkumu, a sice zastoupení mužů a žen, které bylo velmi nerovnoměrné. Je možné, že se muži do výzkumu nechtěli zapojit vzhledem k jeho osobnímu zaměření a citlivosti zkoumaného tématu. Jediný muž z výzkumu přesto vyřazen nebyl, protože zastupuje alespoň určitý mužský pohled v této oblasti. Podobně tomu bylo také u McVivara (2004), který prováděl také kvalitativní výzkum, s celkovým rozsahem souboru 7 lidí, tj. 6 ženami a pouze 1 mužem. Proč tomu tak je, se lze pouze domnívat, pro budoucí výzkum by však bylo relevantní do výběrového souboru zařadit více mužů. Z tohoto pohledu tedy k saturaci výzkumného vzorku nemohlo dojít.

Co se počtu respondentů týče, byl původní záměr, čítající 10 až 15 lidí naplněn, přestože se 5 respondentů do výzkumu nezapojilo. U 2 nebyly splněny podmínky výběru, 2 respondentky svou účast odmítly, z důvodu znovuotevření tématu v rodině a neschopnosti o tomto tématu hovořit, s jednou respondentkou se nepodařilo domluvit setkání. Přestože byla splněna kritéria souboru, myslíme si, že by rozšíření souboru přineslo ucelenější pohled na toto téma, i když se odpovědi respondentů v mnoha věcech potkávaly, bylo by možné některé zachycené jevy ve větším počtu lépe prozkoumat, objasnit a doložit jejich platnost. Zajímavé by také bylo zaměřit se na sourozence z jedné rodiny, kde se vyskytl mimomanželský vztah, protože by bylo možné porovnat dopad u jedinců, pocházejících ze stejného prostředí, kteří si prošli stejnými podmínkami. Do budoucna by také bylo dobré se více zaměřit na pohlaví dítěte a na pohlaví rodiče, který byl nevěrný a zkoumat změny v jejich vzájemných vztazích nebo také proměn pohledu na budoucího partnera.

Použitou metodou, kterou bylo polostrukturované interview, hodnotíme kladně z více důvodů. Za-prvé z důvodu metodologického, jelikož semistrukturované interview

poskytuje výhody jak strukturovaného tak nestrukturovaného interview a zároveň vyvažuje jejich nedostatky. Nesporným plusem byla také možnost doptávat se, nechat si vysvětlovat významy událostí a nejasností, které se v rozhovorech vyskytovaly. Bohužel je možné tímto způsobem prostřednictvím osoby výzkumníka ovlivnit získaná data, čemuž mohlo dojít také u analyzování výsledků. Byla zde snaha tomuto jevu zabránit, byl kladen důraz na neutrální, ničím nezabarvené otázky, které byly pokládány. S každým dalším interview se tato schopnost zlepšovala a bylo možné pozorovat progres v doptávání se participantů.

Výsledky obsahové analýzy nelze příliš zestručnit, jelikož je nutné se zaměřit nejen na jednotlivé okruhy, jejich kategorie a podkategorie, ale také na souvislosti a provázanosti. Interpretativní fenomenologická analýza byla velmi náročnou etapou, rozhovory byly neustále pročitány, aby byl omezen subjektivní vliv výzkumníka při zpracovávání dat. Z toho důvodu jsou v textu také často uváděny přímé citace, které slouží nejen k podbarvení textu, ale také k zachování autenticity výpovědí. Celkový dojem takového zpracování může působit méně uceleně, pro čtenáře může být hůře čitelný.

Samotné výsledky byly uváděny v souladu s výzkumnými otázkami. Přestože se ve výsledcích o těchto děleních nezmiňujeme, musíme souhlasit s McVivarem (2004), který ve svém výzkumu vymezil 3 oddíly: reflexe minulosti, současné zkušenosti a uzdravování. Podobně jako on, jsme dospěli k závěru, že je možné u všech respondentů nalézt tyto 3 dějové linie v rozhovorech, vyjma procesu uzdravování, který se vyskytoval pouze u některých z nich. Pod uzdravováním si lze představit vyjasnění či ujasnění situace okolo nevěry s nevěrným rodičem/rodiči, které probíhalo formou rozhovoru na toto téma. Někteří respondenti McVivara (2004) se cítili být „uzdravení“ ještě před začátkem výzkumu, jelikož si spolu s nevěrným rodičem na toto téma promluvili. V případě tohoto výzkumu na konfrontaci s tímto tématem došlo pouze u tří z respondentek. Jedna měla možnost v době průběhu výzkumu (datováno listopad 2015) si s otcem otevřeně o nevěře, vzhledem k znovuotevření tématu v rodině, promluvit. Respondentka rozhovor hodnotila kladně. Spousta respondentů vyjádřilo stejnou myšlenku, si s nevěrným otcem či oběma nevěrnými rodiči promluvit. Záměrně uvádíme s otcem a nevěrnými rodiči, protože respondentky, které ve dvou případech uvedly nevěru matky, si s matkou po čase tuto skutečnost vyjasnily a tuto potřebu nepocit'ovaly.

V návaznosti na první výzkumnou otázku, týkající se odhalení mimomanželského vztahu se všichni respondenti vyjadřovali negativně, jak ke zjištění samotné události, tak

k obavám z následujícího vývoje rodiny. Odhalení mimomanželského vztahu pro děti představovalo šok, v případě, že o něm neměly žádné tušení, jelikož byli i tací, kteří před samotným odhalením něco tušili. Jak uvedli respondenti, v případě, že byl nevěrný otec, nikdy se k nevěře nevyjadřoval, choval se, jako by se jednalo o něco, co se ho netýká a u nikoho z respondentů stále nedošlo (kromě výše zmiňované respondenty) k rozhovoru na toto téma. Je možné, že je tomu tak, protože vztah s otcem bývá spíše odlišný od toho s matkou, přičemž by tato skutečnost korespondovala s tím, co respondenti uváděli. Zmiňovali se o zhroucení ideálu otce, mnohdy i ideálního muže, který rodinu zajišťuje (zejména finančně), tedy s tím, že si respondenti postavu otce spíše idealizují a matku vidí reálněji. Význam mimomanželského vztahu byl zejména negativní, vztahoval se k samotným respondentům, podváděným partnerům, ale i rodině jako celku. Jak totiž respondenti uvedli, neznamenal pro ně mimomanželský vztah pouze zavržení podvádějící osoby, ale zavrnutí celé rodiny, což se shoduje s výsledky McVivara (2004), který ve své práci stanovil pododdíl Zrada/zavrnutí rodiny. Někteří z respondentů vyjádřili i pozitivní pocity, které byly spojeny s vyjasněním situace a nastolením lepší rodinné atmosféry.

Ve většině případů v návaznosti na mimomanželský vztah následoval ihned či po čase (s pokusy o smíření mezi rodiči) rozvod. Toto zjištění koresponduje s Plzákem (2003), který uvádí, že těžká manželská krize, trvající déle než 6 měsíců (což většina respondentů uváděla – spory mezi rodiči trvaly někdy až v řádu let), vede k rozvodu. Hovoří také o debaklovém konfliktu vedoucím k rozpadu rodiny, který se týká právě odhaleného mimomanželského vztahu. Lze říci, že rodina nebyla schopna adaptace na novou situaci, což vedlo, jak uvádí Sobotková (2012), k její dysfunkci - u všech respondentů došlo při odhalení mimomanželského vztahu k narušení stability rodiny. To udává i jako důsledek Kratochvíl (2009), dle něj také záleží na době trvání mimomanželského vztahu, která trvala dle respondentů povětšinou v rámci let. Negativní dopady po rozpadu rodiny byly u dětí pocíťovány v oblasti kontaktu s otcem, ztráty společných aktivit a celkového vzdálení otce. U některých matek hodnotili respondenti neschopnost se vyrovnat s nastalou situací, přičemž u některých trvá dodnes. Komunikace mezi rodiči probíhala zejména prostřednictvím hádek nebo spolu nekomunikovali a děti fungovaly jako prostředníci. U dětí se vyskytovala strohá nebo žádná komunikace povětšinou u otce. Tuto situaci po odhalení mimomanželského vztahu, jak respondenti uváděli, zhoršovala nemoc respondentů či nemocní příbuzní a to, že se o ně rodina musela starat nebo musela respondentova rodina předstírat, že k žádné změně u nich v rámci rodiny nedošlo. Někteří

uváděli také širší rodinu, která se ve věcech okolo nevěry angažovala, patřili zde především prarodiče, kteří se zastávali svých dětí, tedy rodičů respondentů. Naopak k tomu, zda rodinnou situaci něco zlepšovalo, se vyjádřilo pouze pár respondentů. Uváděné skutečnosti byly individuální, převážná většina uvedla, že nebylo nic, co by situaci zlepšovalo, nebo že si na nic konkrétního nevzpomenou.

Dopad na samotné děti byl pouze negativní, což koresponduje s Břicháčkem (2002), který uvádí, že dlouhodobě nepříznivá atmosféra v rodině vede k rizikovému chování u dospívajících dětí. Jedná se například o braní drog, pití alkoholu, což někteří respondenti uvedli, ale také například o předčasný odchod z domova. Takto extrémní řešení se v rámci tohoto výzkumu neobjevilo, ale respondenti uváděli snahu být co nejméně doma, trávit čas mimo domov, například v hospodě. Zmiňovali se také o zhoršeném chování, zanedbávání školy a horších výsledcích v ní. Byl také uváděn zhoršený zdravotní stav samotných respondentů. Některé respondentky si přisuzovaly větší odpovědnost za vztah svých rodičů, než bylo v jejich kompetencích a atmosféra v rodině na ně působila velmi nepříznivě. Toto zjištění se ztotožňuje s Mackem a Oseckou (1995, in Macek, Štefánková, 2012), kteří uvádějí, že se rodinná atmosféra odráží více v pocitech děvčat než u chlapců. Vzhledem k nevyrovnanosti vzorku v oblasti pohlaví nemůžeme tuto skutečnost doložit, zmíníme se jen, že ve výpovědi mužského respondenta se objevovala tendence skutečnosti externalizovat a nevztahovat si je ke své osobě.

V rámci této analyzované části uvádělo mnoho respondentů také současný rodinný stav rodičů. Jejich odpovědi byly velmi podobné. Vesměs byl uváděn nový partner otce či matky, je ovšem zajímavé, že novou rodinu zakládali pouze někteří z otců, kteří se znovu oženili. Někteří z nich měli v době po zjištění mimomanželského vztahu, kdy ještě bydleli spolu s rodinou či po rozpadu rodiny, další mimomanželské vztahy. Naopak matky měly buď nového partnera, nebo byly samy či respondent stávající situaci matky neuvedl. To, že byly samy, si lze propojit se skutečností, kterou respondenti také uváděli, a sice to, že se některé matky s nevěrou a následným rozpadem rodiny nevyrovnaly a proto mohou být až do současnosti bez partnera.

V rámci výzkumu bylo zjišťováno, zda se u respondentů nějak změnil pohled či vztah k rodičům. Přestože méně než polovina z nich uvedla, že se jejich pohled na rodiče nezměnil, objevil se v některých výpovědích rozpor, který této odpovědi odporoval. Zejména negativní pohled spojovaný s nevěrou byl u otce, protože jak už bylo uvedeno,

převládali ve výzkumu zejména otcové, kteří byli nevěrní. Je možné, že byl tento rozpor spojen s tím, že se otcové na téma nevěry nikdy s dětmi nebavili, a samotné děti jej proto neotvíraly, proto ani neměly možnost si udělat na celou věc ucelený dojem. Podobně jako McVivar (2004) bychom tuto skutečnost připodobnili k jeho oddílům Kognitivní porozumění vs. Latentní emoce. Tyto oddíly se v jeho výzkumu týkaly respondentů, kteří sice uváděli rozumné důvody toho, proč se jejich vztah k rodičům nijak nezměnil, ale McVivar u nich vyzoroval emoce hněvu, týkající se podvádějícího rodiče. Uváděli tedy, že se jejich pohled nezměnil, ale pocitově se od této skutečnosti odlišovali, což se objevilo i u respondentů v tomto výzkumu. Pohled na matku byl konzistentní, rozpor pozorován nebyl.

Na druhou stranu byla uváděna změna v pohledu na rodiče, negativní pohled byl spojován především u otce s nevěrou, u matky byl spojován s nevyrovnáním se s rozpadem rodiny a větší angažovaností dítěte do rodinné situace nad rámec jeho kompetence. Respondenti se vyhýbali absolutní polarizaci pohledu na rodiče a nerozlišovali je na „toho dobrého“ a „toho zlého“. Změny ve vztahu k rodičům do určité míry korespondovaly s pohledem na rodiče. Zatímco u matky převládal kontinuálně dobrý vztah, vyjma respondentů, kteří vztah s matkou popisovali jako „ne tak dobrý“, vztah s otcem byl vnímán jako odcizený. Vztah s matkou, který byl u některých respondentů popisován jako „ne tak dobrý“ nemusel odpovídat realitě, jelikož jej uváděly pouze respondentky, ve smyslu toho, že „není až tak kamarádský jako by měl mezi matkou a dcerou být“, což nemusí nutně implikovat „ne tak dobrý“ vztah. Zajímavé je, že ani u jedné respondentky, která popsala vztah mezi ní a matkou jako kamarádský, nebyla matka, která měla mimomanželský vztah.

Odcizení otce bylo často spatřováno ve významu ztráty ideálu a vzoru otce, který pro ně představoval, odcizení pramenilo také z toho, že někteří otcové založili novou rodinu, které se i v rámci nových potomků věnovali. Zatímco u některých respondentek, které popsaly vztah s matkou v období okolo odhalení mimomanželského vztahu jako „ne tak dobrý“, došlo v době výzkumu ke zlepšení. Zlepšení vztahu s otcem uvedeno nebylo, naopak se u některých respondentů (vyjma jednoho, který uváděl lepší komunikaci) objevila opačná tendence. Vztah byl pouze velmi formální nebo nabýval až extrémní podoby, kdy nebyl respondent s otcem v jakémkoli kontaktu. Opět si myslíme, že byl formální vztah důsledkem tabuizovaného tématu nevěry mezi dětmi a otcí, v jehož důsledku došlo k narušení celkového vztahu. Ke zlepšení vztahů mohlo dojít vzhledem k pozdní

adolescenci, kdy už jsou, jak Macek a Štefánková (2012) uvádějí, vztahy mezi dětmi a rodiči více stabilizované.

Potvrzení ovlivnění ve svých vlastních partnerských vztazích, vlivem zkušenosti s mimomanželskými vztahy rodičů, uvedlo 10 ze 13 respondentů. Je nutné dodat, že pro jednu respondentku byl klíčovou událostí spíše rozvod rodičů, přesto ovlivnění potvrdila. Nejčastěji zasaženou oblastí byla důvěra, a protože se jednalo především o respondentky, byly uváděny problémy s důvěrou v muže. Pouze jedna respondentka, která byla v době výzkumu již vdaná, uvedla nedůvěru v sebe, která měla podobu obav z nevěry u své vlastní osoby. Stejný závěr se objevil i u McVivara (2004), který jej nazval jako rodovou souvislost. Tato respondentka také uvedla ovlivnění v oblasti mateřství, které ve svém životě neplánuje a neví, zda chce děti vůbec mít.

Dále byly uváděny nejrůznější podoby strachu ve vztahu, které se týkaly jak respondentek samotných, tak i vztahu. Obávaly se pocitu zklamání, ublížení, poškození vztahu a partnerova lhaní. Partnerovo lhaní koresponduje s Leoneovou (2013), která uvádí, že mnohdy je pro podváděného partnera horší lhaní jemu přímo do očí než nevěra samotná. Některé respondentky měly velmi negativní vztah k hádkám ve vztahu, považovaly je za něco patologického, pro některé představovaly až konec vztahu. Dalším bodem vyplývajícím z této analýzy byl trend neopakovat chyby rodičů, který se vztahoval k tomu, že lze mít funkční vztah. Některé respondentky také uvedly, že nechtějí dopadnout jako jejich matky, ve smyslu závislosti na otci, ať už finanční či emoční nebo následné opuštěnosti. Jen hrstka respondentek uvedla podobu svého partnera s otcem, což se ztotožňuje s některými teoriemi týkajícími se výběru partnera, které byly uvedeny v teoretické části (viz Abraham, in Willi, 2006 či Freud dle Willi, 2006). Respondentky, které se svými partnery bydlely, se zmiňovaly o tom, že se nechtějí absolutně upínat na partnera, a nechávaly si tak v záloze „zadní vrátka“, připouštěly si možnost, že vztah může kdykoli skončit. Některé respondentky se snažily kontrolovat stránky své osobnosti, které by mohly eventuálně být nežádoucí pro jejich partnery. O ovlivnění interakce mezi dítětem a rodičem opačného pohlaví, kdy se dítě učí některým stránkám své sexuální role, hovořil Matoušek (2003). Dle něj je tato vazba mnohdy tak výrazná, že dětem znemožňuje navazování vztahů. Buda s Šípovou (1977, in Kratochvíl, 2009) hovoří o duplikačním teorému rodičovském, kdy se bezděčně prolíná naučené ženské a mužské chování převzaté od rodičů v partnerských vztazích, čemuž se respondenti v tomto výzkumu chtěli vyvarovat.

V rámci analýzy ovlivnění partnerských vztahů dětí mimomanželskými vztahy rodičů poskytly dvě třetiny respondentů pohled na nevěru. Respondenti si nevěru ve vztazích stejně jako respondenti McVivara (2004) připouštěli, ale ve svých vlastních partnerských vztazích se jí obávali. McVivar (2004) uvedl, že účastníci výzkumu pocítovali zvýšenou míru vnímavosti znaků nevěry ve svých vlastních partnerských vztazích, protože nechtěli opakovat chyby svých rodičů vzhledem k tomu, že dobře věděli, jaké následky nevěra může mít. Stejně se vyjadřovali respondenti v rámci tohoto výzkumu, kdy uvedli, že je lepší nefungující vztah ukončit než do něj zatahovat třetí osobu. Někteří účastníci připustili možnost jednorázové nevěry, paralelní vztah pro ně znamenal problém a zátěž zejména v oblasti důvěry. Celkově vnímali nevěru jako něco potupného, degradujícího jak pro podvádějícího, tak i pro podváděného partnera.

Názor na manželství příliš nekorespondoval s názorem na ovlivnění ve vlastních partnerských vztazích a vzhledem k lichému počtu účastníků výzkumu se dělil na téměř shodné poloviny. Šest respondentů, kteří ovlivnění potvrdili, uváděli především skepsi ve vztazích, někteří měli na manželství velmi střízlivý pohled, který nebyl spjat s láskou, ale spíše s formálními záležitostmi. Extrémnější názory zahrnovaly zejména metafory manželství jako „cáru papíru“ či „lejstra na lásku“. Sedm respondentů vyjadřovalo neovlivnění vztahem rodičů v oblasti manželství. Tito respondenti brali manželství velmi vážně, přistupovali k němu jako k závazku na celý život. Vyskytovaly se u nich názory, že se jedná o vyšší stupeň partnerství. Lidé, kteří podle nich do manželství vstupují, chtějí zpečetit svůj dosavadní vztah a ví, že spolu chtějí být celý život. Někteří respondenti podobně jako ve vztazích uváděli snahu mít oproti svým rodičům manželství fungující. Racionální pohled na manželství, který byl také uváděn, se vztahoval k výběru partnera a nové příležitosti, odlišné od dob rodičů respondentů, a sice možnosti společného bydlení, které bylo vnímáno jako posouzení toho, zda by spolu partneři měli uzavřít manželství. Specifickým jevem byl pozitivní příklad, který zahrnoval jiné lidi z okolí, vyjma rodičů, kteří měli fungující manželství a představovali tak vzor pro malou část z respondentů.

Tento výzkum přiblížil mimomanželské vztahy rodičů pohledem v současnosti již dospělých dětí. V rámci rešerše literatury byly zjištěny určité nedostatky v rámci některých témat (například nevěry či mimomanželských vztahů). Celkově přinesl tento výzkum cenné poznatky, které se do určité míry shodují s výsledky kvalitativního výzkumu McVivara (2004). Omezení výzkumu spatřujeme v nedostatečné saturaci výběrového vzorku v oblasti pohlaví, výzkumu se zúčastnilo 12 žen a 1 muž. Také větší rozsah

respondentů by mohl přinést ucelenější pohled na toto téma. V následujících výzkumech by bylo zajímavé se zaměřit na sourozence z jedné rodiny, kde by bylo možné pozorovat dopady mimomanželského vztahu u jedinců, pocházejících ze stejného prostředí. Bylo by vhodné se také více zaměřit na pohlaví dítěte a pohlaví rodiče, který měl mimomanželský vztah.

Respondenti, kteří ve svém dospívání byli konfrontováni s mimomanželskými vztahy svých rodičů, uváděli především potřebu s otcem, který měl mimomanželský vztah si o celé záležitosti promluvit. Mnohdy nevěděli, jak toto téma začít, proto o něm nemluvili. Lze říci, že toto tvrzení koresponduje s některými oblastmi, například komunikací a vztahem s otcem, které respondenti nehodnotili příliš kladně. V období dospívání uváděli respondenti spíše vnímané nároky na svou osobu, větší angažovanost v záležitostech rodičů (viz například pozice prostředníka v komunikaci, sdělování informací respondentům jedním rodičem, týkajících se toho druhého), které považovali za náročné a ne příliš vhodné a adekvátní jejich věku. Vzhledem ke kvalitativní povaze tohoto výzkumu nelze výsledky aplikovat na širší populaci, jsou ale přínosné pro psychologickou poradenskou praxi.

8 ZÁVĚRY

Bakalářská diplomová práce se zabývá mimomanželskými vztahy rodičů z pohledu jejich dospělých dětí, reflektovanými souvislostmi s jejich vlastními partnerskými vztahy. Vzhledem ke kvalitativnímu designu výzkumu nelze tyto výsledky zevšeobecňovat. Výzkum mapuje dosud ne příliš probádanou oblast. V souladu s cílem výzkumu a výzkumnými otázkami byly zjištěny následující závěry:

- Odhalení mimomanželského vztahu bylo u všech respondentů spjato s negativními pocity, vztahujícími se jak k aktuální situaci, tak i k budoucímu vývoji rodinné situace.
- Někteří respondenti uváděli i pozitivní pocity, spojené se zlepšením rodinné atmosféry: vyjasnění situace, odbourání hádek, nastolení opětovné psychické pohody v rodině.
- Význam odhalení nevěry byl pro děti pouze negativní, vztahoval se jak k dětem samotným tak k podváděnému partnerovi, ale i celé rodině.
- Nevěra jednoho z rodičů neznamenalala v očích dětí pouze zradu podváděného partnera, ale zavržení celé rodiny, čemuž tak bylo i v případě nevěry obou rodičů.
- Nevěra převládající z otcovy strany byla vnímána negativně, zejména z důvodu otcova nevyjádření se k dané situaci. Již dospělé děti vyjádřily přání si s otcem na toto téma promluvit, ujasnit si některé skutečnosti. Mnohé z nich však nevěděly, jak toto téma začít.
- Následující vývoj rodinné situace vedl k rozvodu manželů, který probíhal ihned či s prodlevou po zjištění nevěry. Někteří z rodičů jsou stále v manželství, rodina je však nefunkční. Rodiče pouze 1 respondentky jsou ve funkčním manželství.
- Proces smířování, ve kterém mělo dojít k vzájemnému smíření rodičů, nedopadl ani u jedné rodiny příznivě, rozvod se pouze oddálil.
- V komunikaci rodičů se po odhalení mimomanželského vztahu vyskytovaly hádky, po případě spolu nekomunikovali a využívali děti jako prostředníky.
- Nastalou situaci zhoršovali nemocní příbuzní, nemoc respondentů, širší rodina, úmrtí v rámci rodiny, samotní rodiče respondentů, sociální pracovníce a střídavá péče.

- Ke skutečnostem, které by nastalou situací zlepšovaly, se vyjádřilo pouze několik respondentů, byly velmi individuální. Více než polovina uvedla, že nebylo nic, co by situaci zlepšovalo, nebo že si na nic nevzpomenou.
- Nepříznivá atmosféra v rodině se odrážela negativně v chování dětí, které uváděly zhoršené chování, zhoršení školního prospěchu a zanedbávání školy, užívání návykových látek, trávení času mimo domov a také zhoršený zdravotní stav.
- Nový partner převládal skoro u všech rodičů, na rozdíl od matek se někteří z otců znovu oženili a založili novou rodinu. Někteří z otců měli také po zjištění mimomanželského vztahu další milenecké vztahy, některé matky jsou samy nebo jejich stav nebyl uveden.
- U méně než poloviny respondentů byl uveden nezměněný pohled na rodiče, v případě otců byl pozorován rozpor v některých výpovědích, který naznačoval spíše opak, u matky rozpor pozorován nebyl.
- Více než polovina respondentů uvedla změnu pohledu na rodiče, u otců byl negativní pohled spojován především s nevěrou, u matek byl negativní pohled spojován především s nevyrovnáním se s rozpadem rodiny a větší angažovaností dítěte do rodinné situace nad rámec jeho kompetence.
- Vztah k matce byl u většiny respondentů kontinuálně pozitivní, u respondentek, které svůj vztah s matkou popisovaly jako kamarádský, neměla matka mimomanželský vztah. Některé respondentky, které svůj vztah s matkou v období odhalení mimomanželského vztahu popsaly jako „ne tak dobrý“, uvedly zlepšení vztahu v době výzkumu.
- Vztah k otci byl, s výjimkou jedné respondentky, charakterizován odcizením či jako „ne tak dobrý“, v některých případech bylo odcizení spojeno s otcovým založením nové rodiny a jeho novými potomky. U některých respondentů uvádějících odcizení, došlo ke zhoršení vztahu s otcem v době výzkumu.
- Deset ze 13 respondentů potvrdilo ovlivnění mimomanželskými vztahy rodičů ve svých vlastních partnerských vztazích. Toto zjištění se týkalo pouze respondentek, které nejčastěji uváděly problémy s důvěrou v muže, dále různé obavy a strachy ve vztahu, týkající se vztahu a respondentek samotných, některé zaujímaly velmi negativní stanovisko k hádkám ve vztahu.

- Trend neopakovat chyby rodičů se vztahoval k tomu, že lze mít funkční vztah a také k matkám některých respondentek, kdy respondentky nechtěly dopadnout jako ony, ve smyslu závislosti na otci (finanční, emoční) či následné opuštěnosti.
- Jen malá část respondentek uvedla podobnost partnera s otcem (fyzický vzhled, osobnostní vlastnosti).
- Ty respondentky, které v době výzkumu se svými partnery bydlely, se snažily na partnera absolutně neupínat, připouštěly si možnost, že vztah může kdykoli skončit.
- Některé respondentky se snažily kontrolovat určité stránky své osobnosti, které by mohly eventuálně být nežádoucí pro jejich partnery.
- Dvě třetiny účastníků výzkumu, kteří se vyjádřili k tématu nevěry, si nevěru ve vztazích připouštěli, ale vzhledem ke zkušenosti ze své nukleární rodiny, se jí vzhledem k možným následkům obávali.
- Někteří respondenti uvedli, že by se eventuálně vyrovnali s nevěrou jednorázovou, paralelní vztah pro ně ale představoval vztahový problém a těžké narušení důvěry.
- Nevěra byla vnímána negativně jak z pohledu podvádějících, tak i ze strany podváděných, znamenala degradaci těchto lidí.
- Nevyhovující, nefungující vztah by měl být dle některých respondentů řešen jeho ukončením, ne angažovaností třetí strany.
- Názor na manželství příliš nekorespondoval s názorem, týkajícího se ovlivnění mimomanželskými vztahy rodičů v partnerských vztazích dětí.
- Šest respondentů ovlivnění potvrdilo, v názorech se objevovala především skepse k manželství, velmi střízlivý pohled nebo popření významu manželství.
- Sedm respondentů, kteří uvedli neovlivnění rodiči, přistupovali k manželství vážně, představovalo pro ně celoživotní závazek, další stupeň partnerství.
- Někteří respondenti, kteří ovlivnění v manželství negovali, uvedli snahu mít oproti rodičům fungující manželství. Objevil se také racionální pohled na manželství, kdy respondenti uvedli, že společné soužití partnerů prověří, zda spolu mají do manželství vstoupit. Pozitivní příklad jiných lidí, majících fungující manželství byl zmíněn u dvou respondentů, kteří se proto necítili být ovlivnění manželstvím rodičů.

SOUHRN

Bakalářská diplomová práce byla zaměřena na popis a průzkum mimomanželských vztahů rodičů z pohledu již dospělých dětí a jejich reflektované souvislosti s vlastními partnerskými vztahy. Zabývali jsme se mimomanželskými vztahy rodičů, jejich dopadem na fungování manželství a rodinu, partnerskými hodnotami již dospělých dětí a jejich pohledem na manželství.

V teoretické části byly vymezeny funkce rodiny a její hodnotová orientace. V kontextu rodiny jsme se zmiňovali o systémovém přístupu. Bylo nastíněno téma rodinné resilience a rodinného stresu. V kapitole dospívání byla zmíněna jeho různá dělení dle autorů. Pozornost byla věnována emočnímu vývoji dospívajících. V rámci vztahu s rodiči jsme se věnovali teorii attachmentu, vztahu mezi rodiči a dětmi a jejich vliv na budoucí partnerské vztahy, věnovali jsme se roli rodiče opačného pohlaví.

V souvislosti manželství byly uváděny podstatné faktory, které mají vliv na spokojenost. Byl vymezen manželský konflikt, jeho druhy a možné dopady. Charakterizovány byly druhy a příčiny nevěry. Zaměřili jsme na nevěru u mužů a žen, zabývali jsme se následky nevěry, mimomanželského vztahu a druhy mimomanželského vztahu. Dosavadní výzkumy poskytly čtenáři pohled na kvalitativní a kvantitativní výzkumy v této oblasti.

Výzkumný soubor tvořilo 12 žen a 1 muž ve věku 20 až 26 let, kteří se mezi 10 až 19 lety dozvěděli o mimomanželském vztahu svých rodičů. Při výběru byly použity tři metody výběru: samosběr, metoda sněhové koule a prostý záměrný výběr. Metodou získávání dat byl polostrukturovaný dotazník. Všechny rozhovory byly nahrávány na diktafon, transkribovány do textové podoby a následně byla provedena interpretativní fenomenologická analýza textu.

Respondenti se o mimomanželském vztahu dozvěděli od samotných rodičů nebo nepřímo, u více než poloviny došlo k odhalení oběma způsoby. Zhruba dvě třetiny respondentů neměly o mimomanželském vztahu rodičů žádné tušení. Odhalení mimomanželského vztahu vyvolalo u všech respondentů negativní pocity, vztahovaly se jak k samotnému odhalení, tak i k budoucímu vývoji rodinné situace. Některé pocity byly i pozitivní, ve smyslu nastolení opětovné rodinné pohody bez hádek. Význam mimomanželského vztahu byl pro respondenty pouze negativní. Vztahoval se jak k respondentům samotným tak i k podváděnému rodiči, ale i rodině celkově.

Následující vývoj rodinné situace byl ve většině případů podobný, rodiče se ihned nebo až s časovým odstupem rozvedli. Méně než polovina respondentů uváděla pokusy o smíření ze strany podvádějících, ale i podváděných rodičů, které se ani v jednom případě nezdařily. Výjimečně rodiče spolu ne/bydleli a rodina byla nefunkční, pouze v případě jedné respondentky se jednalo o rodinu funkční, rodiče byli stále manželé. Změny ve fungování rodiny byly vnímány především negativně, byla uváděna například horší finanční situace či rozdělení rodiny na matčinu a otcovu stranu. U otce respondenti pociťovali ztrátu společně tráveného času a jeho vzdálení, které se vztahovalo k jeho nové rodině. Negativní dopad byl vyzorovaný i u matek, některé z nich se neuměly s rozpadem rodiny vyrovnat, ale byly uváděny i pozitivní změny, kdy se matka více osamostatnila. S výjimkou jedné respondentky uvedli všichni hádky mezi rodiči. Někteří rodiče spolu také nekomunikovali nebo hádky k nekomunikaci vedly. Děti zprostředkovály komunikaci mezi rodiči, fungovaly jako prostředníci. Uváděly strohou komunikaci až nekomunikaci s otcem, který měl mimomanželský vztah. Respondenti se z velké míry shodovali v tom, co nastolenou situaci zhoršovalo. Často byli zmiňováni nemocní příbuzní, u některých z nich došlo i na smrt. Mezi dalšími skutečnostmi byli uvedeni příbuzní, nemoci respondentů, sociální pracovníce a střídavá péče. Pouze méně než polovina respondentů uvedla individuální skutečnosti, které danou situaci zlepšovaly. Ostatní uváděli, že si na nic nevzpomenou nebo nebylo nic, co by jí zlepšovalo. Dopad na děti byl pouze negativní. Respondenti uváděli zhoršený zdravotní stav, zhoršené chování, užívání některých návykových látek, zanedbávání školy a často byla uváděna potřeba být mimo domov. V rámci této analýzy byl identifikován okruh současných partnerských vztahů rodičů. Většina respondentů uváděla, že mají oba rodiče nové partnery. Někteří z otců se oženili a založili novou rodinu, zatímco u ani jedné z matek tomu tak nebylo. Ojediněle bylo uvedeno, že byla matka sama nebo nebyl její současný stav uveden. Někteří z otců měli po odhalení mimomanželského vztahu ještě další milenecké partnerky.

Pohled na rodiče se u poloviny respondentů nezměnil. U některých z nich se objevil rozpor u otce, který byl vnímán negativně kvůli nevěře. U matky se žádný rozpor neobjevil. Respondenti uváděli ve větší míře změnu pohledu u rodičů. U otce se poжил opět s nevěrou. U matky byla změna pohledu spjata s nezvládnutím situace okolo mimomanželského vztahu a považování dítěte za předčasně dospělého. Změna ve vztahu s otcem byla nazvána jako odcizení, v některých případech tomu bylo v důsledku založení nové rodiny a péče o nové potomky. U těchto respondentů došlo vyjma jednoho v době výzkumu ke zhoršení

vztahu s otcem, jedna respondentka neměla s otcem kontakt žádný. Méně než polovina charakterizovala vztah k otci jako „ne tak dobrý“, pouze jedna respondentka hodnotila svůj vztah s otcem jako dobrý. Vztah s matkou byl respondenty hodnocen kladněji, v případě méně než poloviny byl charakterizován jako „ne tak dobrý“. „Ne tak dobrý“ vztah představoval nenaplnění jakéhosi prototypu vztahu matky s dcerou, v době výzkumu došlo u některých respondentek k jeho zlepšení. Kamarádský vztah měly respondentky pouze s podváděnými matkami. Dalšími kategoriemi byly dobrý a blízký vztah.

Deset ze 13 respondentů potvrdilo ovlivnění v partnerských vztazích mimomanželskými vztahy rodičů - nejvíce zasažená byla oblast důvěry, dále nejrůznější formy strachu ve vztahu, negativní vztah k hádkám. Byl uváděn trend neopakovat chyby rodičů, ale i partnerova podobnost s otcem. Respondentky, bydlící s partnerem, si ve vztahu nechávaly zadní vrátka. Dvě neodhalovaly všechny své stránky partnerovi, které by pro něj mohly být nežádoucí. Dvě třetiny účastníků výzkumu se vyjádřily k nevěře. Připouštěli ji, ale obávali se jí kvůli následkům. Někteří by byli ochotni se vyrovnat s nevěrou jednorázovou, paralelní vztah už představoval těžké narušení důvěry. Nevěra byla vnímána negativně u podváděného i podvádějícího partnera.

Šest respondentů potvrdilo ovlivnění v oblasti manželství. V jejich názorech se objevovala skepse, střízlivý pohled až popření významu manželství. Sedm respondentů, kteří ovlivnění nepocítovali, považovali manželství jako závazek na celý život, vyšší stupeň partnerství. Byl zde zmíněn pozitivní příklad jiných lidí, který formoval pohled na manželství u 2 respondentek. Někteří respondenti uváděli snahu mít oproti svým rodičům fungující manželství. Společné bydlení u některých představovalo posouzení toho, zda by spolu měli manželství uzavřít.

Jednalo se o kvalitativní výzkum, který není aplikovatelný na širší populaci. Výsledná data jsou obsahově velmi bohatá a přínosná vzhledem k menší míře zkoumání tohoto tématu. Jsou využitelná pro psychologickou poradenskou praxi.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ A LITERATURY:

- Baštecká, B. et al. (2009). *Psychologická encyklopedie: Aplikovaná psychologie*. Praha: Portál.
- Berenson, K. R., Crawford, T. N., Cohen, P., & Brook, J. (2005). Implications and identification with parents and parents' acceptance for adolescent and young adult self-esteem. *Self and Identity*, 4(3), 289-301. doi: 10.1080/13576500444000272.
- Bowlby, J. (2010). *Vazba: teorie kvality raných vztahů mezi matkou a dítětem*. Praha: Portál.
- Bowlby, J. (2013). *Ztráta: smutek a deprese*. Praha: Portál.
- Břicháček, V.: *Odolnost rodiny*. In: Plaňava, I., Pilát, M. et al. (2002). *Děti, mládež a rodiny v období transformace*. Brno: Barrister & Principal.
- Cann, A., & Baucom, T. R. (2004). Former partners and new rivals as threats to a relationship: Infidelity type, gender, and commitment as factors related to distress and forgiveness. *Personal Relationships*, 11(3), 305-318. doi:10.1111/j.1475-6811.2004.00084.x.
- Corneau, G. (2000). *Anatomie lásky*. Praha: Portál.
- Hartl, P., Hartlová, H. (2010). *Velký psychologický slovník*. Praha: Portál.
- Hendl, J., (2005). *Kvalitativní výzkum: metody a aplikace*. Praha: Portál.
- Janošová, P. (2008). *Divčí a chlapecká identita: Vývoj a úskalí*. Praha: Grada Publishing.
- Kratochvíl, S. (2009). *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál.
- Koutná Kostínková, J., Čermák, I.: *Interpretativní fenomenologická analýza*. In: Říháček, T., Čermák, I., & Hytych, R. et al. (2013). *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova Univerzita.
- Lamb, M., (2010). *The role of the father in the child development*. The United States of America: John Wiley & Sons, Inc.
- Langmeier, J., Krejčířová, D. (2006). *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing.
- Leone, C. (2013). Helping couples heal from infidelity: a self psychological, intersubjective approach. *International Journal of Psychoanalytic Self Psychology*, 8(3), 282-308. doi: 10.1080/15551024.2013.796608.
- Macek, P. (2003). *Adolescence*. Praha: Portál.

- Macek, P., Lacinová, L. et al. (2012). *Vztahy v dospívání*. Brno: Masarykova Univerzita.
- Macek, P., Štefánková, Z.: *Vztahy s rodiči a jejich souvislosti s citovou vazbou*. In: Macek, P., Lacinová, L. et al. (2012). *Vztahy v dospívání*. Brno: Masarykova Univerzita.
- Matějček, Z. (1986). *Rodiče a děti*. Praha: Avicenum.
- Matoušek, O. (1997). *Dospívání chlapců v Čechách a na Moravě*. Praha: Portál.
- Matoušek, O. (2003). *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).
- McVivar Duncan, J. (2004). The impact of parents' extramarital relationships on their adult children (Disertační práce). *Dissertation Abstracts International*, 66, 1222.
- Michalčáková, R. (2007). *Strachy v období rané adolescence*. Brno: Barrister & Principal.
- Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing.
- Možný, I. (1999). *Sociologie rodiny*. Praha: Slon.
- Novák, T. (2013). *Pozitivně na manželství*. Praha: Grada Publishing.
- Parker, R. (2002). *Why marriages last: a discussion of the literature*. Australian Institute of Family Studies. Získáno 3. března z: <https://aifs.gov.au/sites/default/files/publication-documents/RP28.pdf>.
- Patterson, J. M. (2002). Integrating Family Resilience and Family Stress Theory. *Journal of Marriage and Family*, 64, 349-360.
- Platt, R. L., Nalbone, D. P., Casanova, G. M., & Wetchler, J. L. (2008). Parental Conflict and Infidelity as Predictors of Adult Children's Attachment Style and Infidelity. *American Journal Of Family Therapy*, 36(2), 149-161. doi: 10.1080/01926180701236258.
- Plzák, M. (1988). *Poruchy manželského soužití (Úvod do matrimoniopatologie)*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- Plzák, M. (2003). *Manželská tonutí*. Praha: MOTTO.
- Poněšický, J. (2004). *Fenomén mužství a ženství*. Praha: Triton.

- Ruza, I., & Ruza, A. (2010). Causal Attributions of Infidelity of Latvian Residents with Different Kinds of Infidelity Experience. *International Journal Of Interdisciplinary Social Sciences*, 5(2), 535-547.
- Satirová, V. (2006). *Kniha o rodině: Základní dílo psychologie vztahů*. Praha: Práh.
- Smékal, V. et al. (2004). *Dítě na prahu dospívání*. Brno: Barrister & Principal.
- Sobotková, I. (2012). *Psychologie rodiny*. Praha: Portál.
- Šmolka, P. (2003). *Nevěra pro podváděné i podvádějící*. Praha: Grada Publishing.
- Šolcová, I. (2009). *Vývoj resilience v dětství a dospělosti*. Praha: Grada Publishing.
- Štefánková, Z. (2005). Citová vazba v detstve a adolescencii ve vztahu k emocionálnej regulácii. *Československá psychologie*, 49, 5, 432-445.
- Thorová, K. (2015). *Vývojová psychologie: Proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál.
- Vágnerová, M. (2006). *Vývojová psychologie: Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum.
- Vymětal, J. (2003). *Lékařská psychologie*. Praha: Portál.
- Wade, T. J., Kelley, R., & Church, D. (2012). Are there sex differences in reaction to different types of sexual infidelity? *Psychology*, 3(2), 161-164.
- Walsh, F. (2002). A family resilience Framework: Innovative practice applications. *Family Relations*, 51(2), 130 – 137.
- Willi, J. (2006). *Psychologie lásky: osobní rozvoj cestou partnerského vztahu*. Praha: Portál.

ABSTRAKT BAKALÁŘSKÉ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název práce: Mimomanželské vztahy rodičů z pohledu dospělých dětí: jejich reflektované souvislosti s vlastními partnerskými vztahy

Autor práce: Eliška Kufková

Vedoucí práce: doc. PhDr. Irena Sobotková, CSc.

Počet stran a znaků: 93 (196 414)

Počet příloh: 2

Počet titulů použité literatury: 44

Abstrakt (800–1200 zn.): Bakalářská diplomová práce se zabývá mimomanželskými vztahy rodičů z pohledu dospělých dětí a jejich reflektovanými souvislostmi s vlastními partnerskými vztahy. Výzkumným problémem je zjistit míru ovlivnění v partnerských vztazích dospělých dětí mimomanželskými vztahy svých rodičů. Výzkumný soubor tvoří 12 žen a 1 muž ve věku 20–26 let, kteří se ve věku 10–19 let dozvěděli o mimomanželských vztazích svých rodičů. Byli vybráni samosběrem, metodou sněhové koule a prostým záměrným výběrem. Typem výzkumu bylo fenomenologické zkoumání. Metodou sběru dat byl polostrukturovaný dotazník, data byla zpracována prostřednictvím interpretativní fenomenologické analýzy. Odhalení mimomanželského vztahu bylo spjato především s negativními pocity, jeho význam byl pouze negativní. Většina rodin se rozpadla. Negativní pohled na otce souvisel s nevěrou, vztah s otcem byl často popsán jako odcizení. Deset ze 13 respondentů potvrdilo ovlivnění mimomanželskými vztahy rodičů ve svých vlastních partnerských vztazích, nejčastěji v oblasti důvěry a strachů ve vztahu, v oblasti manželství potvrdilo ovlivnění 6 respondentů. Nevěra byla vnímána negativně.

Klíčová slova: mimomanželské vztahy rodičů, dospělé děti, dospívání, partnerské vztahy, manželství

ABSTRACT OF THESIS

Title: Extramarital parents' relationships from the perspective of their adult children: their reflected connections with their own partners' relationships

Author: Eliška Kufková

Supervisor: doc. PhDr. Irena Sobotková, CSc.

Numberofpages and characters: 93 (196 414)

Numberofappendices: 2

Numberofreferences: 44

Abstract (800–1200 characters): This bachelor thesis is about parents' extramarital relationships from the perspective of their adult children and their reflected connections with their own partners' relationships. The research problem is to examine the degree of impact of parents' extramarital relationships on their adult children. The research sample consists of 12 females and 1 man, aged between 20 and 26, who were learned about parents' extramarital relationships in the age between 10 and 19. The sampling methods were voluntary response sample, snowball method and simple intentional selection. The type of research was phenomenological examination. Data collection method was semi-structured interview, data were analysed by interpretative phenomenological analysis. Revelation of the extramarital relationship was mainly associated with negative feelings the meaning of it was only negative. Most families disintegrated. Negative view of a father was associated with infidelity, relationship with father was often described as alienation. Ten of 13 respondents confirmed the impact of extramarital parents' relationships in their own relationships, mostly in the area of trust and fears in relationships, 6 respondents confirmed the impact in the area of marriage. Infidelity was perceived negatively.

Keywords: extramarital parents' relationships, adult children, adolescence, partners' relationships, marriage

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Zadání bakalářské práce

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Akademický rok: 2014/2015

Studijní program: Psychologie
Forma: Prezenční
Obor/komb.: Psychologie (PCH)

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
KUFKOVÁ Eliška	Revoluční 30, Vřesina	F13694

TÉMA ČESKY:

Mimomanželské vztahy rodičů z pohledu dospělých dětí: jejich reflektované souvislosti s vlastními partnerskými vztahy

TÉMA ANGLICKY:

Extramarital parents' relationships from the perspective of their adult children: their reflected connections with their own partners' relationships

VEDOUcí PRÁCE:

doc. PhDr. Irena Sobotková, CSc. - PCH

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

Bakalářská práce je zaměřena na mimomanželské vztahy rodičů z pohledu dospělých dětí a jejich reflektované souvislosti s vlastními partnerskými vztahy. V teoretické části budou vysvětleny jednotlivé pojmy související s danou tematikou, bude zde uveden přehled dosavadních poznatků z této oblasti a rešerše výzkumů, které proběhly na dané nebo podobné téma. Cílem výzkumné části bude přispět k hlubšímu poznání dané problematiky, popsat a zmapovat partnerské vztahy dospělých dětí, reflektujících své zkušenosti s mimomanželským vztahem jednoho či obou rodičů v době svého dospívání. Výzkum bude založen na kvalitativní metodologii. Výzkumný soubor bude tvořit 10-15 vysokoškolských studentů ve věku 19-26 let, kteří v době svého dospívání, tedy ve věku mezi 11-12 lety po jejich vstup na vysokou školu, zažili mimomanželský vztah jednoho či obou rodičů, který nebyl utajen a měl dopad na komunikaci a fungování rodiny. Základní metodou sběru dat bude polostrukturovaný rozhovor zaměřený na zpětnou reflexi studentů z období jejich dospívání, jejich současné či předešlé partnerské vztahy, mimomanželské vztahy rodičů z jejich pohledu a jejich názor na případné souvislosti s vlastními partnerskými vztahy. Data budou zpracována pomocí kvalitativní obsahové analýzy. Výsledky výzkumu by měly být užitečné pro psychologickou poradenskou praxi.

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

- Charny, I., & Parnass, S. (1995). The impact of extramarital relationships on the continuation of marriages. Dostupné z <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=10ad80a7-2456-43c9-8248-ebdb2ff1112e%40sessionmgr4003&vid=0&hid=4107>.
- McVicar Duncan, J. (2005). The impact of parents' extramarital relationships on their adult children. Dostupné z <http://search.proquest.com/docview/305354445?accountid=16730>.
- Novák, T. (2006). Manželské a rodinné poradenství. Praha: Grada Publishing.
- Plaňava, I. (2000). Manželství a rodiny: struktura, dynamika, komunikace. Brno: DOPLNĚK.
- Plaňava, I., & Pilát M. (2002). Děti, mládež a rodiny v období transformace: Children, youth and families in period of transition. Brno: Barrister & Principal.
- Ruppert, F. (2008). Trauma a rodinné konstelace. Duševní štěpení a jejich léčba. Praha: Portál.
- Vágnerová, M. (2000). Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří. Praha: Portál.

Podpis studenta: .....

Datum: .....

Podpis vedoucího práce: .....

Datum: .....

Příloha č. 2: Struktura rozhovoru

1. Vzpomenete si kdy a za jakých okolností jste se dozvěděl/a o mimomanželském vztahu Vašeho rodiče/rodičů? Kolik Vám tehdy bylo let?
2. Jak jste se v té chvíli cítil/a? Co to pro Vás znamenalo?
3. Jaký dopad to na Vás mělo?
4. Jaký dopad mělo toto zjištění a samotná existence mimomanželského vztahu na Vaši rodinu?
5. Pociťoval/a jste v tu dobu nějaké změny v komunikaci a fungování rodiny? Co nastolenou situaci zhoršovalo? Bylo naopak něco, co ji zlepšovalo?
6. Změnil se nějak Váš pohled na jednoho a druhého rodiče? Popřípadě změnil se nějak Váš vztah s dotyčným rodičem/rodiči?
7. Jak rodiče nastolenou situaci řešili? Zůstali spolu nebo se rozvedli? Pokud spolu zůstali, co se v jejich vztahu a chování změnilo?
8. Myslíte, že Vás tato zkušenost nějakým způsobem formovala (ovlivnila) ve Vašich předešlých či současných partnerských vztazích? Promítá se do nich nějak?
9. Jaký je Váš názor ohledně manželství? Myslíte si, že se díky této zkušenosti změnil Váš pohled na manželství?
10. Je pro Vás ještě něco důležitého a podstatného, na co jsem se nezeptala a chtěl/a byste mě doplnit?